דבר

יום ראשון, כ"ה בכסלו תשמ"ט, 4 בדצמבר 1988 ● גליון 19586

היום 12 עמודים ● המחיר 1.40 ש"ח (כולל מע"מ), באילת 1.22 ש"ח

היום בדבר

- זה כבר לא מזיז / טובה צימוקי
- חוסיין קורא לעזרה / דן אבידן
- החבר של יבגני יבטושנקו / שמעון וייס
- דרושה גישה חדשה לתחבורה / אריה ארד
- של מי האחריות לעזאזל / אבי שוברט
- ספורט (עמ' 3-4), רפואה ומדע (11), בידור (12)

מזג האויר

(ע.) – תחזית מזג האויר ליום א': נאה, הטמפרטורות גבוהות מהרגיל לעונה.

טמפרטורות המינימום והמקסימום החזויות ליום: ירושלים: 9-22, רמת הגולן: 14-21; צפת: 10-20; חיפה: 14-24; טבריה: 13-22; עפולה: 7-24; שומרון: 11-23; תל אביב: 12-23; נמל תעופה בן גוריון: 9-24; ירחון: 10-24; עזה: 14-26; באר שבע: 15-27; אילת: 15-29.

חוזרים למוסקווה

מטוס 'אירופלוט' הסובייטי לקראת הטראנזיט אמש עם חמשת החוטפים והכסף, בחזרה לברה"מ. (צילום: ישראל סימיונסקי)

ברה"מ העבירה את תודתה הרשמית לישראל על שיתוף הפעולה בפרשת חטיפת המטוס

החוטפים והכסף הוחזרו ב־2 מטוסים לברה"מ; תמיהה: איך נכנעה ברה"מ לסתם 5 'בנדיטים'

כמאת אריה אבר, מלי הלבנר, יקיר צור, נתן רזיר ומובה צימוקי, מערכת דבר

חמשת החוטפים הסובייטים, נשקם הכבד ובסיר בערך של שני מיליון דולר, הוחזרו אמש על־ידי משטרת ישראל ליחידי קצין הק.ג.ב. ובשעה 10.15 המריאו בשני מטוסים כחה אחד זה בתרגיל. לבסקוה. ובכך הסתיימה שתוקבוה שלשום על הגלה אל כל מערכת הבטחון הישראלית.

שר החוץ הסובייטי אדוארד שבארדנדזה על הסגרתו הבטיח לשר־החוץ שלנו, דוד לוי, אתמול בטלפון בין ישראל לברה"מ, לאחר שהסכים מעצמו באספקת מידע אמין ומדויק לישראל. בשלב מסויים פרסמה השגרירות הסובייטית בוואשינגטון הכחשה גמורה לפנייה הסובייטית לישראל.

במשך השבת הותנקו חמשת החוטפים בביתו המעצר של משטרת ישראל באבו־כביר. חוקרי המשטרה גבו מהם הודעות הוחזרה. דובר משטרת ישראל, מגרינבאב ערי גונן, אמר בתגובה על שמועות מסוימות, לפיהן היו החוטפים נרקומנים או בלתי־רסנים, כי אצל החוטפים נערך חיפוש כמקובל, ולא נמצא עליהם סם כלשהו.

אתמול בבוקר הגיע לישראל מטוס 'טופולב 154' עם הגיעו אנשי ק.ג.ב. וחופשים, שבא לקבל לידיהם את חמשת החוטפים. המטוס לא נקשר לנגראמר. ולקשר קרקע של נמל־התעופה הודע הוחשמל מופק לו כל הזה מנגראמר פרימי המתוקן בי. המטוס לא קיבל בנמל התעופה שום שירות, שניתן בדרך כלל למטוסים אחרים.

קציני הק.ג.ב הביאו עימם את בקשת הסגרה הרשמית, הנומה מחתמת משרד הדין הסובייטי.

בקשת הסגרה בלתי־רשמית הוגשה עוד שלשום על־ידי ראש הנציגות הסובייטית בישראל לשר הבטחון יצחק רבין. תחילה היתה כוונה, ששני המטוסים הסובייטים ימריאו רק היום, אולם מטוסכר לאנשי הק.ג.ב. כי החוטפים עלולים לפנות לבג"ץ, כדי למנוע את הסגרתם, החליטו לצאת אמש.

ההסגרה אמש נערכה באירוע משטרתי־אזרחי, בפיקודו של מפקד מחוז המרכז, ניצב אנוש גבעתי, ומשטרה נמל התעופה בן־גוריון. הכתבים הצלמים הרבים שבאו לסקר את האירוע נכלאו ע"י המשטרה בשני אוטובוסים חדש בהתערבות דובר המשטרה מנו ניצב גונן, שהגיע למקום מטעם הממונה דוד קראוס, התאפשר להם לעשות את מלאכתם בחופשיות.

שניים מהחוטפים הועברו לידי הרוסים בסיס של חיל־האויר. שם הנה מסוס האיל־76', שבו הגיעו שלשום בערב. בנמל התעופה בן־גוריון המטרו שלושת החוטפים האחרים, הבאים ראשונים. השלושה הגיעו בנפרד, כל אחד במכונית משטרתית, ליווי נהג וקלושה שוטרים, כשרוחם בכלות באזיקים. מתחילה הגיעה למטוס האשה, בשעה 9.13, וכעבור דקות הגיעה טיידה של מכוניות משטרה, שבשתיים מהן נמצאו שני החוטפים האחרים. כל אחד מן החוטפים וזהה תחילה על־ידי ניצב בעתי ואח"כ נמסר לידי אנשי הק.ג.ב. שהעלו אותם כמעט בריצה למטוס הטופולב. האשה לבשה מעיל עד וכובע לבן, והגיעה למטוס פשטה את המעיל הוסיפה בשורה הראשונה ליד החלון השמאלי. יתר השלושה הושבו כל אחד בנחוק מטוח מאחר כאשר ליד כל אחד מהם יושב איש ק.ג.ב. רק האשה לא נכבלה באזיקים.

אחרי שהועלו החוטפים למטוס הגיעה נידת

(המשך בעמוד 2)

רבין והבנדיטים

שר הבטחון יצחק רבין עם חוטפי המטוס מברה"מ. (צילום: רובי קסטרו/דב"ל)

לקראת תום 21 הימים הראשונים שהוקצו לשמיר על־ידי נשיא המדינה

גדולי התורה יכריעו הערב או מחר אם אגו"י תלך לממשלה עם שמיר או לחסימה עם פרס

חמישה משרי המערך לא חתמו על ההסכם עם אגו"י ● מאמץ בליכוד להבטיח תמיכת 'דגל תורה' ואגו"י

כמאת אליה רוך, מערכת דבר

לחצים כבדים מצד ראשי הליכוד והמערך הופעלו בסוף־השבוע הזה, לפני כניסת השבת האחרי הבאה, על חברי מרכזת גדולי התורה כדי להשפיע על הכרעתה אם כדי תלך „אגודת ישראל". המאמצים הכדולים ביותר זה בעת האחת נכרים מפרוסה של קבוצת 21 הימים שהוקצבו ליצחק שמיר כדי לחרבב ממשלה.

אמש המשיך שמעון פרס בשיחותיו עם נציגי „אגודת ישראל" ונציגי „דגל תורה", ואילו נציגי הליכוד, משה נסים וזרבי טילוק, ניהלו אף הם שיחות עם נציגי „דגל תורה". המערך מבקש לשמיר על הגוש החוסם ממשלה צרה של הליכוד, שהעניק לו ההסכם עם „אגודת ישראל" מסוף השבוע שעבר וכמקביל, להגדילו בצירופה של „דגל תורה" אליו. אלא ש„דגל תורה" הנהיה ולפיכך, משקיעים גם נציגי הליכוד מאמצים לבלימה למחנם, המערך עם נציגיה הקואליציוני בין שתי המפלגות.

מעצת גדולי התורה של „אגודת ישראל" תתבנס הערב או מחר והיא שתקבע את המשך דרכה של סיעת „אגודת ישראל", קדם שיבא שמיר אל הנשיא, מחר, לבקש ממנו קצבת זמן נוספת להרכבת ממשלתו. עליי החלטת הנהלת מרכז „אגודת ישראל" מיום זה שעבר ותביעת מועצת גדולי התורה, הוטל על אנשי „אגודת ישראל" להחתים את כל שרי המערך על ההסכם בין המערך ל„אגודת ישראל". עונה ברוב שרוב שרי המערך, ועמם מוכל המפלגה, מסרבים לחתום על ההסכם.

מרבני הישיבות ומן מרכז בני משה שולל, רב יעקב, שרשנה ארבלי ויצחק רבין. ביום ו' המאוחר נמנעו שרי מפלגת העבודה לשמיעת דיווח על השיחות והסיכומים עם נציגי „אגודת ישראל", כהקדמה להחתמת השרים, אלא שמיר בתחילתה הפתוחה הישיבה לאות הישיבות המורעות ביותר שידע המרחם ומביר של מפלגת העבודה זה שנים רבות.

„אינטיפאדה" על פרס

שמעון פרס הביע את מסמך ארד־פלדמן, הוא ההסכם בין „אגודת ישראל" למערך, ואז, במפתיע, חשף יצחק רבין שני מסמכים וביקש לדעת מה תקפותם.

(המשך בעמוד 2)

האפשרויות של הנשיא

מאת מרדכי בישקין, מערכת דבר בירושלים

בבצב תיקו שנוצר בין שני הגושים ובהנחה שכבר זה ישאר עד כתר, מוצר פקידת 21 הימים אשר הקציב נשיא המדינה חיים הרצוג ליצחק שמיר, כדי לנסות בכמשלה, טמונה בפני הנשיא אפשרויות.

לנשיא הרצוג יש שיקול דעת מוחלט לשנה ולהאריך את מועד המנדט שהעניק לשמיר מראש עד 21 ימים נוספים. זאת אם יתגבש הרצון שלא כלו כל הקצבים מבחינת גסיונותיו של שמיר להשיג רוב שיתוף בממשלתו.

לפני הנשיא עומדת אפשרות שניה, להעניק לשמעון פרס כמעט ל־21 יום, כדי שינסה את כחו בהרכבת הממשלה. יש להניח שהרצוג יעמוד לפרס בשלב זה, רק אם יתבצע ראין טעם בהארכת המועד שיעמד לשמיר.

הלחצים של הרצוג שוב תסתכך על שיקול דעתו לאור תמונת המצב ביום ב'. אז יעדיף לפי בבין הסנים ש סיכוי טוב יותר להרכיב את הממשלה.

אפשרות אחרת, בשלב זה בעלת סבירות נמוכה היא כאם יימשך המצב גם בתקופת הזמן הנוספת הנשיא יפנה, כי אין אחד מהמועמדים אינו מגיל לעמד בנשיעת הרכבת הממשלה, הוא רמאי לפנות ליו"ר הכנסת ולזמר לו, כדי מועמד אינו מגיל להרכיב בממשלה.

הדיון הפלשתיני בז'נווה ייערך ב־13־15 בדצמבר

ארה"ב תשתתף ● החלטת שולץ הרגיזה את בוש

מאת מרים מקס הלוי, מערכת דבר בירושלים

נדחיק (סיוחד לדבר)- הדיון השנתי בקצבת הכללית של אויים בבעיה הפלשתינית יערך בחכרה ב־13 עד 15 בדצמבר - על פי החלטה בדם שרטי בלילה הקצבת הכללית של האו"ם ברוב קולות מסרעל של 154 מדינות.

רק ארה"ב וישראל התנגדו להחלטה שבכרתה לאפשר לאיגוד פרטאת לאום לפני הקצבת הכללית של האו"ם. לאחר שארה"ב בנעה בכנו אקרה בכרה לגבולותיה.

ההחלטה התקבלה לאחר שבתוך 24 שעות מאז שהתבשרה ארה"ב על־ידי הקצבת הכללית למנוע את החלטתה לא נעה המשל לבקשה ודבק באי־הקצבת אסרה מניסה לעדפאת. הדבר בשלחת ישראל לארה"ב. מרוך בינה, בכך „לא תתקבלה כל החלטה שלא להשתתף בדיון בז'נווה" ומכאן בסתפע שיראל תשלח את נציגה לדיון זה. נציג ארה"ב לאו"ם הדברט אוקן כבר שהמשלחת ארצו תשתתף בדיון לבדות שלדעתה המהלך אינו הכרחי.

לדעת משקיפים בארה"ב, החלטת

(המשך בעמוד 2)

סקר חילות האויר באיזור – בשבועון 'פלייט':

סוריה קולטת 80 מטוסי מיג־29 וכבר ביקשה גם הספקת מיג־31

גם מצרים, עיראק, ירדן וסעודיה חיזקו חילות האויר

מאת דליה רשף, מערכת דבר בארה"ב

וושינגטון (מיוחד לדבר) – סוריה ביקשה מברה"מ לספק לה מטוסי מיג־31 מקצועיים, כדי שתוכל להתמודד עם מטוסי מיג־25 ומיג־23 מבוגרים יותר, שבהם מחזיקים ישראל, מרוחה השליטים בסקר אזורי הכוחות המזרחי המפיע בוולגום ואמריקה.

הדבר נודע, בהמשך עדות בלתי־מאושרות מעצות, כי בהדרגה עומדת לספק לסוריה מיסת סל מטוסי 'מחזי 24' ובי

(המשך בעמוד 2)

מטוסי 'מיג 23', 245 מטוסי 'מיג 21', 60 מטוסי 'מחזי 21', 25 מטוסי 'מיג 17', 25 מטוסי 'מיג 15' לאיסוף. ועוד כ־150 מטוסי צמוון מסוגים שונים. לרשות הסורים גם 36 מטוסי תקיפה 'מיג 24' 'הנגר', נוסף על קרוב ל־200 מטוסי קשר ותובלה.

משעון מסר עוד, כי ידיעות בלתי מאושרות טוענות, כי בהדרגה עומדת לספק לסוריה מיסת סל מטוסי 'מחזי 24' ובי

(המשך בעמוד 2)

עיקרון תחילה

- פרשת המטוס הסובייטי החטוף, רשימות וכתבות – עמ' 5.
- אחוז החסימה בבחירות להסתדרות יועלה ליותר מ־2 אחוזים – עמ' 5.
- רופאי בתה"ח של קופ"ח והממשלתיים מחדשים את עיצומיהם עמ' 2.
- סערה בקריית־ביאליק בגלל הימצאות מצבור מזרקים של נרקומנים ליד בית־ספר – עמ' 2.
- משטרה פרטית פתרון לריבוי הפריצות – עמ' 6.

הבורסה מושבתת הפקודות בטלות

מאת אלי גולדברג, סופרי הכלכלי של דבר

עובדי הבורסה לניירות־ערך משבתים היום את המסחר בה, במחאה על אי־פתיחת משא־ומתן על הסכמי השכר לשנת 1988.

השביתה תימשך יום אחד ובשל כך, לא יערך היום מסחר במניות, אגרות חוב ומלוות קצרי מועד. כל ההזדאות שניתנו לביצוע פעולות מכירה וקניה להיום יתבטלו, והמשקיעים יצטרכו לתת הוראות מחודשות למחר.

שביתת האזהרה של עובדי הבורסה נובעת מחילוקי דעות בינם ובין הנהלתה בקשר לשינוי סעיף החתק בהסכמי השכר. בשנה שעברה הסכימו שני הצדדים על מינוי בורר, שיקבע את אופי השינוי של סעיף זה. בינתיים, לא הגיעו להסכמה לגבי המועמד לתפקיד הבורר.

בתוצאה מכך, מסרבת הנהלת הבורסה להיכנס למו"מ על הסכמי השכר החדשים, בטענה שהעובדים נוקטים סחבת מכוונת בקשר למינוי הבורר. העובדים, לעומת זאת, טוענים שאי־מינוי של הבורר לא אמור לעכב את קידום של מגעים על הסכמי השכר החדשים.

בגלל חילוקי דעות אלה כבר השביתו עובדי הבורסה את הממחר בה ביום ב' שעבר למשך כשעה. העובדים מקוים שבעקבות השבתת הבורסה היום יפתח משא־ומתן עם ההנהלה, ולא יהיה צורך בנקיטת צעדים נוספים.

יבטושנקו: אני מביא ייפוי־כוח לנורמליזציה בקשרים בין הסופרים

מאת מירי שן, סופרת דבר לענייני תרבות

מבנר מבפי שהוא נראה בחצלומיו, לבוש חליפת בורדו שמתחתיה מבצבצת עניבה בארום בהיר, קידם יבגני יבטושנקו את קהל העתונאים שהמתין לו בליל שבת במלון 'הילטון' בתל־אביב.

שמח מאוד להיות בישראל, תמיד רצה, הוא מצהיר אלא שלרצון הזה יש היסטוריה ארוכה ונפתלת. בשנות השישים ביקש לראות קידוש, „בסוציאליסט הרעיון הקסם אותי".

שלמה אבן־שושן, מתרגם שירתו לעברית, ניטה לארגן ביקור אך הדבר לא נסתייע.

לפני שנים מספר כבש בפסטיבל ונציה את כפיין הסרטים הישראלי שיש קולד, שהזמינו להיות אורח בהקרנת מרטו בישראל. „אלא שאז נגסד לי, בשם המפלגה הקומוניסטית הישראלית, שביקורי אינו רצוי במועד זה. אחרכך היתה הבחשה החמר וילנר הסבד לי שהאשם הוא בביזוקרטיה של ברז'נייב".

(המשך בעמוד 2)

ה'וואשינגטון פוסט' מגלה:

הפולארדים יגיעו לישראל בעסקת מרגלים משולשת

מאת דליה רשף, מערכת דבר בארה"ב

וואשינגטון (מיוחד לדבר)- נתנן פולארד ורעייתו אן שוחררו ממאסרם ויישלחו לישראל, במסגרת עסקה משולשת של חילופי מרגלים. כך מספרים בעלי הכוח ב'וואשינגטון פוסט' ג'ק אנדרסון וריל האראסה, בפי 'מקורות מודיעיניים'.

בממגרת העסקה תשלח ארה"ב את הפולארדים לישראל. ישראל תשחרר את המרגל הסובייטי, המדען בדקוס קלינגהופר, אשר נמצא בבלא הישראלי. ואילו הסובייטים, מצדם, יחתנו על סוריה ואיראן שיפעלו להשגת שחרור בדרכרוכה אחד או יותר מאלה הנמצאים בידי טרוריסטים בלבנון.

לדברי המקורות, פקידים ישראליים פועלים מאחורי הקלעים להשגת שחרור הפולארדים. מהצד האמריקאי, לדבריהם עובדים על העסקה פקידי הבית הלבן ומחלקת המדינה. כיום שמשרד המשפטים, האחראי לבני הזוג פולארד, סיים לשקול עסקת חילופין כזאת.

בעלי הסוד מוסרים, כי שני 'מומחים לחילופי מרגלים' גויסו לצורך הסדרת ביצוע העסקה, הם – עורך־הדין המזרחי־גרבני ולפגאנג פוגל ודב אמריאר מניריורק.

בעקבות דו"ח רואה החשבון סוארי

הבנקים יגבשו השבוע עמדתם לתוכנית כור

מאת אלי גולדברג, סופרי הכלכלי של דבר

הבנקים יגבשו במהלך השבוע עמדה אחידה בקשר לתוכנית התבראה, שהוגשה על־ידי 'כור' לפני כמה שבועות. זאת לאחר שרואה־השבון יצחק סוארי הגיש להם ביום ה' שעבר דו"ח־חשבון מפורט על התוכנית.

יצחק סוארי, המיוחד גם לתפקיד המפקח מטעם הבנקים ליישום התוכנית, הכין את הדו"ח־חשבון לבקשתם של הבנקים. אלה סידבו כעבר להתייחס לטופה של התוכנית עד שתיבדק על־ידו בצורה יסודית.

עבודתו של סוארי נמשכה כמה שבועות וכאמור הוגשו סיסכיה ביום ה' שעבר להנהלות הבנקים.

לטענת הונים בקאים מדובר בדו"ח מפורט בן כמה מרכים, ויידרשו כמה ימים ללמוד אותו לפרטיו. לאחר מכן יקיימו הבנקים מגעים ביניהם, מתוך מטרה לגבש עמדה אחידה מתייחסות לתוכנית התבראה.

הכסד, בתוכנית התבראה שהוגשה על־ידי הנהלת הקונצרן לאוצר, לבנק ישראל ולבנקים הישראליים, נדרשים הבנקים, נושי 'כור', למחוק כשנתייים הקרובות כ־100 מיליון דולר מחובות 'כור'. חובות הקונצרן למערכת הבנקאית בישראל מסתכמים ב־850 מיליון דולר.

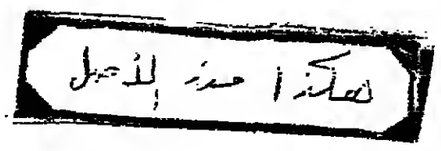

חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות • חדשות •

סערה בקריית ביאליק בעקבות 'מציאה' ליד בית־הספר:

סליק מזרקי נרקומנים שימש את ילדי קריית־ביאליק למשחקי מדע

מאת יהי ליבוביץ,
סופר דבר בגליל המערבי

"בדרך הביתה מבית־הספר חברי שלי הציע מזרק וביקש מלי. הוא לקח את הכוס מזרקים. הייתי לוקח מאה אחרי". כך תיארה ישראל יחזקאלי, בן 70, שנעצר לאחר שמשך ומצמת מלח על פניו של סגורו של דמיאניוק ע"ד יורם שפטל, במהלך חלוניתו של ע"ד אתן, שהתאבד בשבוע שעבר.

שופט בית־המשפט השלום בירושלים עמנואל דינור הארוך את מעצרו של יחזקאלי ב־10 ימים וניסק זאת בפגיעה במי שממלא את תפקידו בקיום משפט הוגן לאדם שהמריצה ביקשה את המגרתו.

יחזקאלי אינו מתחרט על מעשיו. בשיחה עם סופר דבר, סיפר, כי הרעיון לפגוע בשפטל נרקם לאחר שדמיאניוק נידון למות ושפטל הסכים לייצגו גם בערעור לבית־משפט העליון. "ניסיתי קודם בצורה מוראלית לשכנע אותו, ניסיתי להגיע לתקשורת, אבל כשכעסו לי את הדלתות הוחלטתי לעשות את זה".

הוא גילה, כי הוא זה שהתקשר מספר פעמים לאמו של שפטל והודיה בשם ברוי, אברהם ברמן. בשיחות הטלפון ביקש ממנה לשכנע את בנה שלא לייצג עוד את דמיאניוק. הוא אפילו התקשר לברמן איתן, אלמנתו של ע"ד דב איתן ז"ל, קודם שהתאבד, וגם איתה דיבר על הנושא.

בשלב מסוים החלים יחזקאלי לפגוע באמצעות בשפטל התוכנית. הוא התייעץ עם מומחה שהנחה אותו באיזה ריכוז כבל הנראה בלילה יהרס.

המזרקים נראו פזורים בסמוך לפחסון של עיריית קריית־ביאליק בשכונת קריית שמריהו בעיר, על אם הדרך בין בתי המגורים לבית־הספר.

ליאור סיפר את סיפור המזרקים לאביו שלמה ויחדיו הגיעו למקום מתוכו, שם המתינו הילדים מזרקים נוספים עם מחטים שנועדו לשמשע ולערבה נטיגות.

הוריו שנודעו מעצם המחשבה, כי ביניהם שיחקו עם מזרקים שהיו בשימוש של נרקומנים התקשרו למחלקת הנבראה העירונית, שם נאמר להם כי המזרקים יפונו רק ביום ראשון כיון שעובדי העירייה, בכל עובדי הרשויות המקומיות, עובדים חמישה ימים בשבוע ובמוקד נמצא רק עובד אחד לעיתות חירום.

בשלב זה פנו ליאור ואביו שלמה לסופר דבר, שהגיע למקום ומצא את המזרקים פזורים בשטח. ליאור כתב־ידו לעבר אחד מהם, כי כלל לא היה מודע למכונות הסכנות בשטח עם המזרקים.

בדיקה שערך מופר דבר בשבועות האחרונים העלתה, כי נרקומנים נוהגים להשתמש יחדו ויותר בבתי־ספר ובגני הילדים בקריות כמקום מסתור להזרקת סמים. לאחר מכן הם משאירים במקום את שאריות הציוד.

תופעה דומה היתה לאחרונה במיוחד בגני ילדים בקריית־אתא ואחת האמהות שם אמרה סטנבאום סיפרה, כי בתה הביאה הביתה מזרק שמצאה בגן, כדי להודיע דריקה לגננת.

הוריה סיפרו עד, לאחר שדובבו גננות, כי בחצרות הגנים הם מצאו לעתים קרובות שאריות של מזרקים. בקבוקי אדולן וצמר גפן מכל בדם.

ד"ר צבי זולק, רופא בכיר במחוז הצפוני של המשטרה, המשמש גם כיו"ר ועדת הבריאות של ארגון ההורים הארצי, סיפן זה מכבר, כי ילדי הגנים הם תלמידים חשופים בדרך זו לסכנה של הידבקות באידס. שאוכלוסיית הנרקומנים היא אחת מקבוצות הסיכון הגבוה בכל הקשור למחלה זו.

בריקה מקיפה של הגושא העלתה, כי מתבכים, גננות ומנהלי בתי־ספר בקריית־ביאליק, קריית־ים וקריית־אתא מעריפים לעתים קרובות מאוד שלא לדווח כלל על מציאת מזרקים או שאריות אחרות של כלי עישון של נרקומנים, לא רק לכמקורה, אלא אפילו למנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות, כדי לא להוציא שם רע לבית־הספר או לגן.

מפקד משטרת זבולון סנרניבב לוי שרגא אישר לסופר דבר, כי הוא מודע לכך, כי רובם המוחלט של המקרים בהם נתגלו מזרקים או ציוד אחר הקשור בנרקומנים, כלל לא הובאו לידיעתו ורק במקרים מרוחים מטשלת המשטרה.

במקרה של מציאת המזרקים בקריית־ביאליק ביום שישי, יאמר לוחמתו של ראש העיר דני דץ, כי לאחר שהגיעה הוכא לידיעתו על־ידי סופר דבר, הוא פיזר לסמל בסמנע.

כמו כן הבטיח דץ להפעיל את השמעתו שהנשא יועלה בשיעורי מחנך בבתי־הספר, כדי להגיע על הסכנות הטמונות במשחק עם מזרקים. עוד הבטיח להתקין בשטח תאורה אפר תרתיע נרקומנים.

הוארך מעצר מטיל החומצה בסניגור דמיאניוק

תכננתי לפגוע בשפטל אבל לא להרגו – הצהיר ישראל יחזקאלי

מאת יהי לוי, סופר דבר בירושלים

"תכננתי לפגוע בשפטל, אבל לא התכוונתי להרוג אותו. אילו הייתי רוצה להרוג אותו, הייתי לוקח מאה אחרי". כך התוודה ישראל יחזקאלי, בן 70, שנעצר לאחר שפיך ומצמת מלח על פניו של סגורו של דמיאניוק ע"ד יורם שפטל, במהלך חלוניתו של ע"ד אתן, שהתאבד בשבוע שעבר.

שופט בית־המשפט השלום בירושלים עמנואל דינור הארוך את מעצרו של יחזקאלי ב־10 ימים וניסק זאת בפגיעה במי שממלא את תפקידו בקיום משפט הוגן לאדם שהמריצה ביקשה את המגרתו.

יחזקאלי אינו מתחרט על מעשיו. בשיחה עם סופר דבר, סיפר, כי הרעיון לפגוע בשפטל נרקם לאחר שדמיאניוק נידון למות ושפטל הסכים לייצגו גם בערעור לבית־משפט העליון. "ניסיתי קודם בצורה מוראלית לשכנע אותו, ניסיתי להגיע לתקשורת, אבל כשכעסו לי את הדלתות הוחלטתי לעשות את זה".

הוא גילה, כי הוא זה שהתקשר מספר פעמים לאמו של שפטל והודיה בשם ברוי, אברהם ברמן. בשיחות הטלפון ביקש ממנה לשכנע את בנה שלא לייצג עוד את דמיאניוק. הוא אפילו התקשר לברמן איתן, אלמנתו של ע"ד דב איתן ז"ל, קודם שהתאבד, וגם איתה דיבר על הנושא.

בשלב מסוים החלים יחזקאלי לפגוע באמצעות בשפטל התוכנית. הוא התייעץ עם מומחה שהנחה אותו באיזה ריכוז כבל הנראה בלילה יהרס.

המזרקים נראו פזורים בסמוך לפחסון של עיריית קריית־ביאליק בשכונת קריית שמריהו בעיר, על אם הדרך בין בתי המגורים לבית־הספר.

ליאור סיפר את סיפור המזרקים לאביו שלמה ויחדיו הגיעו למקום מתוכו, שם המתינו הילדים מזרקים נוספים עם מחטים שנועדו לשמשע ולערבה נטיגות.

הוריו שנודעו מעצם המחשבה, כי ביניהם שיחקו עם מזרקים שהיו בשימוש של נרקומנים התקשרו למחלקת הנבראה העירונית, שם נאמר להם כי המזרקים יפונו רק ביום ראשון כיון שעובדי העירייה, בכל עובדי הרשויות המקומיות, עובדים חמישה ימים בשבוע ובמוקד נמצא רק עובד אחד לעיתות חירום.

בשלב זה פנו ליאור ואביו שלמה לסופר דבר, שהגיע למקום ומצא את המזרקים פזורים בשטח. ליאור כתב־ידו לעבר אחד מהם, כי כלל לא היה מודע למכונות הסכנות בשטח עם המזרקים.

בדיקה שערך סופר דבר בשבועות האחרונים העלתה, כי נרקומנים נוהגים להשתמש יחדו ויותר בבתי־ספר ובגני הילדים בקריות כמקום מסתור להזרקת סמים. לאחר מכן הם משאירים במקום את שאריות הציוד.

תופעה דומה היתה לאחרונה במיוחד בגני ילדים בקריית־אתא ואחת האמהות שם אמרה סטנבאום סיפרה, כי בתה הביאה הביתה מזרק שמצאה בגן, כדי להודיע דריקה לגננת.

הוריה סיפרו עד, לאחר שדובבו גננות, כי בחצרות הגנים הם מצאו לעתים קרובות שאריות של מזרקים. בקבוקי אדולן וצמר גפן מכל בדם.

ד"ר צבי זולק, רופא בכיר במחוז הצפוני של המשטרה, המשמש גם כיו"ר ועדת הבראות של ארגון ההורים הארצי, סיפן זה מכבר, כי ילדי הגנים הם תלמידים חשופים בדרך זו לסכנה של הידבקות באידס. שאוכלוסיית הנרקומנים היא אחת מקבוצות הסיכון הגבוה בכל הקשור למחלה זו.

בריקה מקיפה של הגושא העלתה, כי מתבכים, גננות ומנהלי בתי־ספר בקריית־ביאליק, קריית־ים וקריית־אתא מעריפים לעתים קרובות מאוד שלא לדווח כלל על מציאת מזרקים או שאריות אחרות של כלי עישון של נרקומנים, לא רק לכמקורה, אלא אפילו למנהלי מחלקות החינוך ברשויות המקומיות, כדי לא להוציא שם רע לבית־הספר או לגן.

מפקד משטרת זבולון סנרניבב לוי שרגא אישר לסופר דבר, כי הוא מודע לכך, כי רובם המוחלט של המקרים בהם נתגלו מזרקים או ציוד אחר הקשור בנרקומנים, כלל לא הובאו לידיעתו ורק במקרים מרוחים מטשלת המשטרה.

במקרה של מציאת המזרקים בקריית־ביאליק ביום שישי, יאמר לוחמתו של ראש העיר דני דץ, כי לאחר שהגיעה הוכא לידיעתו על־ידי סופר דבר, הוא פיזר לסמל בסמנע.

כמו כן הבטיח דץ להפעיל את השמעתו שהנשא יועלה בשיעורי מחנך בבתי־הספר, כדי להגיע על הסכנות הטמונות במשחק עם מזרקים. עוד הבטיח להתקין בשטח תאורה אפר תרתיע נרקומנים.

מועצת גדולי התורה

(המשך מעמוד 1)

את ישיבת לשכת המפלגה.

פרס הגרנו מהגילוי ומרברי רבין ובדום בלתי כבוש קבל גוב רבין על דבריו במישרד "מוקר", לפני שלושה שבועות, שבהם לא כלל את הודעה בראשות הממשלה כאחד מתנאיו של המערך להצטרפות לממשלה דחבה. מזה גוב הגרים בלפי פרסי. אם כל המגמה היתה להגיע לדוסציה, מדוע לא אמרת זאת לתברים?" ופרס השיב שהוא אינו דאגג לעצמו, אלא למרינה ולתנועה.

כאן התערב משה שחל ואמר לפרס "אתה בעצמך הכתבת לנברוד נוביץ את מסמך ההנחיות לצוות ההידברות עם הליכוד ולא כללת בין הנאים את הדוסציה, ובכלל, ה מעלת בעצמך עם "אגודת ישראל"

להשגת דוסציה". שחל גם גילה שעל הנמפה שאת צילומו הביא לישיבה רבין מתוסמת ותוימנו של יחסי בילין, בשעה שעל אתו ניית, שהיה בידי רפי ארדי, לא הופיעה ותימת ביילין, ומכך הסיק שגם לו מעמד, ובתגובה אמר אחד השרים, שביילין היה חכר בצוות המשאומתן וב"אגודת ישראל" התייחסו אליו כאל מי שמוסמך להגיע להסכם איתה.

מוטה גוב גם הסיח בפרס. "אני יודע שבמזון ישיבתה של הלשכה אנשים שלך המתובבו בין החברים ואמרו שיש הסכם עם "אגודת ישראל" ולכן כדאי להצביע נגד ההצעה למ"מ עם הליכוד". גב יעקבי תקף את פרס ואמר לו, ש"עוד לא היה דבר כזה במפלגה" והוא "מרגיש מרומה".

שרים במערך אמרו ל"רבר" שבמשך הישיבה, שנמשכה ארבע שעות, היתה אינתיפאדה על פרס, והבוסים בין השרים היו נור, שחל, יעקבי, צור וריבין. כשבקעו הבעקות מתוך שבו התבטאו השרים, והדוקו הבוסים מהסדרתן הסמוך לוגר.

גם עודי ברעם, מזכ"ל המפלגה, לא הקל על פרס. כשעקץ אותו פרס באומרו, ש"יש אנשים ביורדים מהמשאומתן עם הערדים", סקר ברעם את מעורבותו בעבר במגעים עם הערדים, שנכשלו כולם מפני שמפלגת העבודה איננה יכולה להעניק לחרדים את חוק "סיבו יהודי". "כמזכיל המפלגה אני לא יכול לומר בנוקר (ביום ד' שעבר) למשלחת המאוחדת של הארגונים היהודיים שעמדת מפלגת העבודה היא נגד "סיבו יהודי" ובערב לנהל מרים עם "אגודת ישראל" ולהכסיה לה שאני אעביר את הנוק".

כשהתגנה רבין את חתימתו על ההסכם באישורה של הלשכה אותו, הוברר שח"כ ברעם אינו מתכוון לכבוש את הלשכה הזם. ברעם אמר שיכנס את הלשכה רק אם יתבע זאת שמעון פרס. אמש נעדר רבין גם מהפגישה עם נציגי "אגודת ישראל".

לוי מרגל למשלחת אחרות

לאמה, המשיכו בסוף השבוע גם השרים מודעי ישרון בנגעיהם עם אנשי "אגודת ישראל". שרון הנמקר לא מחבריהכנסת של "אגודת ישראל" אלא בתקבלי ההחלטות שלה, ולהם הבהיר שרק הליכוד יכול להעביר את חוק "מיהו יהודי". בשיחותיו עם מקבלי ההחלטות של "אגודת ישראל" הבהיר שרון, שהלק מהתחייבויות שנתן הליכוד ל"אגודת ישראל" לא הוכאו בכלל לידיעתם.

בסוף השבוע שעבר נקט גם השר דוד לוי צעד חריג. נראין לסלוזיה בלילי שבת קרא לוי לליכוד ולמערך להתעלות מעל השיקולים הצרים והקנטרניים ולראות את מרכת המדינה לנגד עיניהם, ולפיכך לעשות מאמץ להקמת ממשלת אחדות. לוי סבן, שהליכוד המשיך מכנים לשלם מחירים בלתי סבירים למפלגות הדתיות.

יבטושנקו

(המשך מעמוד 1)

באורתנה הזמן לפסטיבל השירה, שבטל, "אתם יודעים למה, ומי אני שאלמד אתכם מה נכון ומה לא נכון. יש לכם בעיות משלכם".

יבטושנקו מכחיש, כי ביקרו עכשיו נמתייע גם באמצעות ועד הוצרים הישראלי־פלשתיני. "מי שהמין אותי רשמית היא בקי פריישמרט ובזכותה הגעתי לכאן. עם זאת לבי פתוח לכל ואמנם לפגוש את חברי הוועד הזה, כמו כל מפר ואיש רוח אחר, שירצה לפגוש בי".

יבטושנקו הטעים, כי אגודת הסופרים בבה"מ ייפתה את כוחו לנרמל ולעשות לקידום ולפיתוח קשרים בין סופרים ישראלים לעמיתיהם הסובייטים, ללא קשר להתקרמות ביחסים הרשמיים בין ישראל לבה"מ.

הוא הביע את רצונו לקיים עמו כמה יצירות של סופרים ומשוררים ישראלים ולפעלות פרוגמים בבה"מ.

שאלה שנשאלה על סיב פואמה שפרסם לא מכבר ב'נובי מיר', שבה הוכיר את הנוגרומים האחרונים בארמנים וגם את "עזה מרגיה מאוד את יבטושנקו. "לא ערבתי כל השואה", הוא אומר בכעס. "זאת אינטרפרטציה מעוותת וניסיון לפוליטיזציה מגמתית. אינני מוכן לקבל תכתיבים לחשיבה. אינני מוכר ריקטטורה לא בבה"מ ולא בכל מקום אחר".

הדיון

(המשך מעמוד 1)

הצעת הכללית סוללת את הדרך לרעשות להביג בפני מליאת הצעת ריזוח מלא על ההחלטות שהתקבלו מחרש שעבר על ידי הכל"ם בלוגיה, בעת שזו הכריזה על מדינה פלשתינית עצמאית.

חשאנגמן ומיתר ל"דבר"- בציגים אמריקאים רבים ישתתפו בדיונים הצבלית של ארם בנוגה, שכמנו יופיע מהיום אשרף אמר ערפאת - אישרו פקידים במחלקת המדינה, לאחר ההחלטה שהתקבלה בארם ביום ו' לכנס ישיבה מיוחדת של הועדת בנוגה מתאריכים 13-15 לחודש.

דובר המשרד, צ'ארלס רוטן אמר עוד לפני שהתקבלה ההחלטה, כי ארה"ב אכן תוזה מיוצגת בנוגה, אך נמנע מלפרט באיזו דרגה יהיו בציגיה.

בארה"ב נמשכים המחלוקת הקשה והמיוחדת הלוהט על מיהו של מזכיר המדינה שולץ להעניק אשרת כניסה לערפאת לניו־יורק, כדי להפיע בפני הועדת בסמכות הדיון בעניין הפלשתיני. דבר שגרם לחלוקה היוצאת דופן בארה"ב להעביר את ישיבתה לנוגה.

החלטתו של שולץ הבעיטה את הנשיא הבחיר ג'ורג' בוש, בכך שהעמידה אותו בפני עובדות שיבלבלו את חופש פעילותו בשיחת בכתנתו ב־20 בינואר. על כך מסרו אתמול בעלי הסוד ב"וואשינגטון פוסט" שאתנם תובאו, במאמר ביקורת על החלטת שולץ. לדעתם, "למרות ששולץ הגן על בוש מדיעה מוקרמת על החלטתו, כדי לאסור לו יד חופשית", לכשיחל לכהן בנשיא, יוצרת הכלת הזוגה על האשרה מכשולים בין בוש לבין "עשיית עסקים עם ערפאת מתמתך". לדבריהם, אחדיו של בוש מודים כי יקשה עליו לנטוש את קו המדינה שקבע שולץ, בעיקר נוכח הגמיכה הדחופה לבך בישראל והקנדרים.

68 מאמרים תומכים בהחלטת שולץ

61 מאמרים מערב ושבעה שבמרבו למאמר שלוח מכתב עידוד אל שר החוץ שולץ, על החלטתו למנוע כניסת ערפאת לארה"ב. בינתר בולט לביקורת ולמחאות שחוץ אל חוץ המיוחד בארם עצמו, המאמרים בארה"ב, על הלחלת המכיר.

על המכתב חתמו 33 מאמרים רטרוספקטיבים ו־35 רטרוספקטיבים, בולל מרן הנשיא הבחיר) וץ קוויל, שחתם גם על המכתב של הסנדש שעבר, שבו ביקשו 51 מאמרים משולץ שלא להעניק אשרת כניסה לערפאת ואמרו את הערעים לא אשכח את הנאצים ועזורתם. הנשיא אומר בכעס. "זאת אינטרפרטציה מעוותת וניסיון לפוליטיזציה מגמתית. אינני מוכן לקבל תכתיבים לחשיבה. אינני מוכר דיקטטורה לא בבה"מ ולא בכל מקום אחר".

סוריה קולטת

(המשך מעמוד 1)

סוריה פנתה גם לקבלת מספר קטן של מטוסי 'מיג' 126' ללחמה אלקטרונית.

מצרים

השבועון מרחוק גם על חיזוק ניכר של חיל האויר המצרי הלוקח חלק מעיל באופן שוטף בתרגילי "כוכב זוהר" עם ארה"ב. המצרים קיבלו 80 מטוסי "אף 16" ו־40 נוסעים נמצאים בהזמנה.

מצרים נושאת נוכחות על אספקת מטוס "אף 16" מטיפוס "ד", כתחליף למטוס שנפל. מצרים לא מכרה את 33 מטוסי המאגטוס שלה לתודיה, כמתכנן, והיא הזידה אותם לשידות לאחר שיחרבו. מצרים אף פנתה לארה"ב בבקשה לספק לה שבעה מטוסים נוספים מסוג זה.

צרפת חידשה את אספקת מטוסי "מיראז' 2000", ובמוקד אוקטובר האחרון הגיע למצרים 20 מטוסים מסוג זה. המצרים נושאים נוכחים עתה עם צרפת בדבר אספקת 20 מטוסים נוספים. בתגובתם לדבש בקו־הבל 80 מטוסי "מיראז' 2000".

בפעולם שבקאזיר מרכיבים המצרים מטוסי אימון מסוג "עוקב" בהסכם עם היצרן הבריטי "אמבר". חלק ממטוסים אלה מיועד לעיראק. המצרים מתכוננים לרכוש גם מטוסים מסוג "כלב הארץ".

מצרים מפעילה גם כ־47 מטוסי "מיראז' 5", 210 מטוסי "מיג 21", 100 מטוסי "מיג 19" ו־40 מטוסי "מיג 17". למצרים תכניות מטוסי לוחמה אלקטרונית מטיפוס "מק איי" וכמות ניכרת של מטוסי אימון ותובלה, בולל שני "הרקולסים" ושני מטוסי "בואינג 1900", המסתתקים למטרות בקרה ולוחמה אלקטרונית.

למצרים גם ארבעה מטוסי תקיפה "מ.א.", 342 מטוסי "גאזל" ו־80 נוסעים בחמנה. חיל הים המצרי מעניל 12 מטוסי תקיפה מסוג זה למטרות תקיפה בים.

עיראק

בתחילתו לחיל האויר העיראקי מעט הסקר, כי הבקשות העיראקיות לאספקת מטוסים מארה"ב אינן זוכות עתה לתגובה חיובית, בשל השימוש בגאז נגד הכורדים. גם בה"מ הוגישה את קצב אספקת המטוסים לעיראק בזמן האחרון. השבועון מרגן, כי בדשת המשך תוספק מטוסים לעיראק תמורת אספקה מרוחה של דלק עיראקי. העיראקים המינו 20 מטוסים נוסעים מן הטיפוס "מיראז' אף 1", אשר הפעילו טילי אקסוסט בהצלחה רבה בעת קרבות הספרן.

לעיראק 17 מטוסי הסבבה מן הסוגים "מ 22" ו"מ 18", 16 מטוסי "מיג 25", 25 מטוסי "מיג 29", 90 מטוסי "מיג 23" מאין לכך אישור רשמי, 57 "מיג 21" וכן כ־60 מטוסי תקיפה, נוסף על מגוון רחב של מטוסי קישור, אימון ותובלה.

ירדן

באשר לירדן מרגן הדו"ח, כי גם הוא שיפרה את מצב חיל האויר שלה. ירדן רכשה שמונה מטוסי "שורנאדו" ו־21 מטוסי "מיראז' 2000". ירדן גם שיפרה את מטוסי "המיראז' אף 1" שברשותה, והיא מפעילה קרוב ל־80 מטוסי "אף 5". לירדן 24 מטוסי תקיפה "קרבה", ועוד מגוון של מטוסי אימון ותובלה.

סעודיה

חיל האויר הסעודי קשור עתה בעסקת הרכש המרשה "אל יממה" עם בריטניה. בעסקה זו יקבלו הסעודים 190 מטוסים נוסעים, כולל 48 "טורנאדו", מטוסי אימון מתקדמים מטיפוס "הוק" ומסוקים. לחיל האויר הסעודי יש וחזם 58 מטוסי "אף 15", 24 מטוסי "טורנאדו" ו־108 "אף 5".

ישראל

אשר לישראל, טוען השבועון, כי ביקול הלביא הביא להכרזה על פרויקט שלפיו יצויד 75 מטוסי "אף 16" "סי" ו"די" באוויוניקה ישראלית. לישראל גם תוכנית לשפר את מטוסי ה"אף 15" על־ידי החלפת המפרש ואת מטוסי הפאנטום – בעיקר על־ידי החלפת מערכת המב"ם. כן עוסקת ישראל, לדברי השבועון, בשיפוד מטוסי ה"סעד" בפרויקט "סעד 2000".

לישראל יש וחזם 19 טייסות קרב בעשרה בסיסי אויר עיקריים, ובהם 600 מטוסים של הקו הראשון. חיל האויר מתכנן, לפי "פליט", להגיע ל־24 טייסות קרב לקראת שנת 1990. השבועון אומר, כי התעשייה האוירית הסכה 11 מטוסי "בואינג 707" למטרות תרלוק אוויר.

ישראל בוחנת עתה את המסוקים מסוג "דופין", שנתקבלו דרך ארה"ב, ומתכוונת גם להכניס עשרה־ראית לילה למסוקי "קבה". בסך־הכל מונה סדר הכוחות הישראלי 48 מטוסי "אף 15", 146 מטוסי "אף 16", 200 "כפיר", 128 מאגטומים ו־110 "סקיהוקים". נוסף על אלה יש לישראל ארבעה מטוסי לוחמה אלקטרונית מטיפוס "הוקאי".

נער נהרג ו־45 נפצעו בשטחים בסוף השבוע

מאת רני הרצשטיין
ורני צרקני, סופרי דבר

נער בן 14 נהרג ו־36 נפצעו נפצעו ביהודה ושומרון, ו־15 נפצעו בעזה, אחר מחם קשה, בתקריות סוף השבוע. צהיל עיף פעילות יחמה ב־12 כפרים. נמנעה בכוח בנשק מעילי יירלפרשי לכפר מאליב באיזור רמאללה הנתון תחת עוצר וללא חשמל זה שבועיים.

אחמל לעות בוקר נכנס כוח צבאי גדול לפעילות יחומה של הפרת מחומים, סיסמאות ודגלים בכפר בית־פריק ממרה לשכם. על הכוח נורקו אבנים והוא פתח בירי. הורג את מאאר אחמד אל־גזר מחכר, בן 14. הנער ומשפחתו שבו לפני זמן מה מסוריה לביקור בכפר. הוא נקבר בהלוויה המונית ומהכפר הנתון בעוצר הגיעו ידיעות, כי 20 צעירים נפצעו באחדו קל בתקריות.

ביום חמישי בערב נמסר על חיזוג בכפר קטן בנגב מול כרם. שמו הוא אל־הרש בן 17.

בשכם היתה בסוף השבוע תהלוכה. עם מאות משתתפים בקסבה. צהיל ניסה לפזרם ופצע תשעה. מצדדים נוטפים חיו בכפר עוזרתא בנפת שכם ובמחנה הפליטים מלכרם שצעירים בתוכו הפרו את העוצר וכבו מדורים. ברחובות.

במחנה הפליטים מערבה דרש סיור של צהיל מצעיר מקומי להסיר תמונה של נער שנהרג במחנה. התמונה היתה תלויה במקום גבוה ובאשר הצעיר ניסה לחודיה ובחזון בו סיור אחר של הצבא ויה לעבדו בטעות. הצעיר נמצא ומשפחתו בשכם.

בבית לחם נמצא צעיר שהשתתף עם אחרים בירידי אבנים על מרכז המשטרה בעיר. עוד נמצאו שניים בכפר ורבנה. אבו־פלאח בנמת רמאללה.

קבוצה של 30 מפעילי "די לכיבוש" ניסתה ביום שבת להגיע לכפר מאליב הנתון בעוצר עקפן.

הרמאים בכלל רעם הרומאים בפרק נקבעו מאז המתיר במסגרת הסכמים קינוביים ארציים. שבגיבושם שותפו קופת־חולים והממשלה. כל זאת, כדי לקבוע מדיניות ותנאי שכר אחידים לכל הרומאים בשירות הציבורי.

הדובר טען, כי הסכמים שנחתמו בשנות ה־80 בין קופת־חולים הכללית לבין עובדיה, ואשר בעשר במחצית הוזר המתרחם מהממשלה, הן הסכמים חדיגים, שגורמים לטעות הרומאים להפרת האיזון בין שכרם של העובדים בשירות הציבורי, וגרמו לתביעה להשוואה.

"הממשלה מוכנה להכנס למשא־ומתן עם העובדים במטרה להשיב את האיזון למערכת, אך עם זאת, ברור, כי משא־ומתן כזה חייב להתבצע במסגרת משא־ומתן על הסכמי שכר לשנים 1988-90", - ציין הדובר. לדבריו, אם הדבר לא יעשה בדרך זו, יהיה בכך משום מתן לגיטימציה לחרגות. כן אמר הדובר, כי על הרומאים לחזור לשולחן המשא־ומתן כדרך יחידה לשחרון בעיות ולהימנע מגרימת סבל מיותר לתושבים.

בתגובה לטענותיו של דובר הארגון, אמר יו"ר ארגון רופאי המרינה, ד"ר אריה אורבשטיין, כי הארגון חייב לא מומן לדון יחידות עם ארגון עובדי המרינה בנושא השוואת התנאים של הרומאים במערכת הממשלתית ושל קופ"ח הכללית, על־ידי ההחלטה שקיבל בית־הדין הארצי לעבודה, בראשותו של השופט מנחם גולדברג.

מאז יום ד' עושה שרת הבריאות נסיונות רבים למן את בציבי הארגון בראשות הממונה על השכר יעקב רבון ואת בציבי הרופאים בניסיון למנוע את עיצומי הרופאים בבתי־חולים. עד כה לא עלה הדבר בידן. יחיות ששר הארגון אינו מסכים להשתתפות בציבור בפגישה כזו.

שרת הבריאות אמרה, כי הדבר חמור ביותר וכי גם בתקופת ממשלת מעבר חובה על הארגון להמשיך בפעולתו, ובעיקר כאשר מדובר בסכנה ממשית לחיי החולים המאושפזים בבתי־חולים.

מנגד, ייתכן מצרים הם מרגע שבו הכל אפשרי. אחד הנהגים נמצא תושב ריר אל בלאח מכתוב פלסטין הוצעה לביתו־חולים. "אל אחלי בעזה. לבית־חולים "ברזילי" בשקלון הגיע בגיל ששי צעיר בן 17 מעזה, שנמצא קשה מפציעה בדרך פרסו מחוזי. אתמול לא היה ברצועה שום יישוב חתן עצר.

מהיום עיצומים לסירוגין בקופ"ח וגם בממשלתיים

מאת רקה הרצשטיין
מחרת דבר

רופאי המרינה מתנהים הבוקר בשביתה בבתי־חולים ציבוריים, ושפוא הרופאים, שהיא הראשונה בסדרה של השבתות בבתי־חולים הממשלתיים והעירוניים, שמתרחש הרופאים לקיים, בהבריגה להשוות הנאיהם לתנאי הרופאים המועסקים בבתי־חולים של קופת־חולים הכללית.

בבתי־חולים יעבדו הרופאים במתכונת שבת בלבד ובלל לא יופיעו לעבודה במרפאות חוץ ובתחנות לבריאות הציבור.

מנר שמנו באותה מתכונת בתי־חולים וממשלתיים בנהריה, צפת, עכו, בטברה, הנרים ורמת־שלמה ובחיפה והלל יפה בחדרה. ביום ה' יעבדו הרופאים במתכונת שבת בשיבא, בלוזפסון, באיכילוב, בדוקר ובחדרה.

"משרד האוצר אינו מקבל את תביעת רשאי המרינה להעלות את שכרם בעקבות תרחות שכר שנעשו בקופת־חולים הכללית" - כך הגיב אתמול דובר האוצר. הדובר ביקש להבהיר, כי הסכמי שכר עם הסמרים הרפואיים בכלל ועם הרופאים בפרט, נקבעו מאז ומתמיד במסגרת הסכמים קיבוציים ארציים, שבגיבושם שותפו קופת־חולים והממשלה. כל זאת, כדי לקבוע מדיניות ותנאי שכר אחידים לכל הרופאים בשירות הציבורי.

הדובר טען, כי הסכמים שנחתמו בשנות ה־80 בין קופת־חולים הכללית לבין עובדיה, ואשר בעשר במחצית הוזר המתרחם מהממשלה, הן הסכמים חדיגים, שגורמים לטעות הרומאים להפרת האיזון בין שכרם של העובדים בשירות הציבורי, וגרמו לתביעה להשוואה.

"הממשלה מוכנה להכנס למשא־ומתן עם העובדים במטרה להשיב את האיזון למערכת, אך עם זאת, ברור, כי משא־ומתן כזה חייב להתבצע במסגרת משא־ומתן על הסכמי שכר לשנים 1988-90", - ציין הדובר. לדבריו, אם הדבר לא יעשה בדרך זו, יהיה בכך משום מתן לגיטימציה לחרגות. כן אמר הדובר, כי על הרומאים לחזור לשולחן המשא־ומתן כדרך יחידה לשחרון בעיות ולהימנע מגרימת סבל מיותר לחולים.

בתגובה לטענותיו של דובר הארגון, אמר יו"ר ארגון רופאי המרינה, ד"ר אריה אורבשטיין, כי הארגון חייב לא מומן לדון יחידות עם ארגון עובדי המרינה בנושא השוואת התנאים של הרומאים במערכת הממשלתית ושל קופ"ח הכללית, על־ידי ההחלטה שקיבל בית־הדין הארצי לעבודה, בראשותו של השופט מנחם גולדברג.

מאז יום ד' עושה שרת הבריאות נסיונות רבים למן את בציבי הארגון בראשות הממונה על השכר יעקב רבון ואת בציבי הרופאים בניסיון למנוע את עיצומי הרופאים בבתי־חולים. עד כה לא עלה הדבר בידן. יחיות ששר הארגון אינו מסכים להשתתפות בציבור בפגישה כזו.

שרת הבריאות אמרה, כי הדבר חמור ביותר וכי גם בתקופת ממשלת מעבר חובה על הארגון להמשיך בפעולתו, ובעיקר כאשר מדובר בסכנה ממשית לחיי החולים המאושפזים בבתי־חולים.

מנר יומשכו המאמצים להביא להתרחות בין הארגון לבין הרופאים ובכך, למנוע הרחבת העיצומים במשך יומת השבוע.

החוטפים והכסף

(המשך מעמוד 1)

[illegible] הצעירים הבאים הרחיקו [illegible] קשרן הבה שלושת האקרחים הרחבה קטרן הקבה של הנוסעים, וכן אבבעה שקים, ובהם סכום הכסף, שני מליון דולאר, שקיבלו כבסר תמורת שחרור אוטובוס הילדים שחטפו ביום ה' בשבוע. בעת ההמתנה ומסירת הנשק הכסף נכנו גם ראש המשלחת הקונסולארית הדרומית בישראל. בתום מעשי ההמתנה עלו קרבי המשטרה בראשותו של ניצב נבעוזי למטרם, שם נספר הכסף ונחתמו הקבלות יתר הסמכים. כאשר יחזו הצעירים, לחץ מפקד יחידת הקב"ב את ידי כל אחד מהם, ונפרד מהם בידידות, בספיחות על שכם המחיכים. בשעה 10.15 המריאו, בהם אחד זה, מטוס הא'איוטיר הטסות המשולב. הבלוגה בדרום למוסקווה.

שר הצדק הסובייטי, אנדרגי שוואברנדזה, ומן אליו אתמול את ראש המשלחת הקונסולארית הישראלית במוסקווה, אריה לוין, והביע בפניו את תודתה הבנה והשרכנה של ממשלת בה"מ והעם הסובייטי על הדרך הנמלצה האנושית בה טיפלה ממשלת ישראל במעשה הבריחי, שבמהלו קרה לעתים רחוקות. "אין לי ספק, אמר שוואברנדזה, "שממשלת ישראל עשתה כל מה שביכולתה כדי ושהפרשה תגמר על הצר המוב ביותר". השיחה בין שר הצדק הסובייטי לראש המשלחת הקונסולארית הישראלית, שהיתה הראשונה מסוגה, נמשכה כ־40 דקות וקיבלה מגמה שדדרו אמש בטלוויזיה הסובייטית.

בתגובה למסר של שר הצדק הסובייטי, שהעבר טלפונית ארצה, אמר שר החוץ, שמעון פרס, כי הוא שמח מאוד על התגובה הרוסית, ועל־כך שעלה בידינו לטפל בארוע בצורה מסודרת וידידותית. פרס הביע תקווה שתמצא הדרך להעמקת ותהבה בין שתי המדינות.

חמשת החוטפים שהגיעו במטוס הסובייטי הנמוך, ותוקף כארן בנמצר של מרחקים, לאחר שקבלו ביקורת הגבולות ניצל את האפשרות המוקנית לו בחוק, ולא אפשר את כניסתם הזקנית לארץ. עמדה זו, שנקבעה בחלוצתם של הוקעים הנמשכים של משרד הדרך, ובאישורו של משרד הפנים, אפשרה את סיומה המהיר של הפרשה והעברת החוטפים לידי השלטונות הסובייטים מבלי להזדקק להכסמי המגרה או גירוש, שהיו מעריכים את ההגליך. ישראל הודיעה את הנמסים רק לאחר שהגבנה, כי הבריבה בה"מ לא תדרוש להזיל עליהם עונשים.

הודעה לציבור

על הצעה מיוחדת במחיר מופחת לרכישת יחידות בקרנות הנאמנות "אלמוג", "יבול", "יערה", "צבר", "קשת" ו"שביט"

בניהול פועלים – קרנות נאמנות בע"מ

מוצעות בזה לציבור יחידות של קרנות הנאמנות "אל

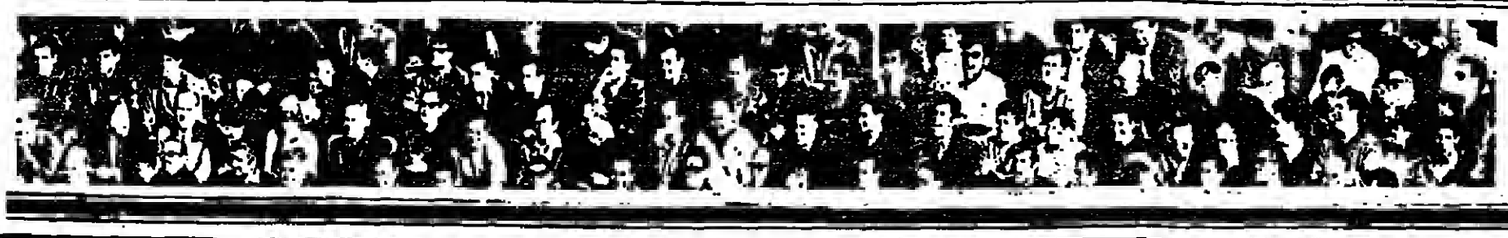

ניתוח של אתר מחוזר

יורם אוברקוביץ': יו"ר איגוד הכדורסל

להכניס את הפועל ת"א לטיפול נמרץ

כדי לעצור את ההידרדרות הגדולה בהפועל ת"א נדרש כעת טיפול מיוחד. באמצעים שיגרתיים אי־אפשר יהיה לעצור את ההידרדרות. השחקנים זקוקים לכסחון ולאמונה. ביכולתם לבצע זאת אפשר יהיה להשיג רק עם הקבוצה ועמוד לרשות מאמני מוסיבאציה מיוחדים אם לא נדבה להשתמש בשם „פסיכולוגים".

צריך בחורות גדולים ומשולבים. בנוסף לשקט תעשייתי צריכה להעשות עבודה מאמצת עם השחקנים בתחום המקצועי. צריך לזכור שאחרים משחקי הקבוצה מתאמנים בנבחרת. כך שהקבוצה לא מתאמנת הרבה זמן יחד. אם ההתדרדרות לא תיעצר יכול להיות שמעורבן מפאר כזה יד ליגת.

לעומת הפועל ת"א מגיעה מלה טובה להפועל פ"ת שאולי מתרשת את יפיה הגדולים משנת החמישים. הקבוצה נמצאת בנמרת חה לא מקרי. כראי לשים לב למה שקורה בקבוצה. שחקנים נחמדים ובעיקרים מתעבדת עצמית. הגולה חדשה ולא שיגרתית בראשות גבריל מגרסת את הקבוצה בשקט תעשייתי. אולי הקבוצה בדרך הנכונה ליפי החדר.

מכבי חיפה קבוצה טובה, אך מוקים לחבר על אליפות. בדולתה של קבוצה היא ביכולת לעבור מצבי משבר ולפרק. הזה עדיין הקבוצה לא הגיעה.

מליכת הסבלה, בית"ר ת"א בנוייה היטב ומנהלת על הבר הימנר טוב. אם הקבוצה מצאת בבאר־שבע ומנחילה לה הפסד ביתי ראשון אפילו בלי ניסים כזה זה אומר משהו על העבודה המעולה המבוצעת בקבוצה זו.

לבאר־שבע כבר שני הפסדים רצופים ואם מחשבות הקבוצה נתונות לצמרת אז המבחן הוא בשבועות הקרובים בחזרה למסלול הניצחונות.

מכבי נתניה ובית"ר ירושלים הן קבוצות לא יציבות. הבראה שתיהן שבוצות שיחוד מעיכות. שבע מצאות ושבע מפסידות. לא זה המתכון להצלחה. בנייהודה שקועה בתחתית ללא ניצחון, אך לא הייתי מספיד אותה כשבבוקר הנקודות עוד מאגר מספיק המאפשר הצלה.

מכבי נתניה ואולי מדגר בשיטה מוגנים. אני מאמין בכדורגל הישראלי כבל שמדובר בנבחרת ישראל. אני מאמין שהבחרת תצליח מפני שהיא מבוססת על קבוצות המצליחות בליגה. ובידע הטבלה איננה משקרת.

שמואל קליגר

היציע המרכזי

הקהל החכמן לדרבי בבירה

מאת שמואל קליגר

לבוא לבלומפילד ביום שבוף שמש ולנוכח קרני שמש מלטפות של ראשית דצמבר זו כבר חוויה כפני עצמה. ביום שכזה שכולו הבאה – תשורת זמרי הסבע אינו יכול להמנע מהשאלה האם טוב עשית בחלקך יחד עם רבבות צופים את המחזה הישראלי של שבת, או שמא שבית בבעות שאין גדולה הימנה.

ראשית, המפגי שבמגרשיה בדיר על פי כל קנה־מידה של סוף השנה האחרונה, אפשר לסיל בחרשות הפיכלו לנמנים על שמח הים של יפו. ומה־טעם ביכרנו נמנים של שבת ביציעי בלומפילד?

צופי המשחק הראשון בין שמשון והפועל ירושלים הין באיחרים כמנגו. עובדה פשוט משלוש אלפים ובאה בתמורה מעל־ביבה את היציעים. בתוך פחות משעה הם שילש וחזר את מספרם הארכלה המאסיבי בבר תאבה בכל שהחרבה. מרבי המשחק המרבי בין ירושלים של בית"ר־לבין יהודאי מחניה. לפתע ראינו את בלומפילד בנמנר שהיה לעבר מלא הפיה ביכרנו הבשרה.

מי אמר שאין לשמשון אוהדים? הקיר הבריטאי יהין, כאשר ביציעים ישבים אחדי בית"ר ומנגר מפיעה הקבוצה הכלתי אוהדה. רק אם לנקוט לשון המעטה של הפועל ירושלים. העל לא יישבע לנו אם נבקש לבטס אפילו חלק מ„אמרי השפר" ומן השירים הנסים של אוהדי בית"ר ביציעים. הם לא אוהבים את הפועל. זה כבר ברור. כל פעם שמתקרב, חלרן שבשתני לרחבת הפועל משמיעים היציעים מנוסם „ו.ו.ו.ו.ל", ארוך כזה. האם מבוצעת בעיטת שמשון, לשם שינוי, לחזבת הפועל הם צועקים בהקהלה „9 מסר – 9 מסר" האת זה הם זוכרים היטב מפרשת „ניסים כהר" המפורסמת מהשבוע שעבר.

היו להם, לאוהדי בית"ר רק רגעות מעטות של קורת רוח ממשחק קבוצתם שלהם. יעקב שחרך עשה אמנם שיחוון זמני, אך האליל הראשי אורי מלמיליאן הבזיב. אפילו בעקבות „ו.ו.ו.ל" ומפורסמות של האוהדים כל אימת שהמגן שלמה שיחיי דהר על הקווים. מריצה גמלונית בניסיון כושל לטייע להתקפה לא הועילו. עובדה שיחיי היה, לכל החותר מוס סוריאני: העובדות מוכיחות.

המשחק עמר לסני סיום. בין שער אחד למשנהו ב־שניים ושערים שומעים במעמדות. הדשות שאנשי בסחן הגיעו מרוסיה בעניין הסמס המחוטי. פרשן כדורגל עמת מעיר, בבריחות הרעל. „ו לא הסיבה. הקו.ב. בא לעבור את שיחיי בכלל המשחק הזה. לא צריך להגיעם כבר ראינו גדעים יותר.

15 נבחרות לאומיות יתאמנו ביחד

15 נבחרות לאומיות בכדורגל מגילאי 12 עד הבוגרים יתאמנו במשך כל שבוע החגיגה מחר מהיום עד יום שישי בעת ובעונה אחת בשפיים, ויגייס ואיצטדיון ר"ג. מדובר ב־10 נבחרות מחוזיות לגילאי 12, 2 נבחרות נערים עד גיל 16, 2 נבחרות נוער (גילאי 17–18 ו־18–19) ונבחרת הבוגרים.

יום מדול לכדורגל הישראלי, הבנים בשיא מרגיע בדגל הארגנטי (במרכז) בפגישה עם יוחי הבוגרות, הישראלית שאול שיחיי (משמאל) הסגנו עדיים מלכה (שמאל), לאחר שיבוץ ישראל באירופה לקבוצות האלופות 92 ומקבוצות הגביעאל 94. מיחיי חזר מרגש מאירופה „עשינו צעד חשוב קדימה"

1:3

נצחון גדול שלישי רצוף למכבי ת"א והפעם במגרש הטבריני

נצחון לבלתי מנוצחת מכבי חיפה על הבלתי מנצחת בנ"יהודה

נצחון ביתי נאה להפועל פ"ת על האלופה המידרדרת הפועל ת"א

סימה שחום העור פורץ בין שיריי (משמאל) ואבי כהן. הוא הבקיע את שני שערי הנצחון לזכות נתניה מול בית"ר רם. 1:2 (צילום: א. קנר)

מכבי נתניה – בית"ר ירושלים 1:2

הגיע הזמן שטיגה ינצח משחק

מאת שמואל קליגר

מכבי נתניה באה לבלומפילד למשחק הכרכזי של השבת כדי להתאושש על גבה של בית"ר ירושלים בניצחון 1:2 שקבע שרטרת כואבת של כשלונות, והבטיחה את בית"ר לשמור תיש אחרי אחרי ניצחון הכבוע שעבר שרומה בי הבלה אחה על הדרך יעבטנו.

התאכזבנו מן המשחק, גם מפני שלשתי הקבוצות באנו אנושי שמרשה ציפיות למנת שערים גבבה וגם לאיכות בסרכו המיגרש. מבחינה זו עונה פתיחת המשחק על בל הציפיות ואפילו מעבר לזה.

עוד לא הספקנו להתמקם היטב על מושבינו וכבר כרוך ראשון נה בדשת בית"ר ירושלים. הבתליחי הבעיר פקי בבר על אורי מלמיליאן בסמוך לקצה המיגרש, סדמם את הכדור ובעבוביה שנוצרה המשיך פול דדיים שחום הקדר והכניע את שוער בית"ר, יוגל מיכון.

ההתרגשות כמיגרש נאתה. מול ציצים בבעוניים מאוכלסים היטב יחסית למשחקי ליגה שיגרתיים ראינו לפתע את הבית"רים מחוירים מלמטה. עברו רק 4 דקות וכרוך השוויון שכן אחר בבוד בדשת נתניה. אורי מלמיליאן בעט עונשין, יעקב שוורץ התרומם היטב ונגח בברוך שפגע בקורה, הוזו ממנה ופגע בגופו של בלבד ומשם – לדשת. 1:1.

קשה לנתח את המיבות המקצועיות לירידת קצב המשחק בדקות הבאות. מתחושה חיובית שהבה אנו עומדים לפני הבנה של ממש על המשטח היפואי נפלנו הישר לתסכול המוכר של משחקי הליגה, שבדומה לו ראינו גם במשחק המוקדם. אולי הקבוצות נבהלו יחד על המידה מתצרתן ואולי זה מה שקבוצות הצמרת יכולות להציג. רק הבהבים מסיים של יכולת.

כך או אחרת, אורי מלמיליאן לא המשיך בהתאושמו מן השבוע שעבר ושלמה שיחיי שחוד לאחר ריצוי עונשו עשה. כמה פעולות חיוביות בהתקפה. אבל בפקיה. את ההנגה לחמרי הדרים של נתניה.

הבהוב של יכולת מן הסוג של פתיחת המשחק היה ב־5 הדקות שכין ה־66 ל־70. באותו זמן ראינו את שחקני בית"ר בעמדות קדומניות. תחילה נגח אבי כהן למשקוף השער ולאחר מכן היה זה יאני שאיים ברצינות על השער.

בדקה ה־63 פרץ סיג משמאל, הקשיח על פי השער וקלינגר נגח את ה־1:3. בדקה ה־85 הצליח איזסידלי לצמוק מסירת רחוב של גודינה. 1:3.

★ מבצע מפגניות. כל צופה שבכנס אתמול לקריית־אליעזר קיבל מופגנים לכבוד החגוכה. מבצע שאיבגנה אנודות מבבי חיפה, אך בעל הכיון לכבירת מחן ומשקאות בשפס הביע הרעשה.

★ מבצאה. הארגנמיני סייג נרכש ממחיר הרבה יותר נמוך מבריילובמיי, אך בשל משחקו הקבוצתי הייעל, הוא בעל תפוקה רבה.

וכאן (69) בא שער נפלא תוצרת חוץ לכל רבר. היוגוסלאווי של נתניה מלובודן דראפיץ' שהרבה לסייע להתקפה הגביה נהרר ורווים נגח פגיעה סי לקבע שער ניצחון. 1:2.

אחרי זה הרשו לנו שבב השחקנים להתרגם ורק אנשי נתניה המיחלים לניצחון ציפו בביליון עיניים לשריקה הנואלת.

מכבי ת"א – הפועל טבריה 1:3

איוניר בכושר. נקודה

מאת גבעתי בן־יוסף

חולשה בלתית שאחזה בכל שחקני הפועל טבריה הקלה על מלאכתם של המכבים מת"א, המצויים בחדש הנוכחה בכושר גבוה.

בבר ברקות הפתיחה הוביל איוניר את חבריו לתקפה רבתי ו„הצגת הכוונות" היתה ברורה. רקה 8: איוניר קיבל כדור רוחב מדריקס וללא שהות מיוחדת בעט שטח חזק לפינה. 0:1. דקה 15: התקפה נוספת של מבבי. איוניר המשיך, מסר לסבק בדחבה, אך שרנו הספיק להחשיל רגל ובמשם להחזיק בעט מואחיד לדשתו. כבי 0:2.

הדקה ה־39 נתנה תקה לסטייה. מי אם לא עודד מכבם ציטק את התוצאה מממירה של אוזלאי. המכביים שלטו בשדה במחצית השניה. דקה 55: מבק מסר ללולו, שבעט שטח לעבר השער, אייל דן הטיח קלות פנימה. 1:3. בסיום עוד הספיקו האורחים להחמיא ואלטר עצר שני כדורים ממכבים.

מוטי איוניר.

שמשון ת"א – הפועל יר"ם 0:0

הצגה ראשונה מיוחדת

מאת שמואל קליגר

אפס של שערים ושתי קורות רלות בין שבמון ת"א והפועל ירושלים במשחק המוקדם של בלומפילד עשו לנו רק על הנמה ביום סמוף ממב של בלומפילד.

ואם אי אפשר לומר אפילו מלה טובה על המשחק הזה, הנה אפשר לבקר את הקהלים על המחקר הפרוע של חלקם. המשחק „עמד" לעיתים תכופות בגלל פציעה של שחקן זה או אחר ולעיתים ראינו שני שחקנים פצועים ברחבנה ואפילו אאותה קבוצה. בכך הוביחו השחקנים לא רק שאין להם כבוד למקצועם, אלא גם לא ארץ לרעהו.

הארועים היחידים הטוביים התייחסות היו עד לפני ההפסקה, כאשר למראית עין המשחק שכף יותר היה כמה חדגבריות להבעה. העיקריות שבהן: בדקה ה־30 בעט הירושלמי יאיר אבראם לקורה ובדקה ה־41 בעט המשמוני שבאר לוי למשקוף השער. זה היה בעבר הכל ואחרי משחק כזה מטפרים לנו שכל קבוצה מקבלת נקודת כל אחת.

מכבי חיפה – בני־יהודה 1:3

עטר, קלינגר וסייג

מאת יצחק ציבין

כדורגלני מכבי חיפה לא נזקקו אתמול להפגין את מלוא יכולתם כדי לבבות על האחרונה בסבלה, בני־יהודה ת"א, 1:3. למעשה, עד הדקות האחרונות של הבחוון אתמול היו המיאים בראש הבבלה, אבל, אז בא עקיד של מראאו בעבר החדש.

ניר קלינגר, הבבר בסיסר גבוה ואף הבקיע סבר, עבריסיר סייג העולה מארגנטינה, שבישל שני שערים ובקע בבה פרצות הלקוחות מסטרלובמי, הראבן עבר הבלה והסיר ל„בעל הבית" בבדכן הסיה ואף מפגין מהו בבעיטות לשערה אלה שלושה הבלים בבבר חיפה.

לעומתם, ארבבב זאהי ארמלי שחיבם את הבעיטה הסעד בכל בחיר. הוא רבה להבקיע לעבמו מי להלולת בבו, אך הסיבק בבבדן.

הקלפת הבאבנים בבני־יהודה, נפגל שהוב בשם מרסובב, לא הזיקה באמבי בקבוצה הבוגרת את הבבלה, שלא תושקרת הבבב. שחקנים רבים לא מצאו את מקומם בבבר.

בדקה ה־15 מסר קלינגר לסייג, שבעבר לבבוד הרחבה ועבד נגח לקורה ובגיבה. 0:1. בדקה ה־33 בלה קלינגר את בבעיל, שבעבר מבבבה נחה לקורה, ואת הבדוד הבחר ניחה מליחר לוחיק אך הוק לרשת. 0:2.

בדקה ה־63 פרץ סייג משמאל, הקשיח על פי השער וקלינגר נגח את ה־0:3. בדקה ה־85 הצליח איזסידלי לצמוק מסירת רחוב של גודינה. 1:3.

★ מבבצע מפגניות. כל צופה שבכנס אתמול לקריית־אליעזר קיבל מופגנים לכבוד החגוכה. מבבצע שאיבגנה אנודות מבבי חיפה, אך בעל הכיון לבכירת מחן ומשקאות בשפס הביע הרעשה.

★ מבבאה. הארגנמיני סייג נרכש ממחיר הרבה יותר נמוך מבריילובמיי, אך בשל משחקו הקבוצתי הייעל, הוא בעל תפוקה רבה.

נבחרת המחזור

	רפי כהן (הפועל פ"ת)	
דוד לוי (הפועל פ"ת)		איציק הלל (כפר־סבא)
ניר קלינגר (מכבי חיפה)		שלומי דראקין דראפיץ' (מכבי נתניה)
ראובן עמר (מכבי חיפה)	מוטי איוניר (מכבי ת"א)	פטריק סייג (מכבי חיפה)
אהרן רביבו (כפר־סבא)	אלי בן־אמו (בית"ר ת"א)	פול דיוויס (מכבי נתניה)

הניחוש הנכון

1. כפר־סבא – צפרירים	1
2. מכבי חיפה – בני־יהודה	1
3. הפועל פ"ת – הפועל ת"א	1
4. שמשון – הפועל ירושלים	x
5. בית"ר רם – מכבי נתניה	2
6. באר־שבע – בית"ר ת"א	2
7. הפ. טבריה – מכבי ת"א	2
8. הפועל חדרה – שמרה	1
9. הפועל ר"ג – מכבי יפו	1
10. ב. נתניה – ב. רשלה	x
11. שערים – מכבי יבנה	2
12. הפועל לוד – מכבי פ"ת	1
13. הפ. יהוד – הפ. חיפה	2
14. בתים – מכבי עמידר	2

מלך השערים

1. אלי בן־אמו (בית"ר תיא) 8
2. בני מבק (מכבי תיא) 6
3. זאהי ארמלי (מכבי חיפה) 5

כוכב השבת

מוטי איוניר. מאז שובו של הקשר הזה להרכב, לאחר שהחלים מפציעה, משהו זז. למזלו של המאמן החדש נוסבאום. 3 נצחונות רצופים בהפרש שערים מדהים: 11–1. אתמול, במבריה היה מוטי משבמו ומעלה. בבש, בישל, השתדל והצליח. ציונו – 7.

במחזור הבא

הפועל ירושלים – בית"ר רם
מכבי ת"א – כפר־סבא
מכבי נתניה – באר־שבע
צפרירים חולון – מכבי חיפה
בית"ר ת"א – הפועל טבריה
הפועל ת"א – שמשון ת"א
בני־יהודה – הפועל פ"ת

הפועל פ"ת – הפועל ת"א 1:3

מקום 13 וסגל ברח

מאת מאיר לוי

הפועל פ"ת המשיכה אתמול את שרשרת הנצחונות הביתיים, כשגברה ללא קשי על האלופה הפועל ת"א, 1:3.

אוהדי הקבוצה כבר אינם מתרגשים כששחקניהם מציגים משחק הנקפי ומבקיעים שלושה שערים. במשך רוב רקות המחצית השניה טפג המאמן אברהם ברנט תרגה „כרסתו", שלא בבה להעלתם על הבבבה. האחרים לא הצטיינו בעובדה שקבבתם מוליכה ביתרון מול האלופה.

הפועל פ"ת, שיחקה למעשה היטב רק ב־20 הדקות הראשונות, בבן הבקיעה. שני שערים. הפועל ת"א בבשר ידה, למעט הקפטן סיני, ולא חלרן מבבי, וללא ראנו הצבע, לא. שאפתנותם של חלק משחקיה.

בסרם הספיקו הצפים להתרעות במשבביהם ושמה פ"ת את ה־0:1. בדגיק הרים כדור עונשין, והגנה קבאה ומאבן נגח כהשתמטות לרשת. דקה 20: פרצה מחפה של לדן, נמרייסה בהגבה של קייסי מעל ידי סליאנס לראשו של אליה, שנגח פנימה.

דקה 26: בעיטת עונשין לת"א. כדור אכזנתי של סיני עקף את חומה ופגמה. 1:2. בבחצית השניה הלה נסיבה בשרחת פ"ת, אך בדקה ה־90 פרץ אליה עד קו ההחזר, מסר לרחבה ויזסי לדי המשיך מקרבה פנימה. 1:3.

הרבר:

במשחק הליגה בדגבי ניצחה אס"א ת"א את ירושלים ב־0:28. בליגה לנוער בסמוך המרכז מוליכה הפועל עמק חפר עם שש נקודות לפני הפועל רעננה עם חמש נקודות. הפועל ירושלים – 5 נקודות והלו בסמוך הכפר מוליכה הפועל מגידו עם ארבע נקודות לפני הפועל יזרעאל שניצחה את נלילי־עליון 0:42 ולה שתי נקודות ולכפר הבריא 6 נקודות.

★ מה אמר מאמיריך, מאמן הפועל ת"א „איך שאתה זורק, כך אתה קצר. קשה לנו להרביץ קבוצות שמתאמנות באופן סמרוד. אנו זקוקים עכשיו לשקט ולפגיה באופן רחוף".

★ סגל ברח. לאחר שלא הזכיר בין ה־16 נבלים הבלם יעקב סגל מהמגרש. אמר מאמיריך: „הרבה משחקים הפסדנו בגללו. הוא לא נותן שום דבר לקבוצה. אנלי הוא נגמר את הקריירה. אירוזש בתוקף שיקבמו אותו ואולי יעבירו אותו לרשימת הנעבדות".

כפר־סבא – צפרירים חולון 1:2

יום יפה בכפר־סבא

מאת חיים לוי

משחק התקפי, שליטה במרכז השדה, שאפתנות רבה ומעל לכל – רוח לוחמה לאורך כל 90 הדקות. כל אלה איפיינו את נצחונה הביתי החשוב של הפועל בפר־סבא על הצפרירים מחולון.

מנגר, האורחים לא הצליחו להפגין את משחקם הרגיל. ההגנה פרץ לפעם ביפרן, והיתה מסרבלת מדי, ותליית הקישור הפגינה פה ושם מהלכים יפים, אך כללית לא עמדה במשימותיה. בהתקפה הדגיש הסרבנו של רון הלל.

כבר בפתיחה שרק השופט לבעיטת 11 מ' לזכות המקומיים. אורי שיקה הוכשל בחרבה. סיגון בעט הלוטות ובישרן קלע. כפ"ס לא ויתרה. בדקה ה־15 הגביה רביבו לחבבה ומחדר הגיה בחרבה ושלח טיל אורי דשות. 0:1.

בדקה ה־64 חקף נעמן ברור בבמרכז הסיה ושלח כדור עמוק לדביס, שחדר לרחבה וקבע 0:2. בדקה ה־86 פרץ שקרוקה לרחבה ותעמן הבשילו בנוסות. הבעיר אחרונב דייק מהנשדה הלבנה. 1:2.

מייקל יפה

כפ"ס הרגעה שלטה בשדה, אולם בדקה ה־86 פרץ שקרוקה לרחבה ותעמן הבשילו בנוסות. הבעיר אחרונב דייק מהנשדה הלבנה. 1:2.

עובדות ומספרים – מחזור

מכבי חיפה 3 (2)
בני־יהודה 1 (0)
● ראובן עמר (18), אבינועם מליחי (עצמי, 33), ניר קלינגר (63)
● רני אינמידלי (85)
צין המשחק 6
המצטיין: ניר קלינגר
המאמנים: יעקב אמיאב, שמעון יוסף שרעי
צופים: 6000
אצטדיון: קריית־אליעזר
★ מכבי חיפה: אבטמן 5; אחרוני 6, קרמר 5, צרפתי 5, בלטל 5; אבוקרס 5, עמר 7, קלינגר 7, גבעול 6; ארמלי 5, סייג 7 (מרחי 5).
★ בני־יהודה: אסיאב 4; מליחי 5, גרמי לוי 5; פרי 5, סטה 5, שרעבי 5; אינמידלי 6, סלמן 5, בן חיים 5, ר. מאיר 5; הדדה 6, מבצור 5.

הפועל פ"ת 3 (2)
הפועל ת"א 1 (1)
● גיל מאבו (1), עזה אליה (20), יוסי לוי (90)
● משה סיני (26)
צין המשחק 5
המצטיין: ניר לוין
המאמנים: יוסי מרום, מליאנס
שופט: עובדיה בן־דוד
צופים: 2500
אצטדיון: הפועל פ"ת
★ הפועל פ"ת: רמי כהן 6; דוד לוי 6, קרשובלי 5, גרדניק 4, אלון 5; קייסי 5, מאבו 5, מזפוד 5, אליה 5; נידאון 4 (יוסי לוי 6), לוין 6.
★ הפועל ת"א: מליאנס 4; הרשליקביץ 4, הנה 5, מסטל 5, ארמה 4; אבוקרסיס 4 (מנחה 6), סיני 6, אלי כהן 5; ר. שמואל 5, לנראו 5 (מ. כהן).

מכבי ת"א 3 (2)
הפ. טבריה 1 (1)
● מוטי איוניר (8), שבתאי שינו (עצמי, 15), ארז לולו (55)
● עודד מכנס (39)
צין המשחק 6
המצטיין: מוטי איוניר
המאמנים: כל מבריה
שופט: צבי שריר
צופים: 4500
אצטדיון: טבריה
★ מכבי ת"א: מרכוס 5; מויסה 6, שמעונב 5, אבי כהן 6, איתן לוי 5; אלקבץ 5, לולו 5, זוהר 5, איוניר 7; מכנס 6 (בראל 6), דדיקס 6.
★ הפועל טבריה: אלטר 5; אבוחצירא 4 (אזולאי 5), אבשמל 5, אייל דן 5, שינו 4; יעקב לוי 5, ממן 4 (ר. דן 4), עשור 5, נעים כהן 5; מכנס 5, עמר 4.

מכ. נתניה 2 (1)
בית"ר ים 1 (1)
● טל דרידים (1, 69)
● יעקב שוורץ (5)
צין משחק 5
המצטיין: מלובראן דראפיץ'
המאמנים: יוסי רוקמן
שופט: אריה פרסמן
צופים: 7000
אצטדיון: בלומפילד
★ מכבי נתניה: בלדב 6; ש. מנחם 5, הלפון 5, דראפיץ' 6, פקר 5; לם 6, רוני לוי 5, נחאה 5, נבאי 6; דרידים 6, י. מנחם 5.
★ בית"ר ירושלים: מיכון 5; שידר 5, אחלאי 4 (שמואל 5), אשש 5, קדוש 4; אבי כהן 5, מלמיליאן 5, אביר כהן 4, שוורץ 5; מלד 4 (יאני 4), רוקמן 5.

כפר־סבא 2 (1)
צפרירים 1 (0)
● אחן מחדר (15), איתן רביבו (64)
● דדור אינמנב (86 מ־11 מ')
צין משחק 5
המצטיין: איתן רביבו
המאמנים: מיקי בן־מרדכי
שופט: אריה הלוי
צופים: 1500
אצטדיון: כפר־סבא
★ הפועל כפ"ס: שמיר 5; בן דיין 5, נעמן 5, בן חיים 6, הלל 6; סיגון 6, סמבל 6 (הלוי, יפה 6, מחדר 6; נחדר 5 (סלקבר, רביבו 7.
★ צפרירים חולון: ביטון 5; דחנני 4, יעקבי 5, אלי כהן 5, מכלוף 5; פרחן 5, צבח 4 (אינמנב), ברבירוד 5, פנטו 5; שקרוקה 6, דסוי 4 (פסי).

בית"ר ת"א 1 (0)
באר־שבע 0 (0)
● אלי בראמו (84)
צין המשחק 4
המצטיין: אלי בראמו
המאמנים: יוסי שרעבי
שופט: מאיר אלנקדה
צופים: 4500
אצטדיון: באר־שבע
★ בית"ר ת"א: הביב 5; ניסן כהן 5, פרסלנו 5, ענד 4, אבריבד 4; איזסידלי 4, אדרי 4 (אבריבל, נאה 4; תגר 4, בראמו 6 (אלהו, יהן כהן 6.
★ הפועל באר־שבע: ליבמן 5; בחבו 4, נדדר 5, אילת 5, אהן 4; בוכבלי 4 (כסנדרס 4), קרן 4, מיכני 4 ובישון 4, אלמלך 5; שמואלי 5, אהנה 4.

שמשון ת"א 0 (0)
הפועל יר"ם 0 (0)
צין המשחק 4
המצטיין: יואל אביאב
המאמנים: יגאל הלל
שופט: מאיר אלנקדה
צופים: 4000
אצטדיון: פלמבלי
★ שמשון ת"א: ודד 5; דהרי 5 (מליחי 5), אורי כהן 5, מבעגנב 5, עובדיה 6; יוסי כהן 5, הלל 5, אריבב 5 ומחדר 5; אורי 5, ש. לוי 6.
★ הפועל ירושלים: ג'רבי 5; תאשבע 6, שפירא 5, מחילה 5, נחבאם 5; א. ששון 4 (חזקאלי), דיין 5, עמר 6, אחנה 5; אסיאב 6, בן־שטרית 5 (סטבריק).

הטבלה הלאומית

	הקבוצה	משי	נצי	תיקו	הפס'	שערים	נק'
1.	בית"ר תל־אביב	12	7	3	2	11–7	24
2.	מכבי חיפה	12	6	6	0	21–9	22
3.	הפועל פתחתקוה	12	6	3	3	15–12	19
4.	מכבי נתניה	12	5	4	3	16–15	19
5.	הפועל באר־שבע	12	4	6	2	8–8	18
6.	מכבי תל־אביב	12	4	6	2	19–12	16
7.	שמשון תל־אביב	12	3	6	3	8–8	15
8.	צפרירים חולון	12	4	4	4	14–11	14
9.	בית"ר ירושלים	12	4	2	6	13–12	14
10.	הפועל ירושלים	12	3	5	4	7–9	13
11.	הפועל טבריה	12	3	2	7	8–14	11
12.	הפועל כפר סבא	12	2	5	5	6–13	11
13.	הפועל תל־אביב	12	3	4	5	10–15	9
14.	בני־יהודה תיא	12	0	8	4	5–16	4

המוליכה מרמת־גן חזרה לנצח יבנה היא ה„מאיימת" היחידה

מאת שמואל טל

בגמרת הארצית אין שום חידוש. המוליכה הפועל רמ"ג, שהתאוששה מהפסד הבכורה שלה בשבוע שעבר, גברה בבית על מכבי יפו. יריבתה, הרחוקות ממנה כדי תשע נקודות, המשיכו להאבק בדיוק ולאבד נקודות. בקרב גמרת ברחובות גברה מכבי יבנה על מכבי שערים 9:1 והיא היום „המאיימת" היחידה על הימסת גנים.

הפסד ספגה גם מכבי פ"ת, שחזרה עוד ביום שישי בידיים ריקות מלוד, לאחר 1:0. הפועל חדרה הצטרפה לחבורת הגמרת, לאחר נצחון משכנע על מכבי סמרה 0:1. היה זה נצחון אישי של בני משפחת שפירא, ששניים מבניה הבקיעו את השערים.

בתחתית ממשיכה הפועל חיפה בהתאוששותה. בדרקון על שש הנקודות, גברו החיפאים על הפועל יהוד בתוצאה 1:2, במגרשה של האחרונה. היה זה נצחונה השני ברציפות של חיפה ומאידך הפסד נוסף של בני יהוד, הקשים כנראה את דרכם לליגה נמוכה יותר.

את הקפיצה הגדולה של המחזור ביצעה מכבי רמת עמידר, שגברה עוד ביום שישי בחולון על הפועל בת"ים בשיעור 0:1. עמידר עלתה מהמקום ה־11 למקום ה־8. בבת"ים הודיע המאמן מאיר נמני על התפטרותו. אם מקומו ימלא שחקן הקבוצה המוליך נבחר דרייפוס.

ב־דרבי הבית"רי נפרדו קבוצות בית"ר מנתניה ומרמלה בתיקו 1:1. כ־4600 צופים חזו בשבעת המשחקים, במהלכם הובקעו 12 שערים בלבד והחמצנו שתי בעיטות עונשין מדוקדקות הלבנה.

הטבלה הארצית

	קבוצה	משח	נצח	תיקו	הפס	שערים	נק
1.	הפועל רמת־גן	11	10	1	1	7–11	51
2.	מכבי יבנה	12	7	5	2	7–17	11
3.	מכבי פתחתקוה	12	5	4	5	8–14	19
4.	הפועל חדרה	11	4	6	1	15–16	18
5.	מכבי שערים	12	5	5	4	14–15	18
6.	מכבי יפו	12	5	5	1	12–15	17
7.	הפועל לוד	12	2	7	5	9–11	16
8.	מכבי עמידר	12	4	5	5	15–10	14
9.	בית"ר נתניה	12	2	2	12	11–12	13
10.	בית"ר רמלה	12	1	2	9	11–11	15
11.	מכבי סמרה	12	2	4	6	9–6	12
12.	הפועל בת"ים	12	2	2	8	12–6	10
13.	הפועל חיפה	12	2	4	6	21–11	16
14.	הפועל יהוד	12	1	2	9	18–7	5

מכבי יבנה 1 מכבי שערים 0

במשחק מעיר ורב אירועים, בו היו מעורבות שתי קבוצות הצמרת על תואר הסגנות, היתה ידם של המארחים מיכבה על הפעליזנה הם גברו על המארחים בשיעור 0:8.

לשערייים היה זה הפסד שני ברציפות והוא היה צורב עוד יותר בשל העובדה שבדקה ה־19 החמיץ אהוד עיזן כדור עונשין ב־11 מ', לאחר ששבחה גר הכשל ע"י שחר יבנה, בן שפירא.

גם העובדה שיבנה שיחקה עם עשרה שחקנים, הזל מהרקה ה־27, לאחר הרחקתו של אשר חלמן שפגע בשחקן ירוק, לא סייעה לבני שערייים, שספגו את השער היחיד במשחק בדקה ה־72 מרגלי שמעון שרן.

שפט ראדר מהיל לעיני 1000 צופים בדחוסות.

הפועל חדרה 2 מכבי טמרה 0

האחים לבית שפירא, רונן ויוסי, הענישו אתמול נצחון חשוב ושתי נקודות לקבוצתם הפועל חדרה, במשחק בן גברו על סמרה 0:2.

עוד לדקה ה־75 עמד המשחק בסימן שלישה חדרתית, אולם זו לא באה לידי ביטוי. גם ההזדמנות שניתנה לאנה, שהכשל בדחבה ע"י ראפיק, מן הנקודה הלבנה לא נוצלה.

בדקה ה־73 מצא רונן שפירא את הדרך לרשת סמרה וכאלוף תשע דקות השלים זיו שפירא את התרגה, בשער שני.

שפט שמעון רגאן לעיני 1000 צופים בחדרה.

בית"ר נתניה 1 בית"ר רמלה 1

דרבי האחיות הבית"ריות של הליגה הארצית הסתיים אתמול ללא הכרעה 1:1, משני שערים שהובקעו עד במחצית הראשונה.

הפועל ר"ג 2 מכבי יפו 0

יוסף שמריה, כובש הפועל ר"ג, חזר אתמול להרכב, לאחר העדרות ממושכת וסחף את קבוצתו לנצחון על מכבי יפו 0:2.

נצחונה של ר"ג, שכא לאחר ההפסד שבועב שעבר ברמלה, הוכיח, כי היה זה הפסד מקרי בלבד. אולם עד שהושג, גאלצו הרמת גנים להזיע מול צעירי יפו, שהפגינו משחק אמיץ.

לאחר מחצית ללא שערים, פתחו הרמת גנים את השניה בהנופה וכבר בדקה ה־47 הכניע משה יהלומי את שוער יפו. יתרון הרמת גנים נמשך והלחץ על שער יפו הלך וגבר. עד לדקה ה־68, בה השלים שמריה עצמו את תוצאת המשחק, בבעיטה מקרוב. שפט יעקב שיינר לעיני 1500 צופים בנבעתיים.

מכבי יבנה 1 מכבי שערים 0

במשחק מעיר ורב אירועים, בו היו מעורבות שתי קבוצות הצמרת על תואר הסגנות, היתה ידם של המארחים מיכבה על הפעליזנה הם גברו על המארחים בשיעור 0:8.

לשערייים היה זה הפסד שני ברציפות והוא היה צורב עוד יותר בשל העובדה שבדקה ה־19 החמיץ אהוד עיזן כדור עונשין ב־11 מ', לאחר ששבחה גר הכשל ע"י שחר יבנה, בן שפירא.

גם העובדה שיבנה שיחקה עם עשרה שחקנים, הזל מהרקה ה־27, לאחר הרחקתו של אשר חלמן שפגע בשחקן ירוק, לא סייעה לבני שערייים, שספגו את השער היחיד במשחק בדקה ה־72 מרגלי שמעון שרן.

שפט ראדר מהיל לעיני 1000 צופים בדחוסות.

הפועל לוד 1 מכבי פ"ת 0

מכבי פ"ת, שכישלה עד יום שישי תקות להשיג את הפועל ר"ג, ספגה סטירה לחי ברמות הפסד 1:0 להפועל לוד.

הלודאים היו מובים יותר במשחק חלש ורחוד ברמתו, שלא שכנע. את השער היחיד במשחק הבקיע בני סמרג'יה בדקה ה־26, לאחר בעיטה ארוכה מדוכה.

פ"ת ניסתה לשנות את התוצאה בבחצית השניה, אולם מאמציה נכשלו, הן בגלל אחזלת רגל של ולוציהם והן בזכות הגנה המובה של לוד.

שפט בני כהן לעיני 300 צופים בלוד.

רמת עמידר 1 הפועל בת"ים 0

מפגש התחתית בין שתי קבוצות הנאבקות על הישרון בארצית, הסתיים אתמול בנצחון חוץ של מכבי רמת עמידר על הפועל בת ים בשיעור 0:1.

עמידר, שהיתה טובה יותר ונהנתה מיום טוב של ירום גולל, הבקיעה את שער הנצחון מרגלי עופר ערוסי בדקה ה־75. בת"ים היתה שוב חלשה ואכזבה את אוהדיה המעטים.

כתום המשחק הודיע מאמן בת"ים מאיר נימני על התפטרותו מסיום הקבוצה. את מקומו ימלא שוקה חוזיק־גמרוד דרייפוס. שפט יעקב שמש לעיני 2000 צופים בחולון.

הפועל חיפה 2 הפועל יהוד 1

הפועל חיפה יחזור ללמוגה אתמול לאחר שהחיפאים בסחתנו הפועל יהוד. כשבבה בקרב תחזיר אל מדרגת הכפלה, קפסל אדם, בשעה ה־12.

במשחק השקול, שלא ותעלה לרמה גבוהה, הצניח משה גלם יחרון לצנעיתים, כבר בדקה ה־12, אולם יוהם אחיון חשוה בדקה ה־39.

שפט יוסף גרוסמן לעיני 400 צופים בנתניה.

רמת עמידר 1 הפועל בת"ים 0

מפגש התחתית בין שתי קבוצות הנאבקות על הישרון בארצית, הסתיים אתמול בנצחון חוץ של מכבי רמת עמידר על הפועל בת ים בשיעור 0:1.

עמידר, שהיתה טובה יותר ונהנתה מיום טוב של ירום גולל, הבקיעה את שער הנצחון מרגלי עופר ערוסי בדקה ה־75. בת"ים היתה שוב חלשה ואכזבה את אוהדיה המעטים.

כתום המשחק הודיע מאמן בת"ים מאיר נימני על התפטרותו מסיום הקבוצה. את מקומו ימלא שוקה חוזיק־גמרוד דרייפוס. שפט יעקב שמש לעיני 2000 צופים בחולון.

„יום שחור" פקד אתמול הצמרת בליגה האנגלית

„יום שחור" היה אתמול לקבוצות הצמרת בליגה האנגלית. המוליכה, נוריץ', סגנה את הספרה השני הקונה, בשנבנעה 3:1 בבירמינגהם לאסטון וילה. גם למוליכל נרשם הפסד שני הקונה. היא הפסידה בבית לקבוצתה התחתית של וטסמנס בשיעור 1:0.

המשחק המרכזי של המחזור יסדר היום ב„היכורד", כאשר ארסנל תארח את האלופה ליברפול. נצחון של ארנסל עשוי להעלות אותה לראש הטבלה, מאחר שהיא מפגרת כרגע בשלוש נקודות אחרי נוריץ', לה בפסנה 29 נקודות מ־14 משחקים.

נוריץ' זכתה עד למשחק נגד וילה בחמישה משישה משחקי הזוכן שלה. מאידך, נוצחה וילה בשלושת משחקיה האחרונים. אולם אתמול הוליחו קוין נייג (אמר) ודייוויד פלאס להכניע שלוש פעמים את שוערה של נוריץ'.

וטסמנס, שרמזה על בזונות יתרה בבר באמצע השבוע בנצחון 1:4 על ליברפול בגביע הליגה, הנחילה למוליכל נוריץ' הפסד ראשון ושני הפעם בדקה ה־18.

גם הקבוצות המרודנות במקומות 5 ו־6 סבלו הפסדים הזים. מאנצ'סטר יונייטד נוצחה ע"י מחדיקה הגביע ויטלדון בשיעור 2:1 ובאותה תוצאה הפסידה קובנטרי לק.פ.ר. בשחרוניה שיחק הישראלי דוד פינגר. לאחר תשעה משחקים ללא נצחון, נשמו אתמול באולד־טרפורד לוחות. היוגיסיר גברה על צולסון 3:0.

יתר המשחקים:

ארסנל – ליברפול 1:1; דרבי – הדסון 1:1; הוטרנגהם – מנצ'סטר יונייטד 1:2; שפילד – אברטון 0:1; קובנטרי – ק.פ.ר. 1:2; לוטון – ניוקאסל 0:0; נוטינגהם – מדלסברו 2:2; שפילד – אברטון 0:1; ווסט הם – אברטון 0:1; ווטפורד – אברטון 0:1

חסימה

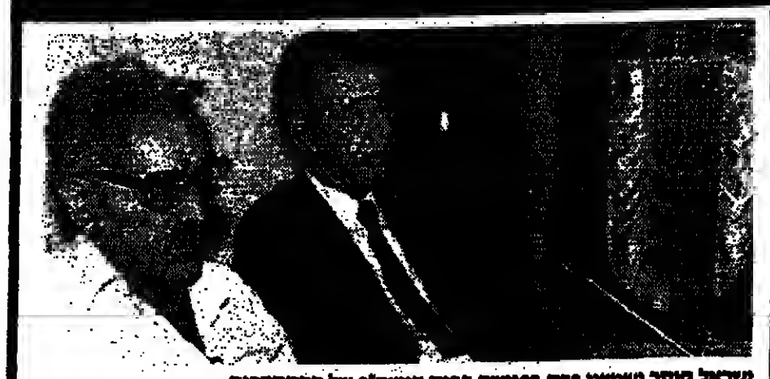

ישראל קיסר ושמעון פרס בפגישה בבית הוועד"פ של ההסתדרות. (צילום: ישראל סימונסקי)

אחוז החסימה בהסתדרות יועלה ליותר מ־2 אחוזים

מאת חיים ביאור, סופר דבר

אחוז החסימה בבחירות להסתדרות יועלה ליותר מ־2 אחוזים – מסר ביום ו' מזכ"ל ההסתדרות ישראל קיסר בפגישה של שרים ממפלגת העבודה בראשותו של הירל שמעון פרס עם צמרת ההסתדרות שהתקיימה בלשכתו של קיסר.

קיסר הסביר, כי לפני שיתגבש אותו החסימה בבחירות להסתדרות, יצגו בוועד הפועל של ההסתדרות 12 סיעות, מתן סיעות זעירות שקיבלו בבחירות שבוי אחוזים. כשהועלה אחוז החסימה ל־2 אחוזים, הצטמצם מספר הסיעות לארבע.

עם הסיעות שלא עברו בבחירות האחרונות להסתדרות את אחוז החסימה (2%) נמנות, כן היתר, "אמונה" שקיבלה 1.9 אחוזים ו"שיתוף" שקיבלה 1.6 אחוזים מהקולות.

גורמים בהסתדרות מציינים כי עדיין לא נקבע השיעור המדויק של אחוז החסימה הנדרש. לפי הערכות, יעמוד אחוז החסימה לבחירות הקרובות על 2.5 אחוזים.

קיסר נמנע מלהודיע בפגישה אם הבחירות להסתדרות יתקיימו במאי הקרוב, מועד שבו יתלאו ארבע שנים מאז התקיימו לאחרונה בחירות להעידת ההסתדרות – או יידחו לנובמבר בהסתמך על החוקה המאפשרת לקיים את הבחירות עד ששה חודשים לאחר המועד.

לשכת 'העבודה' לא ידעה מהתחייבות ביילין לאגו"י

מאת עליזה לוי, סופרת דבר לענייני משלבות

בישיבת שרי מפלגת העבודה ביום ה' האחרון הושף שר הבינוי יצחק רבין בוער המפלגים, שעמיתיו השרים וחברי לשכת מפלגת העבודה לא ידעו על קיומה מכתב שכתב ח"כ יוסי ביילין לאגודת ישראל יום לפני סיומה של הלשכה הבן נמסה למרים הקואליציוני בין המפלגה לאגודת ישראל.

חשיפת המסמכים עוררה סערה בישיבת השרים ונדרה הוקפה חומת חקרים על שמעון פרס.

בישיבת הלשכה ביום ו' שעבר אמר רבין, כי נודע לו ש"חלקת מעצמה גדולי התורה מאתמול (יום ג') חיתמו על סמך מחייבות שהמפלגה יבטל את חוק המשמרת הסיעתית בעניין "מיהו יהודי", ורבין סבר שאת המחייבות נתן רפי אדרי, אך בו בזמן הסתבר לו שכיום לראש הלאומנים, בפתק שהעביר לו מזכ"ל מפלגת העבודה, ח"כ עודד בר־עם, נכתב אותה סערה, זה יב.

גם לבר־עם נודע על העניין לא מפי אנשי מפלגתו, אלא מפיו של ח"כ מנחם פרוש, שסיפר לו כי מכתבו של יוסי ביילין מיום אתמול הביא לשיבוי בעמדת מרצת גדולי התורה, שהיתה אז בהיסחפם מעמדה רבין אגו. לא הוכה לשמוע את הבהרותיו שמסר ביילין. לשלמת הלשכה אמר ביילין בעצמו, שנקט לא נכון בישיב

חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות ● חדשות

מפקד בכיר במרחב חיפה מציע „להשתחרר מתפיסות מסורתיות":

משטרה פרטית – הפתרון לעלייה התלולה במספר הפריצות לעסקים

מאת יוסי ליטבין,
כתב דבר בגליל המערבי

במטרה ליישל את העירנות והשמירה על עסקים מרכיים באיזור התעשיה של מפרץ חיפה והקריות הציע מפקד תחנה זבולון סגן ניצב לוי שרגא לחקים גוף מרמי מאורגן, מעין משטרה מרמית, שתהיה בפיקוח והמבקר בתיאום מלא עם משטרת ישראל.

לדבריו הרעיון מקובל כאד בגרמניה ובארה"ב, שם פועלות משטרות פרטיות לצד משטרות עירוניות. למשטרות הפרטיות יש מדים משלהן וזכן עוברות בתיאום מלא עם המשטרה העירונית.

הוא הוסיף, כי אין לראות בהצעתו חוסר אמון כיכולתה של משטרת ישראל להתגבר על הבעיה. עם זאת ציין, כי המחסור הכרוני בכוח אדם במשטרה גורם לכך שחלה עליה בפריצות לבתי עסק, בעיקר בסופי שבוע, ובמקרים רבים המשטרה אינה יכולה לעשות דבר מלבד לחתום על מפסי התלונות, המוגשות מיד לחברות הביטוח.

עלידי הקמת משטרה פרטית, מבוד לוי, תוכל משטרת ישראל לאתמקד בנושא הפריצות לבתי הדירות, שיושביהם אינם מסוגלים להתאגד מבחינה כלכלית, ואולי לצמצם גם נגע זה. לדברי מגן ניצב לוי, בתי עסקים מבוססים מתקשרים בלאו הכי עם חברות שמירה גדולות. הגנבות מהם סכומי עתק.

עליה בשיעור 6.4 אחוזים במספר ההתפרצויות לבתי העסקים הביאה את מפקד תחנת זבולון להעלות את הנושא בפני ראשי הערים בקריות, שלדבריו התלונו מהדעין הנמוך לפנות לתאגיד של לשכת המסחר, ארגוני התעשיינים ובעלי המלאכה כדי שיחד יקימו גוף באזורנו, אשר יהיה קשור למוקד עירוני. מוקד זה יהיה בקשר ישיר עם המשטרה. מ.צ. לוי פועל בגיבוי מחלק, שקיבל ממפקד מרחב חיפה תת־ניצב יוסי לוי.

הניצ הזמן להשתחרר מתפיסות מסורתיות שאבד עליהן הבלה כמו כיש בארץ רפואה פרטית וחינוך אפור, כך נוצרה גם חברות שמירה פרטיות והכן למיבה בוהם כדאי למכר את הנושא הזה", אומר מפקד התחנה לשטר דבר.

עיוור שלא ויתר: 360 ק"מ מתל אביב לאילת באופניים

מאת אמיר רוזנבלום

מבצע מיוחד כמיגו השלים אתמול, משה ויס בן ה־52, נכה צה"ל עיוור בשתי עיניו: הוא עבר באופניו 360 קילומטר, המרחק בין עיר מגוריו, תל אביב, לבין אילת.

משה ויים נפצע קשה בפעולת הגמול של צה"ל בחוסאן שבירדן ב־1956. פגז התפוצץ לידו ורסיסים חדרו לעיניו. משה, חובב הספורט, השתלב בחוג הרביבה על אופניים של בית־חולים ב־1978, זמן קצר לאחר שחזר מצרפת, שם למד פיזיוטרפיה. עד מדרה, הפך משה לאחד הפעילים הבולטים בחוג ומדי שבוע, בעיקר בשבתות, הוא גומע באופניו מרחקים ארוכים.

למילוו של של משה התלווה אבי עירוני, בן 28, שסיים לן כעיניים והיה הנוהג שלו בטיול. אבי, סטודנט שנה רביעית בחוג לרפואה באוניברסיטת תל־אביב, הוא למעשה חובב מושבע של ריצות. לפני שנים אחדות, ביקש לרוץ בצוותא עם בן זוג עיוור ופנה לשם כך לסרכז הספורט של העיוורים ושם נפגשו השניים. משה הצליח להדביק את אבי בשוגעון האופניים שלו ומאז מחדים השניים צמד קבוע.

„הרכיבה על אופניים היא שגעון פרטי ואני נהנה מכל רגע", מספר משה בארוחת ערב שערך לכבודם מנהל בית החדיל בבאר שבע, אברהם רדון. משה ויים, נשוי ואב לשלושה ילדים – הבכור בהם הוא בגילו של אבי, בת שנייה משרתת בצבא והבן השלישי תלמיד בכתה י"ב. „הפרט המעניין הוא שאף אחד מילדי איננו חובב ספורט", מדגיש משה בחיוך.

לאחר לינת הלילה בבית החייל, המשיכו משה ואבי לרכב עד לתחנתם ההבאה במטלה: מושב עין יהב, כ־120 קילומטר דרומית לבאר שבע. כאן לנו אותמול גמעו את יתרת הדרך לאילת. משם חזרו אמש לתל אביב, באמצעות רכב של יחידים, שליווה אותם במהלך המיטל מבאר שבע לאילת.

משה ויים ואבי עירוני על האופניים

תובעים חצי מיליון ש"ח פיצויים על גרימת נזקים לתינוקת בלידה

מאת נתן רזיני, כתב דבר לענייני משפטה

תביעות נזיקין בסך חצי מיליון ש"ח הוגשה בימים האחרונים לבית המשפט המחוזי נגד בית החולים בילינסון וקופת חולים הכללית על גרימת נזקי גוף לתינוקת ולאמה הילדת. מדם הוגש כתב הגנה.

התובעת שושנה ברקן עברה תקופת הריון קשה, ובצילום בטן שנעשה לה אושר, כי היא נושאת בדחמה עובר גדול המונח במצג עכה. לפיכך הוחלט הדופא המטפל, בהתייעצות עם מנהלת מחלקת הנשים בבית החולים, כי היא תלד בניתוח קיסרי ולא בלידה טבעית.

אולם לאחר אשפוזה של התובעת, הוחלט לילד אותה בלידה טבעית ולא בניתוח קיסרי. עודך הרין עדן קיימן סען בסבב התביעה, כי הלידה התנהלה בקשיים רבים והמתיימה בבוקר יום המחרת. התינוקת שנולדה נפגעה פגיעה קשה בכתפה, והיה חשש כי נפגעה מוחית בעקבות תשניק שאירע בתהלך הלידה.

התובעים מועגים, כי ביצוע הלידה הטבעית בנסיבות הללו מהווה רשלנות חמורה של בית החולים ורופאיו. לתינוקת כאמור נגרם נזק בלתי הפיך בכתפה. ד"ר יואל אנגל, שבדק את התינוקת, פסק לה 40 אחוז נכות לצמיתות.

עורך הדין קיימן מען, כי בתוצאה מרשלנות רפואית נוקקה התובעת לכמה ניתוחים והיא תזדקק לעוד ניתוחים בעתיד.

4,000 צעירים פותחים היום במבצע 'נוער לנגב'

מאת אמיר רוזנבלום, כתב דבר

כ־4,000 בני נוער ומאות מדריכים ופעילים ישתתפו במבצע „הנוער בנגב" שמתחיל היום ויסתיים מחרתיים במפגן רב משתתפים בשדה בוקר, בהשתתפות מזכ"ל ההסתדרות, ישראל קיסר.

במסגרת המבצע יתארחו הצעירים ב־80 קיבוצים, מושבים ועיירות פיתוח בנגב ושותפים לו גם רשתות הדרגון של „עמל" ו„אורט". הנערים יבקרו בבסיסי צה"ל בנגב. יסיירו בכ־20 מפעלי תעשייה.

יו"ר התאח' הסטודנטים הארצית נציג המערך

מאת מחבר דבר

נציג המערך ניצח בבחירות שהתקיימו ביום שישי לתפקיד יו"ר התאחדות הסטודנטים הארצית.

בהעדרה התאחדות שהתקיימה ביום שישי נכשלו מאמצי של הליכוד לחולל מהפך בהתאחדות הסטודנטים הארצית. נציג הימין איקי כהן הסיר ברגע האחרון את מועמדותו, לאחר שהתברר לו, כי אין סיכוי לבחירתו ליו"ר התאחדות.

בכך הסתיימו מאמצים ניכרים שהשקיע הליכוד בניסיון לחולל את המהפך. מאמצים אלה כללו שיחות אישיות של השרים ארנס ומילוא עם נציגי הסטודנטים של הליכוד בהתאחדות הסטודנטים.

נדחתה הפגנת אלפי תושבי ב"ש בבירה

מאת אמיר רוזנבלום, כתב דבר

עדיית באר שבע החליטה לדחות את הפגנת המחאה שבה היו אמורים להשתתף היום אלפים מתושבי באר שבע מול משרד ראש הממשלה בירושלים. החלטה נפלה כמחווה של רצון טוב, בעקבות מכתב מלשכת ראש הממשלה ומלא מקום שר הפנים, בו הודעתו משכורות לעובדי העיריה וכן דיון מיוחד בנושא באר שבע הנגב באחת מישיבות הממשלה הקרובות.

עם זאת, החלו להמשיך ביתר פעולות המחאה המתוכננות – בהם שביתת השבת של ראש העיריה, משה דילרמן, מנגיו חברי מועצת העיר מול משרד ראש הממשלה בירושלים – עד שיטולאו הדרישות האחרות של מטה המאבק העירוני, בתוכן ביטול ההוצאות השוטפות של העיריה. מחר יקיימו חברי מועצת העיריה ישיבה שלא מן המניין בהחבה שמול משרד ראש הממשלה, כשעל סדר היום – דיון על היזוקה של באר שבע ופיתוח הנגב.

ירידי תעסוקה יערכו באשדוד ובאזור חדרה

מאת מחבר דבר לענייני עבודה

שירות התעסוקה יקים ירידי תעסוקה למובטלים, במסגרת הגברת הצעדים לצימצום מימדי האבטלה.

דובר שירות התעסוקה מסר שב־9 בדצמבר (יום ו') יתקיים ירד תעסוקה באשדוד וב־15 בחודש – באיזור חדרה – אור־עקיבא.

בירדים ישתתפו עשרות נציגי מפעלים, חברות לשיזוק פרי הדר וחברות קבלניות, שיראיינו מאות מובטלים מאזורים אלה. בחודשים הקרובים יגביר שירות התעסוקה את הפעלתם של ירידי תעסוקה בשאר חלקי הארץ.

הפער יהודים־ערבים במתמטיקה – נסגר

מאת דני צדקוני, כתב דבר בחינוך

תלמידים הערבים, שפיגרו בלימודי המתימטיקה אחרי התלמידים היהודים, משיגים עתה ציונים זהים לתלמידים היהודים בבחינות הבגרות במקצוע זה.

במכון וייצמן למדע זוקפים את התקדמות המשמעותית הזו לזכות עבודתם של המחלקה להוראת המדעים, שהוקמה לפני 21 שנים על ידי פרופסור עמוס דה שליט המגוה במגמה להעלות את רמת ההוראה של מדעי הטבע והמתימטיקה בישראל. המחלקה פיתחה שיטות והכינה ספרי לימוד לבתי הספר העבריים והערביים בעת ובעונה אחת.

את הפעילות במגזר הערבי מרכז פרנסיס נסיף, חבר הקבוצה למתימטיקה במחלקה להוראת המדעים ומפקח במקצוע זה מטעם משרד החינוך בסניף הערבי. נסיף מציין, כי בבתי הספר ערביים מושם כיום הדגש על השימוש במחשבים ולשם כך נערכים ימי עיון והשתלמויות למורים הערבים בתחום זה.

מרכז תרבות בחיפה ע"ש גאסטון דפר

מאת אריאלה ראובני, כתבת דבר

שגריר צרפת בישראל אלן פיירה הודה בסוף השבוע לעיר חיפה ולראשה אריה גוראל על היזמה שבילו בהקמתו של מרכז תרבות בעיר, שיישא את שמו של גאסטון דפר, אשר היה שר המדיה וראש עיריית מרסיי.

בטקס הנחת אבן הפינה למרכז החדש בכרמל הצרפתי בחיפה הביע השגריר את התקווה, כי המרכז יתרום להפצתם של התרבות והשפה הצרפתית בישראל ויחדק את קשרי הידידות בין שני המדינות. בטקס השתתפה משלחת דמת דרג מצרפת, בכללה אלמנתו של דפר, הגשרת אדמונד שרל־רו, ז'אק שבן דלמאס, שהיה ראש ממשלת צרפת, ראש עיריית מרסיי פרופ' דוברט ויגורז, יו"ר ארגון הגג של הארגונים היהודיים בצרפת עו"ד קלין האישים רבים אחרים.

בוטלו מכתבי הפיטורין ל־45 העובדים במפעל 'איזמל'

אלי דיין: רוב תושבי אשלקון גרים במצוקה

מאת רני צדקוני,
כתב דבר בדרום

בהתערבות מזכיר ההסתדרות ישראל קיסר ומזכיר חברת העובדים דוד רחלין, בוטלו מכתבי הפיטורין ל־45 עובדי המפעל למכשור רפואי איזמל של חברת דיישרשי באשקלון.

מזכיר מועצת הפועלים אריה עזור מסר, כי ייעשה מאמץ למכור את המפעל לבעלים אחרים או להעבירו לניהול העובדים. רק אם מאמץ זה ייכשל, ייפתח מו"מ על פיצויים מוגדלים לעובדים. הוא הוסיף, שהמו"מ יתנהל רק עם הנהלת 'תיעוש' ולא עם הנציגים שמינה בנק הפועלים לניהול המפעל.

לאיזמל' הפסדים של 12 מיליון ש"ח, שנגרמו בגלל הירידה בהזמנות משרד הבריאות וקופת חולים בעקבות יבוא היתרי של מוצרים מתחרים.

ראש עיריית אשקלון ד"ר אלי דיין הגיש הצעת חוק, שתאפשר ליחסים המעוניינים להקים מפעלים, באיזור התעשייה הדרומי של העיר, על ידי סיוגו כאיזור פיתוח א' למשך תקופה של חמש שנים. בגלל הוסר מעמד כזה, הקפיאו יזמים שונים, שרצו להקים בו מפעלים, את תוכניותיהם. בפיתוח האיזור, המשתרע על שטח של 2,000 דונם, השקעו לפני 10 שנים כ־25 מיליון דולאר, ומאז הוקמו בו רק שלושה מפעלים.

לדברי דיין, ב־45,000 מתוך 60,000 תושבי עיר גרים בשכונות מצוקה, ואותו מקבלי הבטחת הכנסה ודמי אבטלה בעיר גבוה מהממוצע הארצי. בהעדר מפעלי. תעשייה ובמסחר תעסוקה, אמר דיין, עובדים תושבים את עיר לעיים הגדולות הנמ יוצרים מהארץ.

'כיתן' מאיימת לסגור המפעל בבית שאן בגלל מס הארנונה

מאת יצחק מרידור,
כתב דבר בעמק

מס הארנונה הגבוה שדרשה המועצה המקומית בית שאן ממפעל 'כיתן' שבעיירה עשוי להביא לסגירתו של המפעל הלפיסקמן של 150 עובדיו למובלים.

מועצת בית שאן דרשה מ'כיתן' ארנונה שנתית בסך 819,300 שח. מנכ"ל 'כיתן' עוזרי פרן הודיע למועצה, שאין הוא מוכן לשלם ארנונה כה גבוהה. עמר מפעל, המעסיק 150 פועלים כלבר לדבריו, ארנונה עבור מפעל 'כיתן' דומה מגיע רק למחצית הסכום הנדרש על ידי מועצת בית שאן. אם המפעל בדומה כפול בשטחו. אם המס הנדרש בבית שאן לא ישתנה, תשקל הנהלת 'כיתן' לסגור את המפעל ולהעביר אלדיר בית שאן.

מזכיר מועצת פועלי בית שאן, פיני קכלו, פנה לראש המועצה שלמה בן לולו וביקש ממנו להתחשב במצב. התעשיה הקשה השורר בבית שאן ולהיענות לדרישת הנהלת 'כיתן', לאור שבן לולו סרב. הנתיים קבלו את חברי המועצה המקומית על דרישה לקיים דיון מיוחד בנושא 'כיתן', בדי לעבור הדרכה נוספת של האבטלה בבית שאן.

13 הרוגים בתאונות השבוע עלייה על הממוצע השבועי

מאת אריה אריר, כתבת דבר

13 אנשים נהרגו ב־58 תאונות קשה ב־52 תאונות דרכים חמורות בשבוע האחרון. מספרם של הרוגים בשבוע האחרון שלה בהרבה על הממוצע השבועי השנה, העומד על 9.31.

בחודש האחרון חלה ירידה תלולה במספר הנפגעים הן בתאונות לחודש הקודם והן ביחס לנובמבר אשתקד. עלי־פי סיכום בלתי רשמי מגיע בכך מספר ההרוגים בנובמבר ל־32 ומספר הפצועים קשה ל־220. בתאונות לאוקטובר השנה ירד מספר ההרוגים ב־35 אחוז ומספר הפצועים קשה ב־25 אחוז. בתאונות לנובמבר אשתקד ירד מספר ההרוגים ב־11 אחוז ומספר הפצועים קשה ב־26 אחוז. מספרם של ההרוגים בחודש הנוכחי נופל בבירה ביכרת מהממוצע החודשי השנה, העומד על 41 והממוצע החודשי של הפצועים קשה, העומד על 312.

ב־11 החודשים הראשונים של השנה נהרגו בכבישי הארץ 447 אנשים ו־3,433 נפצעו קשה. זו יחידה של שלושה אחדים בתאונות לאותה התקופה בשנה שעברה. אך עליה של שני אחוזים במספרם של הפצועים קשה.

בעשרת הגדולים

נבחרת ישראל בשחמט חזרה אתמול מאולימפיאדת תשח בסלוניקי, שם זכתה נבחרת הגברים באחד ההישגים הגדולים בתולדותיה – המקום השביעי מתוך 106 נבחרות שהתחרו. גם נבחרות הנשים זכתה במקום נאה, המקום ה־15. (צילום: י.פ.פ.א.)

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו
של אבינו ומבנו
יצחק אבי־משה (רבו)
ז"ל
איש העליה השניה
ההלויה תצא היום יום ראשון כ"ה בכסלו תשמ"ט (4.12.88) מבית המנוח רח' ארלוזורוב 36 רחובות לבית העלמין הישן ברחובות.
המשפחה האבלה

ביום השלושים לפטירת חברתנו
אסתר קרמיש ז"ל
נעלה לקברה לשקם גילוי מצבה
ביום שני כ"ו בכסלו תשמ"ט 5.12.88
בשעה 15.30 בבית העלמין בקבוצת שילר.
המשפחה
ובית קבוצת שילר

חברתנו
רחל קופרשטיין
איננה
ההלוויה תתקיים היום כ"ה בכסלו תשמ"ט 4.12.88 בשעה 15.00 בקיבוץ עין־חרמל.
המשפחה
וקיבוץ עין־חרמל

הודעה המקומית לתכנון ולבניה העיר חיפה
רחוב בואלוק 3, חיפה
מלפון מספר – 04-356013-4
הודעה עליפי סעיף 149 לחוק התכנון והבניה תשכ"ה-1965.
עיריית חיפה – משרד מהנדס העיר
ניתנת בזה הודעה כי הוגשה בקשה עליידי נבל.ת. – לשכת המס של ההסתדרות הכללית לאשר הקמת ת. מדרגות תוך ביצוע שינויים בגשר המגרים מס 104 חלקה 121 בגוש 10826, עיר.
הבקשה כרוכה בהליכה לשחוח צדדי.
אשר לעיין בבקשה באגף לפיקוח הישור על הבניה, בבנין העיריה, רחוב בואלוק 3, חיפה, בימים:
יום ב' – 08.00-12.00
יום ד' – 08.00-12.00 – 15.00-17.00
המעוניין להגיש התנגדות לבקשה, יגישה לפי הכתובת דלעיל, תוך שבועיים מיום פרסום הבקשה.
אילנה בוסה
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ובניה מחוז ירושלים

עיריית חיפה – משרד מהנדס העיר
הועדה המקומית לתכנון ולבניה העיר חיפה
רחוב בואלוק 3, חיפה
מלפון מספר – 04-356013-4
הודעה עליפי סעיף 149, לחוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965
ניתנת בזה הודעה כי הוגשה בקשה עליידי שיכון ופיתוח בע"מ לאשר תוכנית בנין מגורים ברחוב נעמי 1 חלקה 2 בגוש 10763 בחולון.
הבקשה כרוכה בעדוף שטח בניה מעל המותר.
אשר לעיין בבקשה באגף לפיקוח הישור על הבניה, בבנין העיריה, רחוב בואלוק 3, חיפה, בימים:
יום ב' – 08.00-12.00
יום ד' – 08.00-12.00 – 15.00-17.00.
המעוניין להגיש התנגדות לבקשה, יגישה לפי הכתובת דלעיל, תוך שבועיים מיום פרסום הבקשה.
אילנה בוסה
יו"ר הועדה המקומית לתכנון ובניה מחוז ירושלים

ההסתדרות הכללית של העובדים בארץ ישראל
מועצת מועלי ירושלים
המחלקה לתרבות ולחינוך
68 שנה להסתדרות
עצרת חגיגית לציון 68 שנה להסתדרות ופתיחת חודש אירועי ההסתדרות
תתקיים ביום ראשון, כ"ה כסלו תשמ"ט, 4.12.88 בשעה 20.00 באולם תיאטרון ירושלים
בהשתתפות:
ח"כ ישראל קיסר – מזכ"ל ההסתדרות
טדי קולק – ראש עיריית ירושלים
ניסן הרפז – מזכיר מ.פ. ירושלים
פותח ומנחה: שמעון צוריאלי, מנהל המחלקה לתרבות במפ"ם
בתכנית: הדלקת נרות, מקהלת הירושלמים, שליד נעמת ומועצת פועלי ירושלים בניצוחו של דוד שמר
ברכות
הופעת הזמר והבדרן
מוטי גלעדי

ההסתדרות הכללית של העובדים בא"י – הועד הפועל
המרכז לתרבות ולחינוך
מטה ארועי חודש ההסתדרות תשמ"ט
יום אבות תנועת העבודה
יתקיים מחר, יום ב', 5 בדצמבר 88, „באהלו" שעל שפת הכנרת.
10.00 – טקס זיכרון לאבות התנועה בבית העלמין.
דברים – שמחה אסף, מזכיר המרכז החקלאי
11.00 – סימפוזיון
דברים – אהרן נחמיאס, יו"ר מועצת המנהלים של „אהלו".
זאב שור, ראש המועצה האזורית עמק הירדן.
הרצאות:
★ חינוך ברוח ערכי תנועת העבודה – סיסמה או מחויבות – ד"ר רן כוחן, יו"ר המרכז לתרבות ולחינוך.
★ עבר ועתיד בתנועת העבודה – ח"כ ישראל קיסר, מזכ"ל ההסתדרות.
תכנית אמנותית: מקהלת מכללת „אהלו" לחינוך וספורט.

קבלת חודעות 24 שעות ביממה
מודעות
משפחתיות דחופות
וכל יתר סוגי המודעות ל
הלות הכללי
דבר
מתקבלות
24 שעות ביממה
ב' רחוב דיזנגוף
רח' דיזנגוף 118
(מול כסיה)
טל. 246363 239952

חוק התכנון והבניה תשכ"ה – 1965
מרחב תכנון מקומי – ירושלים
הודעה בדבר הפקדת החלטה לבטל שינוי תכנית מתאר מקומית
נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 89 לחוק התכנון והבניה, תשכ"ה 1965, כי במשרדי הועדה המחוזית לתכנון ובניה, מחוז ירושלים ובמשרדי הועדה המקומית לתכנון ובניה ירושלים מופקדת החלטה לבטל שינוי תכנית מתאר מקומית הנקראת „תכנית מס' 3530" שהודעה ברבר אישורה פורסמה בילקוט הפרסומים מס' 3397 מיום 11.11.86 תשמ"ו עמוד 159.
המסמכים המהלים בהתכנית ומיקומם:
ירושלים שכ' בית וגיגא, גוש 30606 חלקות: 2, 23, 103, 104 105 חלקי חלקות 21, 106, 107, 108, 110, 114, שטח בין קואורדינטות אחוד 170990 ו־170810 ובין קואורדינטות רוחב 139350–139130 וכל על פי הגבולות המסומנים בתשריט בקו כחול.
עיקרי הוראות התכנית:
א. קביעת ייעוד שטח לאחוד מגורים 5.
ב. קביעת שטח לבנין ציבורי.
ג. הגדרת דרכים ורשות ומעבר ציבורי להולכי רגל.
ד. קביעת הוראות בניה וקביעת קוי בנין ליד מעבר ציבורי להולכי רגל.
ה. איחוד וחלוקה ודשה.
כל מעוניין רשאי לעיין בתכנית בימים ובשעות שהמשרדים האמורים פתוחים לקהל. כל מעוניין בקרקע, בבנין או בכל פרט תכנוני אשר הוראה את עצמו נגע עליי ביטול התכנית, ובן כל הזכאי לכך על פי סעיף 100 לחוק, רשאי להגיש התנגדות במשרדי הועדה המקומית האמורה, תוך חודשים מיום פרסומה של הודעה זו ברשומות.
התנגדות לביטול התכנית לא תתקבל ולא תידון אלא אם כן הוגשה בכתב בפירוט הנמקות וקליחוי תצהיר המאמת את העובדות שעליהן היא מתבססת.
אליהו בוסה
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ובניה מחוז ירושלים

המכון לחקר תנועת העבודה ע"ש פ. לבון
ארכיון העבודה והחלוץ
הציבור מוזמן
לערב עיון על ספרו של פרופ' מתתיהו מינץ
זמנים חדשים, זמירות חדשות – בר ברוכוב 1917–1914
דברים: פרופ' מתתיהו מינץ,
ד"ר דב בר־ניר
ד"ר יואב פלד
דברי פתיחה: הח' יהוחם משל – יו"ר מכון לבון
הערב יתקיים ביום ד' 7.12.88 בשעה 18.30 במכון לבון, רח' נהרדעא 3, תל־אביב.

במלאת שלושים לפטירתו של חברנו
בולק וסיאק ז"ל
נעלה לקברו לגילוי המצבה ותגייתר עם זכרו
מחר, יום שני כ"ו בכסלו תשמ"ט, 5.12.88
בשעה 3.00 אחרי הצהריים בבית העלמין בקרית־עונים.
המשפחה
ובית קרית־עונים

דבר היום

קוזה גלסנוסטרה

עידן המיסות הישראלי מברית־המועצות לישראל נפתח שלשום. שלא כמקובל, נעדרו מסיבת הכבודה מכובדים ומחמיאים קבועים אחרים, אם כי גם נוסעי "אירופלוט" לא רכשו כרטיסים, אלא המתינו בלוא־האוטובוס ילדים וחופים במטוס "אילושין". שאלת "מי יפרר" בקרב הנוסעים המוסמים לא התעוררה, למולה של מדינת ישראל, שחרי לו הצהיר מי מהם על יהדותו ורדש מקלט בארץ לפי חוק השבות, אפשר שהסגרתו היתה מתמהמהת. מי יודע, בכנסת הבאה עוד היה תופס את מושבו הישן של פלאטו־שרון, ריחוקם של הטרוריסטים, הבגדים או הזוליגנים – השפה הרוסית עשירה עוד יותר משלל המילים שהביאו עימם – מעייני יהודים וישראל הזדקר כבר מבחירת ארצות ויעד שלהם: תמימים אינם, אבל לתומם האמינו כי דרומ־אפריקה, פקיסטאן וישראל עוריינות את מולדתם כדי כך שישרבו להסגיר אליה.

למאפיה הסיציליאנית, "קזה נוסטרה", יש כמה וכמה מתרודות ברוסיה, בגרוזיה ובשאר הרשבליקות הסובייטיות. בכך אין חידוש ואין ייחוד, כמו גם בעובדה ששורדים התרשים לחילכד סעדיפים לצאת רוזמה, למשל לישראל, מאשר צפונה, למשל לסיביר. מה שהשתנה בפרשת המסוס הוא השילוב שבין הקזה נוסטרה והגלסנוסט. המדיניות הסובייטית החדשה, שבמסיה הנוסעים בשבוע שעבר היו זרם מתודש של אשרות־יציאות למסורבים ותיקים מגימוקי בטחון וסיום מאמץ השיבושים לשידורים אמריקאים, ישראלים ומערב־גרמניים, השתקפה בפרשה זו הן בבכנות השלטונות להניח לחופים להמריא בסמוס ובלבד שלא ייפגעו הילדים החסומים והן בפנייה הגלויה לישראל.

אפשר לראות בכך צעד אוויר נוסף בהפשרה הסובייטית־ישראלית. יש מדינות שדרכן להתקרבות מסומנת בקבוצת פינג־פונג ויש מדינות שדרכן הסיסה הקצרה מהרדום הסובייטי לישראל הזכירה עד כמה קרובות שתי המדינות על הקרקע ועל המפה, אם גם לא בזידה המדיניה. עד עתה דובר בטוחה זה רק במונחי טילים, לפני 30 שנה משם לכאן ובעשור האחרון גם בכיוון ההפוך. עד עתה המריאו "אילושינים" סובייטים בכיוון זה רק כדי לסייע לאויבתיה של ישראל, סוריה ובעבר גם מצרים. מעתה אולי ייזכרו בשני הצדדים כי קל ומהיר לתיירים להגיע מהים השחור אל הים האדום (או ההיפוך) ולהיפך.

סוב שהכנגנות הנרחבה שהוכרזה במרחב האווירי של ישראל ובמלה־התעופה בדרגדיון לא נוקקה למימוש. סוב גם לגלות שלשוא הוסיפה ביקורת במנב"ל משרד החוץ אברהם סמיר, על מיסתו למוסקוה לפני שבוע. כעת מחר לגלות את מטרתן החשאית של ביקור המנב"ל: תיאום חג החנוכה של קו "אירופלוט" לתל־אביב, לפי שם הצופן "טמיר", שפירושו "סוס מדר ישראל הוסיה".

גלוי ומכוסה / יצחק רועה

הגות רופא השיניים

„מה זה, דמוקראטיה חשובה יותר מהקיום?" שאל רופא השיניים. ויתרתי אז, נפוח לסת, על התשובה. זה היה חודש לפני הבחירות. יש לי הרגשה שעכשיו מאוחר מדי

עוד הוא תוחב את סכינו בכאבי, ועוד אנשב בחצות כיתת כוננה אל תוך־שבאל הלסת. הבחורה־שלי ־ אלא לשבוע לא לסגרו – אמר לי רופא השיניים שלי בקול רך: אתה לא תשב ככה. באמת אתה לא תושב ככה אני מתפלא עליך. אתה לא תשב שזה סימן של רצון להתאבדות?

הרצון היה קולקטיבי.

התאבדות לאומית. תחשוב על זה עכשיו. כאן. אחרי אשוריך.

את רצון התאבדות ביטאה מדעה, בתשלום־כבראה, באחד העונים הנפוצים שלנו. המדעה קראה לישראלים שיש להם עניין בכך, לבוא ולשוחח עם אחהי ישו על אחבת ישו. משוח כמו כל מה שרציה לדעת על ישו ואהבתו ולא העזת לשאול.

– ואתה מבין? זה קורה כאן אצלנו על רפי עתון עברי בארץ ישראל! וזה לא מדהים אותך? לא. באמת. קשה לי להאמין שאתה לא רואה בזה המשך המלחמה הדיסטורית שהצדדות נלחמת ביהדות להעבירה מן העולם. מה זה אם לא המשך המלחמה הזאת, המשך הפוגרומים בדוכיינעמ לא לסגור, לא לסגור. אתה הרי לא רוצה להגיד לי שיש פה עניין של חופש העתונות וכל זה. מדובר פה, בסך־הכל, בפירסום מודעה בעד בצע כסף, או שאתה חושב שזה שכתוב שם שהמערכת אינה אחראית לתוכן המודעות זו תשובה לחרפה הזאת?

אולי אתה פחות רגיש לזה ממני, כי אתה בא מפה, ואני בא משם. ואני יודע שמעולם לא קיבלו אותנו. הם אף פעם לא השלימו ואף פעם לא הכפירה היהודיה. אבל שעד כדי כך לא תהיה לנו רגישות לזה? שבעתונים שלנו ניתן להם להמשיך את דריפות 2,000 השנים? מה זה צריך להגיד לנו, שדמוקראטיה חשובה יותר מהקיום? אני באמת הייתי רוצה שנדבר על זה פעם. שתחשוב על זה שוב. מה זה אם לא התבטלות יהודית. מה זה אם לא רצון הדיסולו העצמי.

המהגלות הזה ניקר בשרשי שיני, כחודש לפני הבחירות. ויתרתי אז, נפוח לסת, על זכות התשובה. עכשיו יש לי הרגשה שמאוחר מדי. שהסיכמים הוי קודם.

תחבורה / אריה ארד

דרושה גישה חדשה

„האכיפה המשטרתית והענישה הן כלי מיושן", אומר פרופסור גילס וקורא להיאבק בגורמי התאונות העקריים: חוסר־מיומנות הנהגים, תשתית לקויה ומתירנות

חצי מיליון אנשים נהרגים מדי שנה בתאונות־דרכים ברחבי העולם, אומר נשיא האיגוד הבין־לאומי למלחמה בתאונות, פרופסור ליאון גילס, בשיחה עם סופר „דבר". פרופסור גילס, המלמד הנדסה אזרחית, הנרסת כבישים והנרסת תנועה באוניברסיטת לוקסמבורג, מבקר בארץ כאורח המועצה הלאומית למניעת תאונות.

לדבריו, האכיפה המשטרתית והענישה הן כלים מיושנים במלחמה בתאונות וראוי להשתמש בהם רק כאמצעי אחרון. הגורם הראשון בחשיבותו לתאונות־הדרכים הוא, לדעתו, נהגים צעירים חדשים, שאין להם ההכנה הדרושה לתנועה הפעופה של ימינו. נתונים כאלה אוראים למחצה של 25 אחוז מן הדרוגים. הוא מכנה, שיש לשפר את הדרכתם של הנהגים החדשים.

הגורם השני בחשיבותו, לדעת פרופסור גילס, הוא תשתית הדרכים הלקויה. 52 אחוז מהדרוגים נפגעים בהתנגשות במכשולים שונים, כגון עצים ועמודים בצידי הדרך, אומר הפרופסור על סמך מחקר שערך. הסיבה לכך היא, ש„פני

(המשך בעמוד 8)

שלושה צוקים כך נראו הנשיא מיטראן וראש הממשלה תאצ'ר, על רקע הטירה במונט סרמישל, שם נפגשו בשבוע שעבר לשיחת פסגה. צילום רדיו: איפי.

משבר כלכלי בירדן / דן אבידן

חוסיין קורא לעזרה

בירדן אסרו על התושבים לייבא במשך שנתיים מוצרי מותרות, העלו את תעריפי המכס ומס הנסיעות, וחוסיין רוצה גם לכונן מעין שוק ערבי משותף, כדי לצאת מהמשבר הכלכלי הקשה

בראשית השנה הבאה אמורה ממשלת ירדן להגיש לאישור הסנאט את התקציב לשנת 1989. מקודם מוסמכים בדבת־עמון יודעים כבר לספר כי התקציב החדש יקוצץ לפחות ב־30 אחוז לעומת התקציב של השנה הנוכחית, במסגרת הצעדים שנוקטים השלטונות הירדניים כדי להתמודד עם המשבר הכלכלי הקשה הפוקד את המדינה. עד לראשית שנת ה־80 שגשגה הכלכלה הירדנית. רבת־עמון היתה מרכז לאנשי עסקים מכל רחבי העולם הערבי, שנמשו את הזירה הכלכלית הבין־ירדנית בעקבות אי־היציבות המתמשכת בארץ הארזים. מדינות הנפט הערביות עמדו בהתחייבויותיהן לתת לירדן סיוע כלכלי מאסיבי מדי שנה, כפי שנקבע בועידת המיסנה הערבית שנערכה בבגדאד ב־1979, ואלפי פועלים ירדנים שמצאו את פרנסתם בנסיכויות הנפט העשירות שלחו מדי חודש סכומי כסף גדולים למשפחותיהם ותרמו על־ידי כך לחוסנה של הכלכלה הירדנית. יש לדעת שירדן היתה תלויה מאז ומתמיד בסיוע כלכלי מאסיבי מהמדינות ההן, משום שהמפלכה ההאשמית דלה במשאבים ובאוצרות טבע. בשנות השגשוג הללו הגיע קצב הצמיחה של הכלכלה הירדנית עד שרוב ל־10 אחוזים בשנה.

ההידרדרות במצב הכלכלי בירדן החלה ב־1982, כאשר המשבר בשוק הנפט העולמי והל לתת את אותותיו בכלכלתן של יצרניות הנפט. כתוצאה מהסטגנציה הכלכלית שפקדה אותן, בשל ירידת מחיר הנפט בשוק העולמי, הדלו מדינות הנפט להעביר לירדן את הסיוע הכספי שהתחייבו להעניק לה מדי שנה, בסך מיליארד ודבע דולאר. המדינה היחידה שהמשיכה לסייע לירדן בצורה מסודרת היתה סעודיה. בשנתיים האחרונות חלה גם ירידה ניכרת בכספים שהעבירו לירדן הפועלים הירדנים והפלשתינאים העובדים בנסיכויות הנפט הערביות. בשל האמנה בפעילות המשקית במדינות אלה פוטרו חלק מהפועלים מעבודתם, ומשכורותיהם של אלה שלא פוטרו קוצצו. ב־1986 הכניסו הפועלים הירדנים שכר"ל במיליארד ודבע דולאר לקופת האוצר הירדני, ואשתקד ירד הסכום ל־950 מיליון דולאר. מבחוץ שעיקר הכנסותיה של ירדן במטבע חוץ ממקורות אלה – חלה ירידה דראסטית ברזרבות המדינה במטבע חוץ, והן נאמדות כיום ב־50 מיליון דולאר, ויש המדענים שאף במחות מכך.

המחסור החמור במטבע זר גרם להאטת הפעילות במשק הירדני ולפיטוריהם של אלפי אנשים. בעיית האבטלה הלכה והחמירה משהודו לירדן אלפי פועלים מארצות המפרץ הפרסי, שפוטרו מעבודותיהם ובאו למצוא מקודות פרנסה חלופיים בארצם. על־פי אומדנים שונים נע כיום אחוז האבטלה בירדן בין 10 ל־15, וקצב גידול האוכלוסיה שם גבוה. רובם המכריע של המובטלים הם אנשי מקצועות אקדמיים, כמו מורים, מהנדסים, דופאים. גרמו גם למשבר הכלכלי: ירידת מחיר הפוספטים בשוק העולמי, שהם ענף הייצוא הירדני העיקרי, חוסר יכולתם של העיראקים לפרוע חובות גדולים – בתחילת השנה הגיעו החובות ל־500 מיליון דולאר – עבור עיסקות מקיפות שנעשו במשך השנים בין שתי המדינות. כידוע, ירדן שימשה נמל־מעבר חשוב לעיראק לצורך קליטת נשק וסחורות מחו"ל, במהלך שנות המלחמה המתושכות נגד איראן. מכלול הגורמים הללו גרם לקפאון חמור במשק הירדני ולירידת אחוז הצמיחה השנתי מתשעה אחוזים, עד ל־1982 – לשניים וחצי אחוזים משנה זו ואילך.

מדיניות ההתנתקות הירדנית מהשטחים, שעליה הכריז המלך חוסיין בשלהי יולי השנה, אמורה היתה, בין השאר, להקל מהעול המיסל על הקופה הירדנית המידלדלת. שכן, במסגרת מדיניות זו נחוסכו מקופת־האוצר הירדנית בסה מיליוני דולארים, שבעבר שולמו במשכורות לאלפי עובדי הממשל הירדני בשטחים אלה. אבל מדיניות ההתנתקות מהשטחים תרמה בסוף הקצר להחדפת המשבר הכלכלי בירדן ביוון שתעשייה־המלכה הפלשתינאית וכן רבים מתושבי יהודה, שומרון ועזה, פרו את חסכונותיהם מהבנקים הירדניים בעקבות הברות ההתנתקות. המיזון את הדינארים בדולארים שהיו בעיניהם אמינים יותר. כתוצאה מכך, חלה ירידה חדה בערך הדינאר לעומת הדולר, והשלטונות נאלצו לבצע פיחות של כ־20 אחוזים בדינאר. אחר־כך באו צעדים כלכליים נוספים של השלטונות, בחודש שעבר, בכוונה לבלום את הירידה החדה ברזרבות במטבע חוץ, לאושש את הפעילות המשקית מצד הסקטור הפרטי ולעודד את הייצוא – כל זאת כדי להעלות את הסחר על פסים אמיתיים.

המלך חוסיין

בראשית השנה הבאה אמורה ממשלת ירדן להגיש לאישור הסנאט את התקציב לשנת 1989. מקודם מוסמכים בדבת־עמון יודעים כבר לספר כי התקציב החדש יקוצץ לפחות ב־30 אחוז לעומת התקציב של השנה הנוכחית, במסגרת הצעדים שנוקטים השלטונות הירדניים כדי להתמודד עם המשבר הכלכלי הקשה הפוקד את המדינה. עד לראשית שנת ה־80 שגשגה הכלכלה הירדנית. רבת־עמון היתה מרכז לאנשי עסקים מכל רחבי העולם הערבי, שנמשו את הזירה הכלכלית הבין־ירדנית בעקבות אי־היציבות המתמשכת בארץ הארזים. מדינות הנפט הערביות עמדו בהתחייבויותיהן לתת לירדן סיוע כלכלי מאסיבי מדי שנה, כפי שנקבע בועידת המיסנה הערבית שנערכה בבגדאד ב־1979, ואלפי פועלים ירדנים שמצאו את פרנסתם בנסיכויות הנפט העשירות שלחו מדי חודש סכומי כסף גדולים למשפחותיהם ותרמו על־ידי כך לחוסנה של הכלכלה הירדנית. יש לדעת שירדן היתה תלויה מאז ומתמיד בסיוע כלכלי מאסיבי מהמדינות ההן, משום שהמפלכה ההאשמית דלה במשאבים ובאוצרות טבע. בשנות השגשוג הללו הגיע קצב הצמיחה של הכלכלה הירדנית עד שרוב ל־10 אחוזים בשנה.

ההידרדרות במצב הכלכלי בירדן החלה ב־1982, כאשר המשבר בשוק הנפט העולמי והל לתת את אותותיו בכלכלתן של יצרניות הנפט. כתוצאה מהסטגנציה הכלכלית שפקדה אותן, בשל ירידת מחיר הנפט בשוק העולמי, הדלו מדינות הנפט להעביר לירדן את הסיוע הכספי שהתחייבו להעניק לה מדי שנה, בסך מיליארד ודבע דולאר. המדינה היחידה שהמשיכה לסייע לירדן בצורה מסודרת היתה סעודיה. בשנתיים האחרונות חלה גם ירידה ניכרת בכספים שהעבירו לירדן הפועלים הירדנים והפלשתינאים העובדים בנסיכויות הנפט הערביות. בשל האמנה בפעילות המשקית במדינות אלה פוטרו חלק מהפועלים מעבודתם, ומשכורותיהם של אלה שלא פוטרו קוצצו. ב־1986 הכניסו הפועלים הירדנים שכר"ל במיליארד ודבע דולאר לקופת האוצר הירדני, ואשתקד ירד הסכום ל־950 מיליון דולאר. מבחוץ שעיקר הכנסותיה של ירדן במטבע חוץ ממקורות אלה – חלה ירידה דראסטית ברזרבות המדינה במטבע חוץ, והן נאמדות כיום ב־50 מיליון דולאר, ויש המדענים שאף במחות מכך.

המחסור החמור במטבע זר גרם להאטת הפעילות במשק הירדני ולפיטוריהם של אלפי אנשים. בעיית האבטלה הלכה והחמירה משהודו לירדן אלפי פועלים מארצות המפרץ הפרסי, יצרניים ולצמצם את הגרעון במאזן המסחרי, שנאמד השנה במיליארד ומאתיים מיליון דולאר. צעדים אלה כללו, בין השאר, הגבלת מדיניות צנע, שלפיה נאסר על התושבים ליבא במשך שנתיים מוצרי מותרות כמו סבוניות פאר ומכשירי אלקטרוניקה מסוגללים, בממרה לחסוך לקופת האוצר כ־200 מיליון דולאר. השלטונות העלו את תעריפי המכס ואת ס־הנסיעות, כדי לצמצם בהוצאה של מכבע זר מצד התושבים ולמנוע יבוא מוצרי מותרות; הוגבר הפיקוח על העסקתם של עובדים זרים בירדן, שמספרם נאמד ביום ב־15,000, כדי ליצור מקומות תעסוקה חדשים עבור תושבי המדינה המובטלים. צומצמו כמויות הסחורות המיובאות מהשטחים, כגון שמן ומוצרי משכם. הין אלה הצעדים הדרים ביותר, בכל הידוע, שנקטו השלטונות הירדניים בעשור האחרון, הם העידו על הדאגה שבה מתיחס המלך חוסיין למשבר הכלכלי ולהשלכותיו האפשריות על ערעור היציבות ובטחון־הפנים בממלכה.

המלך לא הסתפק בצעדים שנקטה ממשלתו. הוא יצא למסע במדינות הנפט הערביות, וביקש ממנהיגיהן לחדש את הסיוע הכלכלי לירדן. ככל הידוע, נענו עד בה פניותיו של המלך בשלילה על ידי המנהיגים הערבים, אם כי חוסיין תולה תקוות שסעודיה ועיראק יסייעו בידה, בסופו של דבר. חוסיין מעניין במיוחד שהסעודים יסייעו לו לממן את רכישת מטוסי ה־טורנדו" מבריטניה ואת מטוסי ה־מיראז' 2000" מצדפת, שעליהם כבר נחתמו עיסקות רכש. במקביל, מקיים חוסיין מגעים עם ארה"ב ועם מדינות מערב אירופאיות כדי שתתרמנה לירדן סיוע כלכלי ותוץ. המלך אף חוד לאחרונה על הצעתו לכונן מעין אינטגראציה כלכלית בין כל מדינות ערב (ובמתכונת השוק האירופי המשותף), מתוך אמונה שבסגרת שיתופית־ערבית־כלכלית ייקל על ירדן לפתור את בעיותיה, בעיקר אם תבנו קשרי אינטגראציה כלכליים עם שכנתה הגדולה, עיראק. בהקשר זה אמר חוסיין בשבוע שעבר, בנאומו בפני באי הועידה לפיתוח כלכלי שנערכה ברבת עמון, שאין הוא מבין מדוע הערבים – שהם בעלי שפה דת משותפים – אינם מסוגלים להקים מסגרות אינטגראטיביות לשיתוף פעולה כלכלי כשם שעשו האירופאים. „הדוברים שפות שונות ושנלחמו זה בזה לאורך ההיסטוריה שלהם". באותו נאום, וכנאום קודם שהשמיע לפני בשבועיים בפתיחת מוזיאון המלכים, בגנו שמן ובמוצרי משכם. הין אלה הצעדים הדרים ביותר, בכל הידוע, שנקטו השלטונות הירדניים בעשור האחרון, הם העידו על הדאגה שבה מתיחס המלך חוסיין למשבר הכלכלי ולהשלכותיו האפשריות על ערעור היציבות ובטחון־הפנים בממלכה.

אמנה היתה, בין השאר, להקל מהעול המיסל על הקופה הירדנית המידלדלת. שכן, במסגרת מדיניות זו נחוסכו מקופת־האוצר הירדנית בסה מיליוני דולארים, שבעבר שולמו במשכורות לאלפי עובדי הממשל הירדני בשטחים אלה. אבל מדיניות ההתנתקות מהשטחים תרמה בסוף הקצר להחדפת המשבר הכלכלי בירדן ביוון שתעשייה־המלכה הפלשתינאים וכן רבים מתושבי יהודה, שומרון ועזה, פרו את חסכונותיהם מהבנקים הירדניים בעקבות הברות ההתנתקות. המיזון את הדינארים בדולארים שהיו בעיניהם אמינים יותר. כתוצאה מכך, חלה ירידה חדה בערך הדינאר לעומת הדולר, והשלטונות נאלצו לבצע פיחות של כ־20 אחוזים בדינאר. אחר־כך באו צעדים כלכליים נוספים של השלטונות, בחודש שעבר, בכוונה לבלום את הירידה החדה ברזרבות במטבע חוץ, לאושש את הפעילות המשקית מצד הסקטור הפרטי ולעודד את הייצוא – כל זאת כדי להעלות את הסחר על פסים אמיתיים.

בטחון / טובה צימוקי

זה כבר לא מזיז

מה קרה מאז פרסום דו"ח לנדוי? האם יש ביקורת על פעולות השב"כ? מיהו הגוף החוקר החריגים? מדוע האינפורמציה סודית?

לפני שנה בדיוק, סמוך לפרסום דו"ח לנדוי לבדיקת שיטות החקירה של השב"כ, התגלה רבר מותו של העציר הפלשתינאי עוואד חמדאן במהלך חקירת שב"כ. התגלה גם, כי מוועדת החקירה הוסתרו נסיבות מותו. העתונות, שהתגלה אז לעטוק בפרשיות השב"כ, דינשה את הציבור בכותרותיה הראשיות. חונשה עתידה לבנ"צ, כדי לברר את נסיבות מותו, ומשרד המשפטים היה כמרקחה. בלחץ נודרים אלו הוחלם לפתוח בהליכים משפטיים נגד חוקריו של המדאן, משפטם של אלו מתנהל בימים אלו בבית־המשפט המחוזי בירושלים.

שנה לאחר מכן התרחש מקרה דומה. ע"ר פליציה לנגר ביקשה שוב מבנ"צ להת צו־ביניים, שיורה לפתוח את קברו של איברהים יאסר אל־מטור, מהכפר סעיר ליד חברון, שמת בחקירה במחנה המעצר דהריה.

העתונות, בחודנה מדרך טיפולה במאורעות האינתיפאדה, הצניעה את האירוע הדומה. לולא פורסמה בעתונות הברוניקה השיגרתית של הידיעות סבת־הטשפט, איש לא היה יודע בלל שהוגשה עתידה. גם משפורסמה הידיעה היא הוצנעה בתחתית העמודים הפנימיים. זה לא מזיז לאיש, כי חושינו קהו. ידיעות ססוג זה, שהדליקו נורית אדומה לפני שנה־שנתיים, כבר לא עושות רושם על איש.

מלאה שנה לאינתיפאדה. השב"ב, כמו שאר בחות הבטחון, עסוקים באודח חמד תקדים בשמירה על הבטחון בשטחים, ונדרש מהם מאמץ עליון, שעליו מגיעה להם מלוא הערכה. אבל שוב נשאלת השאלה, מה קרה מאז פרסום דו"ח לנדוי? האם יש ביקורת יצילה על פעולות השב"ב וכחות הבטחון? סיהו הגוף החוקר את החריגים? מדוע האינפורסציה סורית? מאז שגתגלו בדבים פרשיות הקשורות בשב"ב, התברר שלא הכל שם התנהל כשורה. מערכת הבטחון חייבת לכן תשובה על שאלות אלו.

התחרדות מול התמתנות / ליאון שלף

מי הוא יהודי, ציוני, פלשתינאי

כמו שידענו לנצל בעבר, לטובתנו, את הנוקשות והסירוב של הפלשתינאים, כך יידעו הם לנצל כיום, לטובתם, את הנוקשות והסירוב שלנו

שלושה תהליכים דכי משמעות מתחוללים עתה בו זמנית – התחרדות של הפוליסיקה הישראלית, התמרדות של הקהילה היהודית בארצות־הברית והתמתנות של הנהגה הפוליטית הפלשתינאית. ראשי המפלגות הגדולות בישראל מזמינים את הראשון, מתעלמים מן השני ומתבחשים לשלישי.

כל שלושת התהליכים מציבים לפני הציונות אתגר ממשי וקשה, אולם ספק רב אם ההנהגה הפוליטית הישראלית סובנה או סמוגלת להתמודד עם האתגרים הללו. כל סיפולה במשארמתן עם המפלגות החרדיות מוכיח בעליל שאין היא סובנה לבך. סדברים הרבה על הסחסנות של המפלגות האלה, אבל לא בהן עיקר האשמה למחזה המביש, אלא במפלגות הציונות הגדולות ובהשתרלותן הבהולה לרצות את החרדים ובמיוחד בנושא של חוק השבות.

חוק השבות איננו חוק שעוסק ביהדות (על־אף שמו העסמי, „מי יהודי"); הוא קודם־כל חוק ציוני, המבסא את מאווי הציונות: הוא היה בין החוקים הראשונים שנתקבלו בישראל בסימן וכסמל לתקומת העם ואחדותו. אין זה יאה שמפלגות המתייסרות להיות ציוניות יוותרו בחוק זה למפלגות שסעולם לא סענו לכתר הציונות. למפלגות החרדיות יש ממילא די דרישות אחרות בתחומי הדת, התיקים והבסף, שאפשר לפתות אותן בעותרן להצטרף לקואליציה. חוק השבות איננו איפוא עניין של יהדות אר"ב בלבד או בעיקר, אלא נבט יקר־ערך של הציונות המתגשמת בציון.

עם זאת, במקביל להתקרבות לעמדת החרדים, יש התרוקות מן העמדה של הקהילות היהודיות בתפוצות. מדהיס ומדאיג לראות את האסיסות של פוליסיקאים בכירים בישראל כלפי רחשי הלב של יהדות ארה"ב. לא מרובד רק בנבונותם לזמשיך בתמיכה הכספית או בשדולה הפוליטית, אלא בהרגשת הסיבות האחווה ובקשר הנפשי שלהם עם מדינת ישראל. ראש הממשלה משתעסע באשליה, שיעבור זעם והרעש יישכך. אין הוא מבין, כנראה, שגם עם חלוף הזמן יישארו צלקות צורבות ופער תהומי בין שתי הקהילות הגדולות בעולם – וכל זאת ביחסם הדדי של יהדות ארה"ב, מתוך האות השלטון של מנהיגיה וקהות חושיהם.

מאליה נשאלת השאלה: אם מנהיגי העם לא הבינו לרחה הפוגעת ביחודי ארה"ב – אתינו שעמם הם מקיימים דרישה מתמיד על בסיס הכרות אישית וכבוד הדדי – איך אפשר לסמוך על שיפוטם ושיקוליהם כאשר הם נאלצים להתמודד עם האתגר הפלשתינאי? אם הם נכשלו כשלון כה חרוץ בקליכת הסמרים הבודדים כל־כך של יהדות ארה"ב, איך יככילו לפענח את המסרים הלא כל־כך ברורים, אם כי הנרמזים, של הפלשתינאים?

הרי באלג'יר התחוללה תמודה מסמעותית, שפותחת פתח להרכרות בין שני העמים, הישראלי והפלשתינאי. נכון שהסתום עדיין רב מן הגלה ויש לפקול, בתבונה, בהחירות רכה – אבל החירות אין פירושה דחיה על הסף.

מן הראוי שנבין מה שהשכילו נציגי המועצה הפלשתינאית להבין – שהאקלים הבין־לאומי השתנה ללא הכר: לא עוד ברז'נייב או אנדרופוב יושבים בקרמל ולא עוד ואלרהיים באו"ם, אלא גורבאצ'וב בקרמל ופרס רה קוליר באו"ם. בעולם מפשידים ביום המתחים ויש רצון לחפש פתרונות בריקיימא לסכסוכים ישנים. תהליך זה לא יפסח על המזרח־התיכון. הפלשתינאים נערכים לקראת מציאות חדשה זו, בעוד אנו סגסים להסתגר ולהסתתר מפניה.

יש הטוענים כנגד המהלך של הפלשתינאים כי איננו אלא תבסים שנועד לשפר את תדמיתם ולהציגם במתונים. אם כן, מדוע אין ישראל הולבת באותו הביוזוק מדוע אין היא נוקטת תכסיס של מתינות כדי לכפר את תדמיתה? אולי כפני שהפעם חלה בצד הפלשתינאי תמורה של ממש ולישראל אין סענה מיידי: התשובה הישראלית מחייבת חשיבה מעמיקה ושינוי תפישות מדשנות. במקום אלה קל יותר להמשיך ולנהל משארמתן עם החרדים ולהמשיך להשמיע את הנוסחאות הנרושות – „אוטונומיה" או „אפציה ירדנית" – שאבד עליהן הכלה.

יש הטוענים שהצהרת הפלשתינאים איננה ספפקת. נכון שהנוסח שלהם איננו בדיוק נוסח שרטוט־ירדן, אבל הא בודאי קרוב לכך עד כדי לחייב התייחסות רצינית ועניינית. בעצם, סי אמור להבין זאת אם לא הפוליסיקאים הישראלים, ומר שמיר בראשם, שהסבירו ושיננו לנו פעמים אין־ספור שאין לגלות את הקלפים בתחילת הדרך ואין לעשות אף ויתור אחד לפני שפותחים במשארמתן פנים אל פנים. האמת היא, שבעצם זם כבר עשו כמה ויתורים. אין לשכחה שהחלטת מועצת הבטחון 242 נחשבה בשעתה כהישג עצום לדיפלומאטיה הישראלית.

סתנהל ביום מאבק על רעת־הקהל הבין־לאומית, גם באו"ם, ודווקא כעת, בסקום „הלאים" הדועים של הפלשתינאים בעבר, אנו שומעים את „הלאים" הישראליים. יש להניח כי כשם שידעו לנצל בעבר, לטובתנו, את הנוקשות והסירוב שלהם, כך יידעו הם לנצל ביום, לטובתם, את הנוקשות והסירוב שלנו. היה רצוי, ולו רק בתבסים, שנגמיש את עמדתנו, אבל לאמיתו של רבר, לא לתבסים ולתבסיס־נגד זקוקים עכשיו הבדים אלא ל„הן" הדדי, כ„אפשר הדדיות ונכיסת צעדים לקראת השכנת שלום אמת.

באמיסות הנוכחית של ישראל יש בכל־זאת זיק של תקוה – לאחר שבנהיגי יהדות ארה"ב יבחירו למנהיגי ישראל את תפישתם המוכעית בעניין התמודדות של קהילתם, יקום מאן דהוא, מקורביהם ומסורות מפלגותיהם, ויסביר את פסרה האמיתי של ההתמתנות הפלשתינאית. מי יתן והיה התפכחות בנושא הראשון – ובעקבותיה התפכחות גם בנושא השני.

פגישה שכזאת / שמעון וייס

החבר של יבגני יבטושנקו

מתרגם הספר „אנשי פנפילוב" זכה לתרגם את שיריו של יבטושנקו, עוד בטרם התפרסמו בספר. מאז עברו כבר 25 שנה והוא תרגם שלושה מספריו. אבל את המשורר עצמו טרם ראה

יותר מ־25 שנים שמר שלמה אבן־שושן, חבר קיבוץ שדה־נחום, על קשר עם המשורר הרוסי הנודע יבגני יבטושנקו. את אימו ואת חבריו של המשורר, יליד סיביר, פגש אבן־שושן במשך אותן שנים, אבל את המשורר עצמו לא הצליח לפגוש. בעוד כמה ימים ייפגשו השנים ואבן־שושן אינו מצליח להסתיר את התרגשותו.

בן 79, וצלול כצעיר, יושב שלמה אבן־שושן בחדר עבודתו שבקיבוץ, בוקי ספרים אין ספור. עיניו אינן חשקות למשקפיים. בקפדנות האפיינית לו, הוא בוחן את הזומר שהצטבר על שולחנו. בימים האחרונים השלים את הכנות להוצאת קובץ השירים השלישי של יבטושנקו, בתרגום לעברית, והספר הראשון שייצא ממכבש הדפוס יוענק לבשורה, שיגיע לארץ לראשונה בחייו. בספר מקובצים שירים של יבטושנקו שתרגם אבן־שושן, בהם גם שירים הרשים־הדשים.

גם בקיבוץ נרבקו בחיידקיבטושנקו וגיכר בחברים שהם שמחים בשמחתו של אבן־שושן ומצפים בהתרגשות לאחרה. „הה לי בחד שהוא יגיע סוויטוף לביקור בקיבוץ, כמו שאיחלתי לו בעבר", אומר אבן־שושן.

אבן־שושן תרגם יצירות מרוסית שנים לפני שדוך בשמי בריתהמועצות טוכבו של בשהוד רוסי צעיר, יבטושנקו (כן היתר תרגם את הספר הנודע „אנשי פנפילוב"). בשנת 1961 פירסם יבטושנקו, אז בן 28, את השיר „באבי־יאר", שהיכה הדים בעולם כולו. „הייתי תתום על עתון ברוסית", מספר אבן־שושן, „וכאשר הגיע אלי העתון בספטמבר 1961, עם השיר, כבר הדיעו על השיר ועל מחברו בכל בלי־התקשורת בארץ ובעולם, ופרשנים פוליטיים וספרותיים הללו על גם את אומץ ליבו של המשורר הרוסי הצעיר, שהעז למחות בשיר על שאין בבאבי־יאר לא יד ולא מצבה להבזני היהודים הלצונים. החלטתי מיד לתרגם את השיר ופירסמתי אותו ב„לבוקר" ו„על המשמר". אני זוכר שזה היה בדיוק בזמן שבו מלאו 20 שנה לרצח בבאבי־יאר".

קשה לעצוד את שפע דיבורו של שלמה אבן־שושן, בתרגום שירים לעברית, הוא מתפרס מסבכב הדפוס יוענק לבשורה, שיגיע לארץ לראשונה בחייו. בספר מקובצים שירים של יבטושנקו שתרגם אבן־שושן, בהם גם שירים הרשים־הדשים.

גם בקיבוץ נרבקו בחיידקיבטושנקו וגיכר בחברים שהם שמחים בשמחתו של אבן־שושן ומצפים בהתרגשות לאחרה. „הה לי בחד שהוא יגיע סוויטוף לביקור בקיבוץ, כמו שאיחלתי לו בעבר", אומר אבן־שושן.

אבן־שושן תרגם יצירות מרוסית שנים לפני שדוך בשמי בריתהמועצות טוכבו של בשהוד רוסי צעיר, יבטושנקו (כן היתר תרגם את הספר הנודע „אנשי פנפילוב"). בשנת 1961 פירסם יבטושנקו, אז בן 28, את השיר „באבי־יאר", שהיכה הדים בעולם כולו. „הייתי תתום על עתון ברוסית", מספר אבן־שושן, „וכאשר הגיע אלי העתון בספטמבר 1961, עם השיר, כבר הדיעו על השיר ועל מחברו בכל בלי־התקשורת בארץ ובעולם, ופרשנים פוליטיים וספרותיים הללו על גם את אומץ ליבו של המשורר הרוסי הצעיר, שהעז למחות בשיר על שאין בבאבי־יאר לא יד ולא מצבה להבזני היהודים הלצונים. החלטתי מיד לתרגם את השיר ופירסמתי אותו ב„לבוקר" ו„על המשמר". אני זוכר שזה היה בדיוק בזמן שבו מלאו 20 שנה לרצח בבאבי־יאר".

קשה לעצוד את שפע דיבורו של שלמה אבן־שושן, בתרגום לעברית, והספר הראשון שייצא ממכבש הדפוס יוענק לבשורה, שיגיע לארץ לראשונה בחייו. בספר מקובצים שירים של יבטושנקו שתרגם אבן־שושן, בהם גם שירים הרשים־הדשים.

גם בקיבוץ נרבקו בחיידקיבטושנקו וגיכר בחברים שהם שמחים בשמחתו של אבן־שושן ומצפים בהתרגשות לאחרה. „הה לי בחד שהוא יגיע סוויטוף לביקור בקיבוץ, כמו שאיחלתי לו בעבר", אומר אבן־שושן.

אבן־שושן תרגם יצירות מרוסית שנים לפני שדוך בשמי בריתהמועצות טוכבו של בשהוד רוסי צעיר, יבטושנקו (כן היתר תרגם את הספר הנודע „אנשי פנפילוב"). בשנת 1961 פירסם יבטושנקו, אז בן 28, את השיר „באבי־יאר", שהיכה הדים בעולם כולו. „הייתי תתום על עתון ברוסית", מספר אבן־שושן, „וכאשר הגיע אלי העתון בספטמבר 1961, עם השיר, כבר הדיעו על השיר ועל מחברו בכל בלי־התקשורת בארץ ובעולם, ופרשנים פוליטיים וספרותיים הללו על גם את אומץ ליבו של המשורר הרוסי הצעיר, שהעז למחות בשיר על שאין בבאבי־יאר לא יד ולא מצבה להבזני היהודים הלצונים. הח

● אנשים ● אנשים ● אנשים ●

שיעור בקאפיטליזם

שלושת ימי ביקורו של מיכאל גורבצ'וב בניו יורק היו עמוסים במיוחד. ביום רביעי יצאם לפני העצרת הכללית של האו"ם ויסעד עם הנשיא ריגן, הנשיא הנבחר ג'ורג' בוש ופקידים בכירים בממשל. באותה עת, למרות היחסים המתוחים בין שתי הנשים הראשונות הודיע הבית הלבן, שננסי ריגן תאכל צהריים עם ראיסה גורבצ'וב. עם תום החלק הרשמי של הביקור יבקרו גורבצ'וב ורעייתו ב"סטרוליטן מיוזאום" בו יסיירו במשך 30 דקות לפחות בהדרכת מנהל המוזיאון, מיליסה דיימנטאבלו הדובר רוסית. במגדלי מראפס שבשדרה החמישית יקבל את פני גורבצ'וב המולטימיליונר האמריקאי דונאלד טראמפ ויראה למנהיג הקומוניסטי את גפלאות הקאפיטליזם – דירה שמחירה 19 מיליון דולאר כולל בריכת שחיה. לא ברור עדיין אם יבקר גורבצ'וב בלב ליבו של הקאפיטליזם, הול סטריט. למרות שהביע את רצונו לבקר בבורסה לניירות ערך, לא התקבלה שם עד כה בקשה כזו.

מרים פוקס, ניו יורק

מתאושש

הצייד הסוריאליסטי הספרדי סאלוואדור דאלי (בתמונה), בן 84, יוצא ביום חמישי ממיטתו בבית חולים בפעם הראשונה מאז נפל למשכב לפני חמישה ימים. רופאיו דיווחו כי קריש דם שנתקע בריאה התמוסס ודאלי יוכל לצאת

מחדר טיפול נמרץ תוך כמה ימים. בינתיים הוא צופה בטלוויזיה, שומע מוסיקה קלאסית ועומר על שיריים אשר כתב באחרונה. והמוקדשים למשפחה המלכותית הספרדית: המלך חואן קרלוס והמלכה סופיה אמורים לבקר אצלו מחר.

יהודים נאון חגג בשבוע שעבר את סיום העבודה על סרטו „מסולדו לירושלים" בהפקת „חמש חמש הפקות" בראשותו של יוסי משולם, ובימויו של שמוליק אימברמן. לארוחה התגיגית, שהוכנה על־ידי השף של המסעדה הצרפתית „פפיון" שברמת השרון, חגיע נאון עם שני ילדיו חילה (משמאל) ומשה.

מבוקשת

שלית המחלקה להסברה בלוס אנג'לס קיבל לקם הגיע להסדר עם תחנת הטלוויזיה של אוניברסיטת ניו יורק לגבי הקרנת הסידרה „עמוד האש". התוכנית מעודדת עניין רב וכבר הוקנה בפורומים המברתיים שונים בתוף המערבי בממגדת פעולות הסברה של ההסתדרות הציונית. לקס אף העביר העתק לראש עיריית ניו יורק אד קריץ' על־פי בקשתו. מאז התגובות לחקיקת החוק מיהו יהודי נוצרה התעניינות מחודשת בתולדות העם היהודי, והסידרה „עמוד האש" היגה אחת הסדרות המעוררות התעניינות.

בסימן ידידות

מקס הנחת אבן־הפינה למרכז קהילתי להנצחת זכרו של שר המדינה בממשלת צרפת וראש העיר מארסי גמטון דפר, עמד ביום שישי בסימן מיפגן ידידות בין ישראל וצרפת. בהנחת אבן הפינה בכרמל הצרפתי בחיפה השתתפו דיק שאבאן וולמס, יו"ר הועד הציבורי להקמת המרכז הקהילתי בחיפה ולשעבר ראש ממשלת צרפת ויו"ר האסיפה הלאומית שלה, אלמנתו של המנהיג הקומוניסטי אדמונד שרל־רודסר, ראש עיריית מארסי, העיד התאומה לחיפה, פרופ' רוברט ויגורו, השר זורקי פוליו שיצג את יו"ר האסיפה הלאומית הצרפתית לורן פביוס, הרב הראשי לצרפת הרב רזני רנה סירוס, עו"ד תיאו קליין יו"ר „הקרן", ארגון הגג של הארגונים היהודיים בצרפת, ראש עיריית חיפה אריה גוראל, חברי מועצת העיר והרבנים הראשיים של העיר. מנהל האגף לקשרי חוץ בעיריית חיפה יעקב בזק מסר כי עד כה גויסו כמיליון דולר למימוש הפרויקט, אשר יכלול מרכז צרפת וכן מרכז מידע בנושא יהדות צרפת משולב במרכז קהילתי לתושבי הסביבה.

הצילו

מרכז חדש לשיקום ושיפוץ של חפצי אמנות מטעם מוזיאון ישראל נתנך בירושלים, במטרה להציל חפצי אמנות וארכיאולוגיה שפגעי הזמן והסבע נגסו בהם. בטקס הפתיחה הרגים מרפין

וייל (בתמונה) מנכ"ל מוזיאון ישראל, כיצד יש להתייחס לפסיפס נדיר מהגליל מהמאה השניה לספירה, אחד הממופלים הראשונים.

צילום: דרה עציון

נאמנים

במלאת 70 שנה לאיחודה המחודש של טרנסילבניה עם רומניה, התכנסו בסוף השבוע בבניין שגרירות רומניה בתל־אביב רבים מיוצאי רומניה בישראל כדי לחגוג את האירוע יחד עם השגריר הרומני, ביטוליאנו יוליאנו וצוות השגרירות. היו שם יצחק קורן, יו"ר אגודת היהודים ישראל רומניה, ח"כ מיכה חריש, ח"כ לשעבר יצחק אוריצי, מזכ"ל מפ"ם אלעזר גרגות, הסופר דוד סנדו ורבים אחרים. אחרי אליאב, יו"ר התאחדות עולי רומניה בישראל, גיבל את ההודעות הנגיות כדי להכריז על תמיכתם של יוצאי רומניה בישראל במעמדתו של יצחק ארצי לראשות עיריית תל־אביב.

יקיר צור

בהדרגה

הקיסר היפאני הירוהיטו עבר את היום ה־75 למחלתו הקשה, ללא שינוי מהותי אולם הוא לאט לאט מאבד משקל וכוח – אמר דובר הארמון ביום שישי. הדובר אמר, כי הירידות בעתונות שלפיהן משקל הקיסר כן ה־87 25 קילוגרם בלבד, „מוגזמות", אולם הוא סירב לומר מה משקלו. הירוהיטו מתקיים כיום בעיקר על הזנה נוזלית באינפוזיות. בזמן האחרון הוא נמצא בדוב שעות היממה בחדר הכרה. הדובר הדגיש עם זאת, כי אין הוא סובל מכאבים.

הצירת יעל אזולאי מתחה אמש בגלריה „יפו העתיקה" הערוכת ציורים בצבעי מים – תמונות יפהפיות במיוחד המטפלות בנופים מדבריים ועירוניים.

מכתבים ● מכתבים ● מכתבים ● מכתבים

מדוע שותק הנשיא

1. כבוד הנשיא מרבה להתבטא בנושאים שונים. קשה להבין את שתיקתו לנוכח הביזוי שמתבזים לבזותו בחוק הנזעני והלא־רטורי של שיחרור הרוצחים שנשפטו בבתי־דין של המדינה.

אין צורך להכביר מילים על חוק נתעב זה שאין כמותו בעולם המערבי. האם אין גבול להשחתה ששליטתנו על עם זה גדמתו?

כמו כן אי־אפשר לחבין את התאפקות הנשיא לנוכח ריבוי ה„חריגים" בריבוי האינתיפאדה.

2. בשבועון המנועה הקיבוצית „קיבוץ" מ־23.11.88 מפורסם בכתבה על מצוע קשה מאוד מנמגעי המיצוע בארוור הבימתן: „– – – ביקשו ברוב חצפה את אגלי נאמו של המצוע – ב.ג.) שהיא תצביע ג', והרבי מלובביץ' יראג להחלמתו של ג'יא – – –".

אותו רבי הישיב כברוקלין שהשפיע כה רבות על אופי המשפר שלנו ושוכן להקריב את אחרון בנינו למען „קדושת הארץ" מתנה את „ראגתו להחלמתו" של המצוע בהצבעה עבור בני חסותה

כראי שנדע מי הם שליטינו הנרשים!

בני גפן
מושב בן־עמי

חשבון־נפש? – עם כולם!

הדרישה לחשבון־נפש במפלגת העבודה יש עימה הרבה מן הצדק, אך גם הרבה צביעות. הח"כים וחברי הנוגים השונים האומרים שהתנהגה שהובילה היא שגרירה ללכת, צריכים להוכיח קודם כול שהם עצמם לא צריכים ללכת. חרן מלשכנע את מרכז המפלגה כדי לקבל את מקומם בעשיריות, היה עליהם לשכנע גם איאילו בחברים. כמה מחברים יכול, למשל, לרשום לכותבו הח"כ הנרש אלי דייזן הרי בעידו ידד המערך. אולי הוא צריך להסיק מסקנות ולא שמעון פרס. כמה מחברים רושם לזכותו משה שחל השר הנכבר, אם מחשה ידד מספר מחדי המערך, ואם הוא עצמו התחמק להופיע בתשדירי הטלוויזיה

מלאכת שיכנוע איננה רק עניין לחורש הבחירות. חברי הכנסת והפעילים השונים צריכים להבין סוף סוף שאין להם באבא מאלי או הרב שך שאליו עולים בחריחם לרגל וגם עושים כמצוותו ללא ערעור. הבישלון איננו יחום אחר שיש לחפש את אביו. הבישלון הוא מאה או מאתיים אלף מצביעים שלא נענו להסברים בחוגי הבית, בטלוויזיה, בעצרות וגם מתם בתחשתם הפנימית מאחדרי הפרגה.

הדיחום של מאות אלפי ה„יחומים" הללו לא נולדו לפני חצי שנה, הם משוסמים במסדרונות הכנסת ובחוגי הידקון כבר הרבה זמן. כראי לעצור אותם ולנער אותם. גם עליהם רובצת אחריות למצב המפלגה ולעתיד המדינה.

אלתי לנדסבית
תל־אביב

האם החשבון האקטואר' קובע?

לפני כשבוע הפיע מעל מסך הטלוויזיה השופט רב לוין ודעק חמם על הרב הרב בתאונות הדרכים. הוא פנה לממשלה לדון בעניין בחקים. ואכן, הנושא עלה על שולחן הממשלה.

הנה בימים אלה קיבלנו הודעות מחברות הביטוח שהחל מ־1.10.88 תוקמן הנחה להערך תביעות ב־10%, לפי הוראות המפקח על הביטוח במשרד האוצר.

בשאלת השאלה האם זהו הצער הנכון הנכון למניעת תאונות דרכים? האם החשבון האקטואר' הוא הקובע? אריה שפטל
רעננה

אברהם טמיר

פועלי קטיף מהחוץ?

הידיעה בדבר הצורך להביא 2000 פועלי קטיף מהחוץ כדי לחתגבר על מחסור עובדים ובינוע קטיף הזרדים, שפורסמה („דבר" 29.11.88), חייבת לועדע את כולנו. כאן מדובר על רבבות מובטלים, על תשלום רמי אבטלה ושם אין מי שיקטוף את „הזהב" מהעצים כדי להכנים מעט מטבע חוץ.

פעם היו מתגייסים כל התלמידים ומבוגרים רבים גם בשעות אחרי העבודה, כדי לחושיש יד לקטיף. הסמל של התלמידים היה גבוה כי ידעו שהעבודה מוטלת עליהם והרגישו את האחריות, ולא התבטלו. בכפרים הערבים משחררים תלמידים לעבודת שדה בעונה הבוערת עד היום הזה. האם כבר לא נאה לנו ללחלח וללכלך את הידיים אסור כבר לבצע עבודה מופנית כדי לקיים את המשק הישראלי? אם אין התנדבות, למה לא יוחמו את כל המובטלים אם נצטרך להביא אלפים עובדים מחוץ לקטיף הדרים, סימן ששמטנו את הרגל לא רק במפעל הציוני, אלא גם מביאים את המדינה שהשגנה בכה הרבה דמים – תרתי משמע – לאבסורד או גרוע מזה.

מכתב זה נכתב ביום 29 בנובמבר, יום שאמר לנו כה הרבה, ולפני 41 שנה היינו בטוחים שנגיע לעצמאות מכל הבחינות, והיום שוקת שבורה

יהודה אריאל
נהריה

גיוס לקטיף ההדרים

בתוך המולת המחירות האחריתן הרכבת הממשלה וגיצוה על הכסאות, אין שמים לב ל„קטנות" שהן חלק חשוב בהתנהגותנו הלאומית והכלכלית, והא קטיף ההדרים העומר בפתח, ענף המפרנס אלפים במישרין ובעקיפין.

בעיתונים דווח, שהתאחדות האיכרים מודאגת מחוסר פועלים השובתים ביהודה שומרון ועזה וכן ממעשי תגלה שלהם בפרי בזמן הקטיף, והצעה להביא מועלים מפורטוגל וקפריסין לביצוע העבודה.

[illegible] 1936–9 היו גם בעיות של שובתים עובים מוסתים עלידי מפלגות אלה. הישוב שמנה מאות מ־600,000 נפש יהודים, התגייס לעזרת הקטיף. נסגרו בתיהם לסיתגלין והמורים יחד עם התלמידים וכמו כן פקידי מושרות, עקרות בית יצאו לקטיף והעבודה בוצעה.

היום עם כל המיכון המקל על הביצוע, האם לא נוכל לגייס את כולם בולל גם אנשי אוניברסיטאות. והיכן כל מחוסרי העבודה שבמקום מענק אבטלה, אפשר להשלים שכר ולצאת לאוויר הנה ולהביא תועלת. גם על אלפי בחורי הישיבות „המחיתים עצמם באהלה של תורה" לשאת בעול העבודה אם לא בביטחון. זן באמר עליהם „תורה שאין עימה מלאכה סופה בטלה וגורמת עון" (פרקי אבות ב').

האומנם ענני כלכלי יהיה נתון לחסדים של פועלים זרים וגם עזינים. הבה נתגייס ונוסיף ביבר לכלכלה ולשיגוי ערכים מבחינה לאומית וכלכלית.

אברהם דגן
מרגוז תקוה

סמיר הפתיע שוב?

שר החוץ וצמרת משרד גדהמו ודעמו על שהמנ"ל שלהם, אברהם סמיר, נסע למוסקווה, ללא יריעתם וללא אישורם. האמת היא, שאין זו הפתעה ראשונה. במשך השנים בהן היה סמיר חצי מנכ"ל משרד החוץ, הפתיע אתהסובבים והממונים עליו פעמים רבות.

הוא הפתיע במסעות וטיולים ברחבי תבל בסמוכה של „שליחויות סודיות" מיוחדות. הוא הפתיע בהגשת חשבונות על ליונות בבתי־מלון אקסקלוסיביים. הוא הפתיע בהדלפות על כל נסיעה „סודית" לחו"ל בצאתו ובשובו.

הוא הפתיע בהערותו הממושכת דווקא עכשיו כאשר כל צמרת משרד החוץ גייסה לפעילות מדינית על רקע ועידת אלג'יר. הוא הפתיע כל השנים בכך שהיה יוצאם ומשרתם של כולם (ריין, שרון, רבין, וייצמן ופרס).

ההפתעה המרה ביותר היתה בכך ששמעון פרס נכבע לאולטימטום של עזר וייצמן למנותו למנכ"ל משרד החוץ.

מתי דוד
רמת־אפעל

חידוש „זרם העובדים"

אין לי, בלי ספק, שתוצאותיה של מערכת הבחירות האחרונה אינן נעוצות דווקא בתרמיתנים, בגימיקאים למיניהם, ובאחרים שהידבו לעסוק בהם לאחרונה. הללו, לפחות בחלקן, נעוצות במערכת חיונך מנותנת, עקרה, שמכונה חיונך „ממלכתי", אבל אינה אלא מערכת ריקה מתכנים ממשיים ובהרים.

תגועת העבודה, על שלוחותיה הפוליטיות השונות, חייבת להתבונן במידה רבה של קנאה בגוש הדתי ובמערכת החיונך העצמאית שלו, ולראות בה מודל מסגרתי לחיקוי. אם לא תעגוב כך היא עלולה לדעני, לגזור על עצמה כליה פוליטית. עמוס עוז המלומד מדבר על ימים אחרים שאנחנו עוד נראה בדי לראות ימים כאלה צריך לעבוד ולעבוד פרוזה לזרע ולזרע לעם שמאמינים בו ובכל מדא.

דוד נוסין
ירושלים

לפני 60 שנה

המחזור הראשון בתכניון חיפה

נגמרו בחינות הבגרות של המחזור הראשון בתכניון העברי בחיפה. התלמידים נבחנו ע"י ועדה מיוחדת שכללה את מנהל התכניון, ב"כ ועדת המורים, מהבחנים מחוז הצפון, ב"כ הועד המנהל של התכניון וב"כ אגודת האינג'נרים והארכיטקטים. במחזור הראשון סיימו 10 אינג'נרים ו־7 ארכיטקטים.

מלחמת התורכים על הכתב

באיומיר נולקטו חסידי הכתב הערבי לשם אירגון כוח מתנגד למרות מנצמא כמאל על הנחת הכתב הלאומי. לאחר ימים, יצאה פקודה מן הממשלה לאסור את כל מנהיגי הנועה האמת.

לפני 40 שנה

הצעה מרבייתית להוצאת הצבאות מאיר

בישיבה האו"ם בארמון שאיו, נדונה הצעת ספסיר, על הוצאת הצבאות הזרים מאיר. הבציג הצייר בראפקין אמר, כי אם צבאות הנתונים לחרם ממשלות זרות יחנו סביב ירושלים, יחיה בכחם לחדש את תוקפנותם ולכבוש את העיר לאחר שיסתיים הפירוד.

ירושלים הומה ממיילים

הפוגה אמיתית ומחשית מרגשת בחומות ירושלים הומים מהמון מטיילים ומטאחרים בשמח חדים ודודים למטלולים ומקוקים.

דרושה גישה חדשה

(המשך מעמוד 7)

הכביש אינו שוחת לעיתים קרובות" הדבר מסיס את המכונית מדרכה. לבנה אין היכולת או המיומנות להשתלט עליה.

גורם שלישי לתאונות הוא הגישה המתירנית הרוחת בחברה המערבית. תוחת כמתרת זו מציב הפרופסור גם את הנהיגה בהשפעת אלכוהול או סמים. „אין כבוד לדבש הוא לא לחיים", מסכם נילם. התשובה היא, לדבריו, חיבור לערכים מגיל צעיר.

עוד אומר הפרופסור, כי הענוגה געשנה בין לאומית, אולם החוקים, התמרורים וכללי הנהיגה שונים מאד בכל ארץ. לדעתו יש להקריש בחיפות מאמץ לפישוט החוקים, הכללים והתמרורים ולהאחדתם.

מומחה הענוגה סבור, כי הערים אינן מתאימות לתגועה הנמרצת של מכוניות. „אנו מפעילים עוד ועוד אמצעים מתקנים, כגון הגבלת המהירות ופסי הרעדה, המחייבים את הנהגים להאט את מהירות נסיעתם, אולם דרושה גישה חדשה לגמרי", הוא אומר. לדעתו יש להוציא את הענוגה מהערים ככל האפשר באמצעות בכישים עוקפים ויש להפוך את התחבורה הציבורית ליותר מושכת כדי להפחית את מספר המכוניות הנכנסות למרכזי הערים.

הפרופסור חומך בהגבלת מהירות הנסיעה, אף כי הוא יודע שזו בעיה פוליטית מורכבת. „יש להבטיח שהנהג יוכל לבצע תמרונים מסוכנים כדי למנע תאונה, כלי־להסתבן יתר על המידה בתמרונים אלה עצמם", הוא מסביר. כן הוא קורא לעודד את השימוש במיתקני בטיחות חדישים, כגון איר־באג, המונע געילת גלגלים בשעת בלימת־חירום, במקום להטיל עליהם מסים כבדים כאילו היו מכשירי מותרות.

בצער רב אנו מודיעים על פטירתו
של בעלי, אבינו וסבנו היקר
יעקב שורצברג ז"ל
ההלוייה תתקיים ביום א' כ"ה כסלו תשמ"ט 4.12.88
בשעה 13.00 בבית הקברות כפר סמיר
נפגשים ליד השער.
אוטובוס לרשות המלווים יצא מבית המנוח
רח' התיכון 64 נהה שאנן בשעה 12.15
המשפחה האבלה

עם
משפחת צ'פלין
וקיבוץ מסדה
אבלים
החלמידים
והצוות בבית־ירח

למשפחת לוי
יחד אתכם באבלכם הכבד
על מותה בטרם עת של חברתנו לעבודה
סימה לוי ז"ל
קואופ'
ההנהלה
וועד העובדים

לחברתנו צביה דוד
אחד באבלך
במות
אביך ז"ל
בנק הפועלים בע"מ
סניף אילת
ההנהלה והעובדים

מודעון

מוקד מידע טלפוני
של קופת חולים הכללית המוסד אינפורמציה של מרפאות קופת חולים של ההסתדרות, מתי חולים, עזרה ראשונה, מרפאות הפתוחות בשבת ובחג וכן אינפורמציה על הנרמים הרפואיים בישראל:
טלפון 03'433300
בימים א' עד ה'
מ־8.00 בבוקר עד 20.00 בערב
ביום ו' ובערבי חג
מ־8.00 בבוקר עד 15.00 אחה"צ
מרפאות שיניים לעזרה ראשונה
אזור תל־אביב
רחוב בר כוכבא 49 – טלפון 03'284649
בימים א' עד ה' מ־21.00 עד 23.00
בימים ו' וערבי חג מ־16.00 עד 24.00
שבתות וחגים – מ־15.00 עד 21.00
אזור חיפה
רחוב הנפן 26 קומה ג' – 04–523566 כל יום כולל ערבי חג, שבת, שבתות וחגים מ־20.00 עד 23.00

אזור ירושלים
בערבי שבת וחג, בשבתות וחגים רשאי תורן ונתון טיפול דחוף לבאלי שיגיים בחיפה עין כרם מחוד המין – 02'446220
עריין עזרה ראשונה נפשית
בתל־אביב – 03'5461111
קו לילדים ונוער – 03–261113
ירושלים – 02–227171
חיפה – 04–672222
נהריה – 053–355316
כרמיאל (גליל) – 04–988410
כפר־סבא – 052–913999
באר־שבע – 057–418111.
קו פתוח – אזן קשבת לילדים ובני נוער
בתל־אביב 03'221680 (24 שעות)
נקמת – ייעוץ בבעיות אלימות בשפחה
בימים א' עד ה' מ־9.00 עד 16.00
03'235922 –
קו פתוח לקשישים 02'690685
האגודה לזכויות האזרח בישראל – סניף תל־אביב – שדרות רוטשילד 108 בימים א'–ה' מ־8 עד 16.00, טל' 5619463.

משחת השיניים אלמקס יעילה פי 3 במניעת עששת
תורנות בתי מרקחת
תל־אביב
בנה ישראל – בנה ישראל 11 (בין שד' חן לבני מסריק) – 226545
בבלי – שדיאל 1 פינת שלונו 10 בבלי – 440552
ירושלים
הרצל יפו 36 – 225059
חיפה
יבנה – אבן סיבא 7 – 672288
מתרחקה
קפ"ח כללית – חיים עזר – 905271
בני־ברק – רמת־גן
הרשביץ – ר' עקיבא 11 בניברק – 783653
יהודה – קרביבי 63 רמת־גן 721968
מרים – דולן
בני בנים – הנביאים 3 בנים – 5515671
אחרון – הטיין 52 חולון – 889153
קמ"ח עין יהב – עין יהב 2 חולון – 884854
רחובות
כללית – בני משה – 452381
רעננה – כפר־סבא – הר הארון
קפ"ח כפר־סבא – בן גוריון 45 כפר־סבא
אלמקס

גם זה קרה באולימפיאדה

בריגי

מאת ארנרנה שמאן

בבר ברוך לכם, שמעתה עד להודעה חדשה, לא תרד האולימפיאדה מסדר היום, אולם כדי להפיג את המתח, נתחיל דווקא ב„פאשלה" שארעה לגרולים, כך שתרגישו שאינכם היחידים בשטח.

ביד הבאה הגיעו האוסטרלים לחוזה של 6 בלי שליט, שוקמים רבים הגיעו מצד מערב לחוזה זה וכל הקבוצות שיוקד את אותם הידים, שהיו ידי מחשבו, אולם האוסטרלים היו היחידים שביצעו חוזה זה:

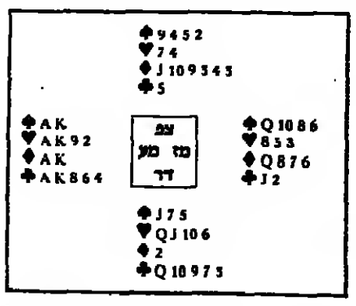

אומנם בידי מזרח־מערב יש 33 נקודות וכל האלופים והמלכים, אולם ישנם קשיי מעבר רציניים, ואפילו בקלפים פתוחים קשה לראות כיצד ניתן „למכור" חוזה זה, אולם דרום הצליח.

צפון הוביל ב־7 האוס, שלישית, עשירית ומלך ממערב. הכרח המשיך במלך ואלוף ספייד, מלך ואלוף דיאמנד, וקלאב קטן לעבר הנסיך ואמת היא שאם המלכה קלאב בצפון, לכרוח יש מיבי ביצוע סביר, ודרום זכה עם המלכה.

אתם בדרום, כמה אתם ממשיכים, ובכן בכל מה שתוליטו, אנו בטוחים שלא תנהגו כפי שנהג דרום, הוא שיחזק את הנסיך ספייד, וראו מה קרה כשהמצב כזה:

הכרוז שיחק את ה־10 ספייד, ודרום השליך את ה־6 האוס, אולם כשהכרוז המשיך במלכה דיאמנד נקלע דרום לבעייה, אם ישליך האוס, תוגבה ה־9 שביד הכרוז, ואם ישליך קלאב, תוגבה ה־8 שבידי הכרוז, בכל מקרה הוזה מבוצע.

אתם בוודאי „מתים" לדעת את שם הנבחרת שישבה בצפון דרום (בעיקר בדרום), אולם, ונאמינו לי שלדרום היו כבר מספיק צרות לאחר המשחק ולכן לא נבביד עליו יותר, דבר אחד נציין שאין זו נבחרת ישראל ולמנע מהלשונות הרעות לפתח את הנושאה.

חוק התכנון והבניה
תשכ"ה – 1965
הועדה המקומית לתכנון
ובניה חוף־הכרמל
מודעה
בהתאם לסעיף 149 לחוק, הננו מודיעים כזאת, כי הוגשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה חוף הכרמל, בקשה ליתן אישור לשימוש חורג.
מהות השימוש החורג – כריית חול.
המקום: צפונית לאור עקיבא ומזרחית לכביש המהיר חיפה–תל אביב.
גוש 10617, נשמה כ־25 דונם.
משך הזמן לשימוש חורג – שנה.
בעל עניין או בזין או המחזיק בהם, או כל אדם הרואה עצמו נפגע מאישור השימוש החורג, רשאי להגיש התנגדות לועדה המקומית לתכנון ולבניה חוף הכרמל, ד.נ. חוף הכרמל, התנגדות מנומקת, ולציין שמו וכתובתו המדויקת.
התנגדויות תתקבלנה במשך 21 יום מתאריך פרסום מודעה זו, ותובאנה לדיון בפני הועדה.
מרדכי סלע
יו"ר הועדה המקומית
חוף־הכרמל

נחלת אבות / שי אביגן

שטח משוחרר לא יוחזר

השבוע מלאו 70 שנה לאיחודה של רומניה עם טרנסילבניה; לא לשווא משתדלים הרומנים להבליט את התאריך הזה

ביום חמישי האחרון, ה־1 בדצמבר, ציינו הרומנים 70 שנה לאיחודה של טרנסילבניה עם רומניה. לא במקרה מופיע תאריך זה בלוח השנה הרומני. האירועים האחרונים בטרנסילבניה, שעליהם דיווחו כל־התקשורת בעולם בהיקף, הפיים שעורר בהונגריה, הביאו את הרומנים לצאת למתקפת הסברה באמצעות עובדות היסטוריות. תכליתה – הצגת טרנסילבניה כחולת אמת.

הרומנים הם צאצאיהם של עם עתיק שחי בדקיה ושל הרומאים שכבשו ארץ זו לפני כ־2,000 שנה. מאז הם חיים ביחידה טריטוריאלית אחת. בעקבות התפתחויות חברתיות־היסטוריות, אופייניות לתקופת הפיאודליזם, ונסיבות חיצוניות שונות, קמו על השטח הרומני שלוש נסיכויות – ולאכיה, מולדוביה וטרנסילבניה. נסיכויות אלה, שהתקיימו כמה מאות שנים, המשיכו את חיי הצמרים והיומיום של העם הרומני. בזכות התרבותיות המבנית בתחום החברתי־כלכלי, השפה האחידה והזהות במוצא המשותף (צאצאי הדקים והרומאים, כאמור), נשמר קשר תמידי בין תושבי שלוש הנסיכויות.

מבחינה פוליטית הושג איחוד לאומי בין ולאכיה, מולדוביה וטרנסילבניה, לזמן קצר, בשנת 1600. המאחד היה הנסיך מיכאי האמיץ. במאות שאחריו, על־פי תיאורים של הרומנים, השתקפה התפתחות החברה הלאומית שלהם בתחומי הברתיות והרבותיות נרחבות, בעלות אופי לאומי ברור. הבולטות שבהן היו המהפכה ב־1821, תחת הנהגת תודור ולדימיסקו, והמהפכה ב־1848/49 („אביב העמים"), שהקיפה גם את שלוש הנסיכויות הרומניות. את אופיין האחיד של המהפכות סבליסים הרומנים על־ידי הכלסת הצרכים הפרגמאטיים המשותפים ומעל לכל – השאיפה לאחדות לאומית, לעצמאות ולחירות.

צעד ראשון לקראת האיחוד המלא של הנסיכויות הרומניות נעשה ב־24 בינואר 1859. היה זה איחוד מולדוביה עם ולאכיה, שהביא את היסודות למדינה הלאומית הרומנית המודרנית. ב־9 במאי 1877, בעקבות מלחמה, השתחררה רומניה מעול התורכים וזכתה בעצמאות. במלחמת העצמאות, סועדים הדיפלומטיים הרומנים, השתתפו רומנים רבים מטרנסילבניה, תחת דגל רומני, חו לחיים הכוחה מרשימה לאחדות לאומית.

עם הקמת האימפריה האוסטרו־הונגרית, בשנת 1867, צורפה טרנסילבניה להונגריה, אחרי שבמשך 300 שנה היא התקיימה כנסיכות עצמאית. בשנת 1881 הוקמה בטרנסילבניה ובבנט המפלגה הרומנית הלאומית. מנהיגיה הביאו ב־1892 לפני בית־המשפט בווינה ממורנדום וכו התביעות הלאומיות והמדיניות של הרומנים מטרנסילבניה, תוך הבלטת מדיניות הדיכוי הלאומי של ממשלת הונגריה כלפיהם.

במלחמת העולם הראשונה, בין השנים 1916–1918, נלחמה רומניה לצד מדינות הברית, כדי לחדש לעצמה את השטחים שהיא סעונה לבעלות עליהם. לדברי הרומנים, הברו מדינות הברית „בתביעות הלאומיות הלגיטימיות של העם הרומני". ועם סיום המלחמה והתפרקות הממלכה האוסטרו־הונגרית, קיבלה רומניה את טרנסילבניה.

ב־1 בדצמבר 1918 התכנסו יותר מ־100,000 רומנים בעיר אלבה יוליה וקבעו, כי „האסיפה הלאומית הגדולה של הרומנים בטרנסילבניה ובבאנאט, שבעיניהם התכנסו באלבה יוליה ב־1 בדצמבר 1918, מחליטה על איחוד הרומנים החיים בשטחים האלה עם רומניה".

הרומנים טוענים כי הסכמי השלום שנחתמו בתום מלחמת העולם הראשונה לא עשו אלא לביטוח של מציאות, המשקפת את רצון העם הרומני, כפי שבא לידי ביטוי במשאל שנערך בנושא זה.

אלה בנותיו בתמונה מעניינת זו מזהה אסתר אוליבה בת ה־63 את השרידים של נושות שתי בנותיה. מותן קשור למותו של החשוד ברצח משיא הפליפינים לשעבר בניגוד אקינו. צילום רדיו: אי.פי.

מידע

תנועה

- קרוב ל־84% מכלל 758,000 הישראלים שחזרו ארצה מנסיעות לחו"ל בשנת 1987, שהו בחו"ל עד חודש ימים.
- בשנה שעברה חזרו לישראל 6,600 תושבים לאחר שהות של שלוש שנים או יותר בריצפות בחו"ל.
- המדינה שממנה מגיע מספר התיירים הגדול ביותר היא ארה"ב – 293 אלף בשנת 1987; אחריה גרמניה – 182 אלף, צרפת – 159 אלף ובריטניה – 156 אלף תיירים.

(מתוך השנתון הסטטיסטי 1988).

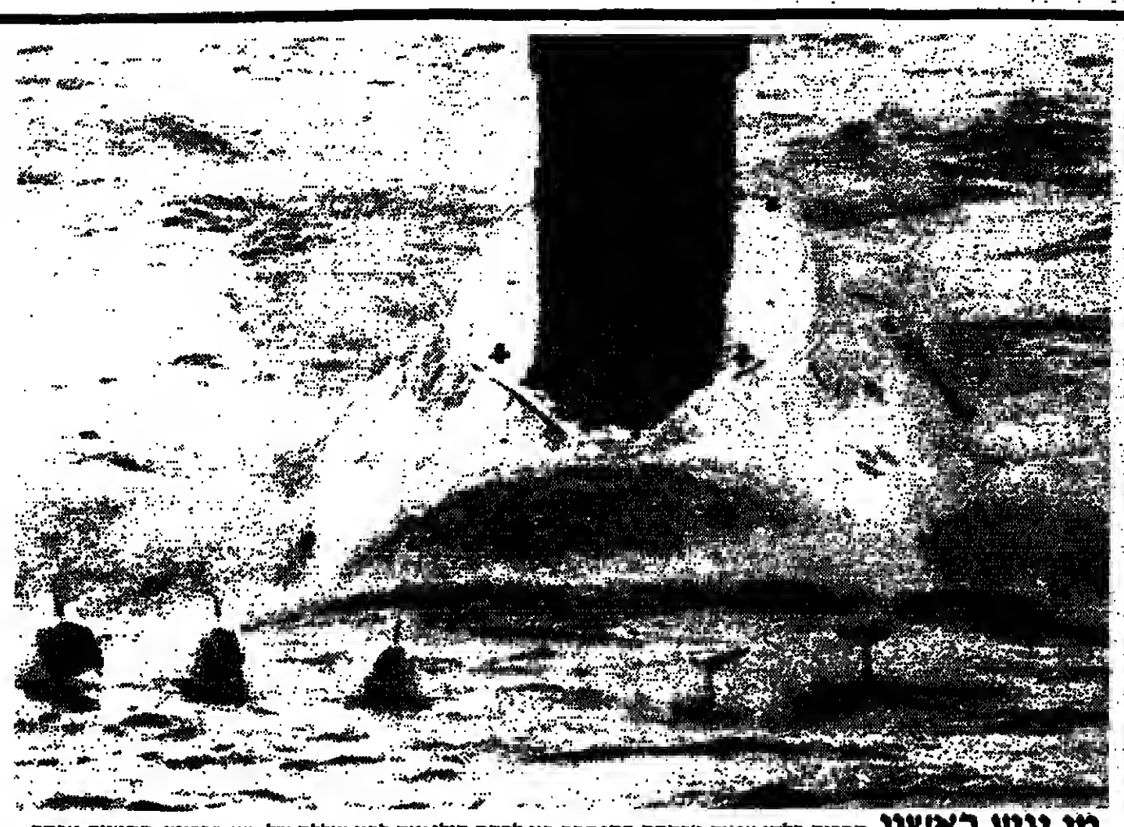

מי יגיע ראשון תחרות בלתי צפויה מרתקת התפתחה בין להקת דולפינים לבין צוללת של הצי הבריטי. התמונה זיכתה את בעליה בפרס ראשון בתחרות הצילומים של הצי הבריטי, שנערכה בשבוע שעבר בלונדון. צילום רדיו: אי.פי.

לראשונה בפולין / רינה נעמי

חשתי כאילו הייתי כבר שם

הציניות הידועה של הצברים פינתה את מקומה לבכי ולעצב עמוק, אך גם לגאווה יהודית וציונית. „הרצחת וגם ירשת" ו„לזכור ולא לשכוח" ליוו אותם בכל מקום

אמי מעולם לא סיפרה לי את כל קורות בני משפחתה בשואה. כל מה שידעתי הוא, שהם התחבאו בציבור בזב־במשך שנתיים, מתחת לביתו של פולני, שאפילו לא ידע שהם שם, וכך ניצלו. מעת לעת ביקשתי לדעת יותר פרטים אך אמי לא רצתה. בכל הנראה, להגאיב לנו. גם את סיפורה של אבי, שהוגלה לגרמניה מרומניה שם נולדתי, המלחמה והכבלה, לא ידעתי. במרוצת הזמן שמעתי שבן־דודו בוצ'ל, ולאחר מכן בקונגו, הפעפלים „אסלנטיל". ומיד, החזר על־ידי הבריטים למאוריציוס ושהה שם כחמש שנים.

הסקרנות שלי לגבי הישרדותם של הדור באה על סיפוקה כאשר נחתתי בנמל התעופה של הארצות הברית. נלוויתי לסיור לימודי באתרי השמדה. ובשרידי הקהילות היהודיות בפולין, שערכו כ־300 בני־נוער ישראלים מטעם אגף הנוער במשרד החינוך והתרבות. היתה זו משלחת רשמית ראשונה של נוער ישראלי שיצאה לגיר־הדריקון, ביוזמת השר יצחק נבון. נבון עמד בראש משלחת ישראל לאירועים לציון 45 שנה למרד גטו ורשה, שנערכו בפולין באפריל. מיד בשובו קבע השר כי מערכת החינוך צריכה לשאוף לכך שכל נער ונערה יבקרו בפולין במסגרת הטאמצים המקדמים להעמיק את החינוך היהודי הציוני ולחזק את תחושת השייכות הזיקה של הנוער לעם ולארץ.

בבר בדרך למלון עברה בקרב הישראלים תחושה מוזרה, שהלכה וגברה במהלך הימים הבאים. היתה זו הרגשה של שייכות וניכוד בעת ובעונה אחת. אני אישית חשתי כאילו כבר הייתי שם, בגוף הזה, בשורשים האלה, בבית הקברות הגדול הזה שבו סמונים בשלושה וחצי מיליון יהודים. אך לא רק אני, בת של ניצולי השואה, הרגשתי לפתע שייכות בבל־מאודי לעברה המפואר והנורא של יהדות פולין. גם נערים שלא ידעו על השואה מהוריהם אלא מספרי הלימוד מצאו את עצמם קשורים, פה על אדמת פולין, בעבותות היסטוריות וברגשות עצומה לקהילה זו, שהיתה ואינה עוד.

רצינו לעשות משהו כדי שהמתים יחיו, כדי שיראו שיש להם המשך וביטוי בדגלי ישראל שלקחנו עמנו לבל מקום. המחשבה שאנו ממשיכים את שושלת היהדות, שהנאצים ביקשו לעקור מגזע האנושות, העבירה בנו צמרמורת. בני־הנוער שעמדו לצידי במצעות־הזכרה ביסאו את אחת החוויות הגדולות שעברו בסמע זה, באומרם שהנה מצאו עצמם קרובים ומזהים עם סבלם של המתים. „המוות והחיים היו כרוכים ושלובים זה בזה", אמר אחד הנערים וביטא בכך את התרשמותם של רבים מחברי המשלחת.

בלבוב שחפץ לפקד את טרבלינקה, מידאנק ובירקנאו ולחוש על בשרו את אימת גודלו של העם והיהדות טוב־עשה. אם יתגלה בביקורו זה לקבוצת צעירים מישראל. הציניות הידועה של הצברים פינתה עד מהרה את מקומה לבכי, לכאב ולעצב עמוק, מחר ניסא, ולגאווה יהודית וציונית, מאידך. הייתי צריכה לנסוע לפולין כדי לראות תלמידי תיכון ישראלים חובקים בדטס רב את דגל המדינה ושרים בתנקוה גדולה את „התקווה".

כולם הסכימו שבארץ זו מקבלים סמלי החיים המתים משמעות רגשית אחרת לגמרי. כל צופר של רכבת, כל טרטור אופנועים וכל תשמיש קדושה יהודי הנקרה בדרך מעבירים בך גלים של הערגשות ותחיות. דגע כזה עברה הקבוצה כאשר אחד הישראלים מצא בבית מלון מורשה כלי כסף המשמש להבדלה במוצאי־שבת. הכלי לא היה מיועד למבידה, אך הישראלי התעקש ורצה להביאו לארץ. הפולנים הסכימו לבסוף למבר, וכולנו הרגשנו כאילו הנצחנו בכך זכר של יהדי אלמוני. היו עוד מקרים כאלה, שהוכיחו לנו כי אפשר למצוא עקבות של יהדי פולין כמעט בכל פינה של המדינה הזו. הביטוי „הרצחת וגם ירשת" ליווה אותנו לכל מקום ומקום.

התגובות של הצעירים במשלחת אגף־הנוער של משרד החינוך על סיום הלימודי בפולין היו כמעט אחידות. כבמטהקסם נעלמו כל הסוגיות המפרידות בין דתיים וחילוניים, בין בני עדות המזרח והמערב, בין עניים ועשירים. הנאצים הרי לא הפרידו בין אלה לאלה. „רק בפולין למדתי להכיר את העוצמה שהיתה לעם היהודי במזרח אירופה ומה נותר ממנה", כיצר בני אדם היו מסוגלים להגיע לדרגת שנאה כזאת". „התגאיתי ללבת עם דגל ישראל ולהראות לעולם שעם ישראל חי ושמדינת ישראל חיה ומתחזקת", אמרו.

אחד הנערים אמר לי, כי הלקח האישי שלו מהשואה הוא, ש„אלוהים לא מתערב יותר במה שקורה בעולם. הכל בידי אדם ואנו עצמנו צריכים להיות אחראים לכך שלא תהיה שואה נוספת". היו גם נערים שנשבעו לא לקנות עוד לעולם מוצרים גרמניים ואחרים שתהו ביצד יהודים יכולים להוסיף ולשבת בגולה לאחר השואה. כל הנערים היו בדעה שעליהם להמשיך ללמוד על השואה, כדי להעביר לדורות הבאים את המסר: „לזכור ולא לשכוח". מעניין שרבים אמרו כי הלקח האישי, המעשי, שלהם מהביקור הוא שמעתה יחתמו יותר מבעבר לעשות מעשים למען הזולת, למען הקהילה ולמען המדינה. „אנו חייבים להיות יותר מובים ויותר איכותיים", אמר אחד „הולמלים. כדי להעשיר את רשמי סיום הלימודי בפולין ציוף משרד החינוך למשלחת הנוער ניצולי השואה שהיו עדים לזוועות הנאצים. הניצולה, הסופרת מרים עקביא, אמרה בסיכום הביקור: „כל חיי חיכיתי ליום שבו אראה בני־נוער ומונכים צועדים בעקבות יהודי פולין בפארה ובאסונה. הזרות ליזמת השר נבון זכיתי לכך".

פליצה קראי הסיפה: „אני דואה בשיגוד משלחות הנוער לפולין העמקת החינוך הפטריוטי של הדור הצעיר הגדל בארץ".

כאשר היינו בדרבנו למכוה „אל־על" כדי לחזור הביתה, שוב הרהרו באותני הסיפורים המקוסמים ששמעתי מהוריי. למעשה, חזרתי הביתה עם יותר שאלות ופחות תשובות. דמותו של סבא שלי, שכרה לעצמו קבר ונורה לתוכו במתנה השמרה כלמברג, רק בשל יהדותו, עמדה עתה לנגד עיני יותר מאי פעם. כשחזרתי עליכך עם הנערים הם הימים להכיר לי, כי לא רק בסבא שלי מדובר אלא בסבא של כולנו, שזכה לראות את העם היהודי הן בפארו והן בהדרבנו.

הכתבת היא מנהלת הגבר משרד החינוך והתרבות

לראשונה בפולין / רינה נעמי

חשתי כאילו הייתי כבר שם

הציניות הידועה של הצברים פינתה את מקומה לבכי ולעצב עמוק, אך גם לגאווה יהודית וציונית. „הרצחת וגם ירשת" ו„לזכור ולא לשכוח" ליוו אותם בכל מקום

אמי מעולם לא סיפרה לי את כל קורות בני משפחתה בשואה. כל מה שידעתי הוא, שהם התחבאו בציבור בזב־במשך שנתיים, מתחת לביתו של פולני, שאפילו לא ידע שהם שם, וכך ניצלו. מעת לעת ביקשתי לדעת יותר פרטים אך אמי לא רצתה, בכל הנראה, להגאיב לנו. גם את סיפורה של אבי, שהוגלה לגרמניה מרומניה שם נולדתי, המלחמה והכבלה, לא ידעתי. במרוצת הזמן שמעתי שבן־דודו בוצ'ל, ולאחר מכן בקונגו, הפעפלים „אסלנטיל". ומיד, החזר על־ידי הבריטים למאוריציוס ושהה שם כחמש שנים.

הסקרנות שלי לגבי הישרדותם של הדור באה על סיפוקה כאשר נחתתי בנמל התעופה של הארצות הברית. נלוויתי לסיור לימודי באתרי השמדה. ובשרידי הקהילות היהודיות בפולין, שערכו כ־300 בני־נוער ישראלים מטעם אגף הנוער במשרד החינוך והתרבות. היתה זו משלחת רשמית ראשונה של נוער ישראלי שיצאה לגיר־הדריקון, ביוזמת השר יצחק נבון. נבון עמד בראש משלחת ישראל לאירועים לציון 45 שנה למרד גטו ורשה, שנערכו בפולין באפריל. מיד בשובו קבע השר כי מערכת החינוך צריכה לשאוף לכך שכל נער ונערה יבקרו בפולין במסגרת הטאמצים המקדמים להעמיק את החינוך היהודי הציוני ולחזק את תחושת השייכות הזיקה של הנוער לעם ולארץ.

בבר בדרך למלון עברה בקרב הישראלים תחושה מוזרה, שהלכה וגברה במהלך הימים הבאים. היתה זו הרגשה של שייכות וניכוד בעת ובעונה אחת. אני אישית חשתי כאילו כבר הייתי שם, בגוף הזה, בשורשים האלה, בבית הקברות הגדול הזה שבו סמונים בשלושה וחצי מיליון יהודים. אך לא רק אני, בת של ניצולי השואה, הרגשתי לפתע שייכות בבל־מאודי לעברה המפואר והנורא של יהדות פולין. גם נערים שלא ידעו על השואה מהוריהם אלא מספרי הלימוד מצאו את עצמם קשורים, פה על אדמת פולין, בעבותות היסטוריות וברגשות עצומה לקהילה זו, שהיתה ואינה עוד.

רצינו לעשות משהו כדי שהמתים יחיו, כדי שיראו שיש להם המשך וביטוי בדגלי ישראל שלקחנו עמנו לבל מקום. המחשבה שאנו ממשיכים את שושלת היהדות, שהנאצים ביקשו לעקור מגזע האנושות, העבירה בנו צמרמורת. בני־הנוער שעמדו לצידי במצעות־הזכרה ביסאו את אחת החוויות הגדולות שעברו בסמע זה, באומרם שהנה מצאו עצמם קרובים ומזהים עם סבלם של המתים. „המוות והחיים היו כרוכים ושלובים זה בזה", אמר אחד הנערים וביטא בכך את התרשמותם של רבים מחברי המשלחת.

בלבוב שחפץ לפקד את טרבלינקה, מידאנק ובירקנאו ולחוש על בשרו את אימת גודלו של העם והיהדות טוב־עשה. אם יתגלה בביקורו זה לקבוצת צעירים מישראל. הציניות הידועה של הצברים פינתה עד מהרה את מקומה לבכי, לכאב ולעצב עמוק, מחר ניסא, ולגאווה יהודית וציונית, מאידך. הייתי צריכה לנסוע לפולין כדי לראות תלמידי תיכון ישראלים חובקים בדטס רב את דגל המדינה ושרים בתנקוה גדולה את „התקווה".

כולם הסכימו שבארץ זו מקבלים סמלי החיים המתים משמעות רגשית אחרת לגמרי. כל צופר של רכבת, כל טרטור אופנועים וכל תשמיש קדושה יהודי הנקרה בדרך מעבירים בך גלים של הערגשות ותחיות. דגע כזה עברה הקבוצה כאשר אחד הישראלים מצא בבית מלון מורשה כלי כסף המשמש להבדלה במוצאי־שבת. הכלי לא היה מיועד למבידה, אך הישראלי התעקש ורצה להביאו לארץ. הפולנים הסכימו לבסוף למבר, וכולנו הרגשנו כאילו הנצחנו בכך זכר של יהדי אלמוני. היו עוד מקרים כאלה, שהוכיחו לנו כי אפשר למצוא עקבות של יהדי פולין כמעט בכל פינה של המדינה הזו. הביטוי „הרצחת וגם ירשת" ליווה אותנו לכל מקום ומקום.

התגובות של הצעירים במשלחת אגף־הנוער של משרד החינוך על סיום הלימודי בפולין היו כמעט אחידות. כבמטהקסם נעלמו כל הסוגיות המפרידות בין דתיים וחילוניים, בין בני עדות המזרח והמערב, בין עניים ועשירים. הנאצים הרי לא הפרידו בין אלה לאלה. „רק בפולין למדתי להכיר את העוצמה שהיתה לעם היהודי במזרח אירופה ומה נותר ממנה", „כיצר בני אדם היו מסוגלים להגיע לדרגת שנאה כזאת". „התגאיתי ללבת עם דגל ישראל ולהראות לעולם שעם ישראל חי ושמדינת ישראל חיה ומתחזקת", אמרו.

אחד הנערים אמר לי, כי הלקח האישי שלו מהשואה הוא, ש„אלוהים לא מתערב יותר במה שקורה בעולם. הכל בידי אדם ואנו עצמנו צריכים להיות אחראים לכך שלא תהיה שואה נוספת". היו גם נערים שנשבעו לא לקנות עוד לעולם מוצרים גרמניים ואחרים שתהו ביצד יהודים יכולים להוסיף ולשבת בגולה לאחר השואה. כל הנערים היו בדעה שעליהם להמשיך ללמוד על השואה, כדי להעביר לדורות הבאים את המסר: „לזכור ולא לשכוח". מעניין שרבים אמרו כי הלקח האישי, המעשי, שלהם מהביקור הוא שמעתה יחתמו יותר מבעבר לעשות מעשים למען הזולת, למען הקהילה ולמען המדינה. „אנו חייבים להיות יותר מובים ויותר איכותיים", אמר אחד „הולמלים. כדי להעשיר את רשמי סיום הלימודי בפולין ציוף משרד החינוך למשלחת הנוער ניצולי השואה שהיו עדים לזוועות הנאצים. הניצולה, הסופרת מרים עקביא, אמרה בסיכום הביקור: „כל חיי חיכיתי ליום שבו אראה בני־נוער ומונכים צועדים בעקבות יהודי פולין בפארה ובאסונה. הזרות ליזמת השר נבון זכיתי לכך". פליצה קראי הסיפה: „אני דואה בשיגוד משלחות הנוער לפולין העמקת החינוך הפטריוטי של הדור הצעיר הגדל בארץ".

כאשר היינו בדרבנו למכוה „אל־על" כדי לחזור הביתה, שוב הרהרו באותני הסיפורים המקוסמים ששמעתי מהוריי. למעשה, חזרתי הביתה עם יותר שאלות ופחות תשובות. דמותו של סבא שלי, שכרה לעצמו קבר ונורה לתוכו במתנה השמרה כלמברג, רק בשל יהדותו, עמדה עתה לנגד עיני יותר מאי פעם. כשחזרתי עליכך עם הנערים הם הימים להכיר לי, כי לא רק בסבא שלי מדובר אלא בסבא של כולנו, שזכה לראות את העם היהודי הן בפארו והן בהדרבנו.

הכתבת היא מנהלת הגבר משרד החינוך והתרבות

הסנה / אבי שוברט

של מי האחריות, לעזאזל

יו"ר מועצת המנהלים המתפטר גרשון וילן: „כשהובא למועצת המנהלים המידע על מצבה הקשה של החברה היה כבר מאוחר"

השבוע הודיע מי שהיה במשך שש שנים חבר ויו"ר מועצת המנהלים של „הסנה", גרשון וילן, על התפטרותו ובכך נטל עליו את האחריות הציבורית למצבה הקשה של חברת הביטוח ההסתדרותית. ודך תיפקודו של וילן בדירקטוריון „הסנה" שנויה במחלוקת בקרב חונים בחברת העובדים ובעגף הביטוח. למרות התפטרותו יש בבוזנתו לעקוב אחר הבדיקה, שהחומנה ממשרד חיצוני לראיית חשבון. „אני לא ארפה עד שיתברר איך לא הגיעו אלינו הנתונים על מצבה של החברה והיכן ועל־ידי מי נתקבלו ההחלטות השגויות".

מדברים שאמר וילן עולה, בי מזה חודשים רבים מצבה הקשה של „הסנה" מדיד שינה מעיניו. מאז שהגטעיזה לפניו התמונה הקשה והחריפה של חברת הביטוח ההסתדרותית, הבין שעליו מוטלת האחריות הציבורית, בשל היותו יו"ר מועצת המנהלים של החברה. לכן הגיע בימים האחרונים להחלטה להגיש את התפטרותו.

רבריו סעוררים תמיהה. מצבה הקשה של החברה נתגלה לפני חודשים רבים ומידת אחריותו למצב שהיה אז אינה פחותה מאחריותו ביום. לטעמתו. בבר זמן רב הוא שוקל התפטרות, אך פניותיהם החוזרות ונשנות של מזכ"ל ההסתדרות ח"ב ישראל קיסר ומזכיר חברת העובדים רני רחוליר, שישבו את תיפקודו וביקשוהו להישאר, עצרו בעדו. זו וראי אינה הסיבה היחידה. וילן, שהוא נציג מפ"ם, נחשב לאחד מבעלי התפקידים הבכירים בחברת העובדים והתפטרותו שומטת מידי מפלגתו עמדת כוח חשובה.

גרשון וילן

ההחלטה להתפטר בעיתוי הנוכחי נובעת, במידה לא קטנה, מירידת התמיכה בהמשך פעילותו כיו"ר מועצת המנהלים של „הסנה". לאחר הודעתו של קיסר על ביטול הסכם פיצויי הפרישה לאלפרד נולץ, המנכ"ל הקודם שאולץ לפרוש מתפקידו, פותחה התמיכה בוילן והיו שרמזו לו כי הגיע העת לפנות את המקום.

אף כי וילן הודיע, שהוא נוטל עליו את האחריות למצבה הקשה של „הסנה" ולכן הוא מתפטר. הוא חוזר וציין, כי אין להטיל רופי בפעילותה של מועצת המנהלים של החברה. לדבריו, כל קשיי החברה נבעו מתיפקודה הקלוקל של הנהלת החברה וראשה המנכ"ל הידצא, אלפרד נולץ. ההחלטות השגויות התקבלו על־ידי אותה הנהלה, שלא מרוזה כלל להביא לידיעתה של מועצת המנהלים את מצבה הקשה של החברה, אלא כשזה היה בבר מאוחר. משום כך אין להאשים את מועצת המנהלים במצב החברה, אמר וילן. אם כן, מדוע החליט וילן לקבל עליו את האחריות ולהתפטר? האם אי הודיעה פוטרת את מועצת המנהלים מאחריות?

וילן מתלבט בביטוי דבריו. ניכר בו כי עניין אינו בשוכנע שהחלטתו להתפטר וליטול עליו את האחריות למצבה של „הסנה", היא החלטה מוחבמת. על כל פנים, זה צעד חריג במשק ההסתדרותי והישראלי. „יתכן שהייתי נאיבי ולכן נעניתי לבקשתם של ראשי ההסתדרות שאמשיך בתפקיד", אומר וילן. „זמן רב אני חי במועקה קשה ומתלבט בשאלה האם עלי להמשיך בתפקיד או להתפטר. עם כניסתו של ריצ'רד ערמון לתפקיד מנכ"ל החברה הוא דרש שאמשיך בתפקיד, גם להפצרותיו נכנעתי".

וילן הגיע לפעילות כלכלית בחברת העובדים בגדינה הכביר של מפ"ם, לאחר ששימש במרכז משק בקיבוץ נגבה. לדבריו, נמנע תחילה מלהיות חבר דירקטוריון „הסנה" מפני שלא הכיר את נושא הביטוח. במשך שנה למד את הנושא ורק אחר־כך הצטרף לדירקטוריון. בשנות כהונתו דרש מראשי ההסתדרות להחליפו בתפקיד, אך לא נענה. הוא המשיך להתלבט בשאלת יכולתו לעמוד בראש מועצת המנהלים של החברה, בשנים שבהן מבלה החברה מעסקאות בושלות ומניהול לקוי. ההתלבטות נמשכה ההפסדים גדלו. עסקת „אושיות", שגרמה לחברה הפסדים של עשרות מיליוני שקלים, ופעילות בינלאומית שגרמה הפסדים של 52 מיליון דולר, היו ציוני־הדרך העיקריים בממנת העסקאות הכושלות, שגרמו לחברה הפסדים של 23.6 מיליון דולר בשנת 1987. הפסדי החברה נמשכים והעמקות הכושלות יוסיפו להעיב על מאזני החברה עוד שנים רבות. הפסדים אלה נחשבים להפסדים השערוריתיים ביותר של אחת החברות השייכות לחברת העובדים.

רבים סוענים, כי הפרסומים האחרונים על פיצוי הפרישה של נולץ הם הקש ששבר את גב הגמל. ראשי ההסתדרות רצו שימשיך בתפקידו עד לאחר הבחירות להסתדרות, אך הלחץ הציבורי בעקבות פרסום תנאי הפרישה של נולץ לא הותיר לו בדירה. תנאים אלה, שלפי אחת ההערכות, ממתבמים בבמיליון ש"ח, מבילים: מענק הסתגלות בגובה שש משכורות חודשיות, פנסיה תקציבית בשיעור 70 אחוז עד גיל הפרישה, שיחול בעוד שבע שנים, תשלום בעד ימי חופשה שצבר ומאות־אלפי שקלים, הנובעים מפוליסות ביטוח שונות, שמימנה החברה. תנאי פרישה נרחבים אלה בימים שבהם נתונה החברה בקשיים, עוררו סערה ציבורית.

בדו"ח מבקר ההסתדרות האחרון נאמר, בנושא תנאי הפרישה, „בתנאים הכלכליים רהוהים, אין המשק בכלל, ומשק העובדים בפרט, יכול לשאת בעול הכלכלי המוטל עליו עקב תנאי הפרישה הנוכחיים". ועוד: „הסרים חדיגים מביאים להגדלת הפערים ולהעמקת האי־שוויון בין עובד לעובד, לתינמול יתר של עובדים ומנהלים רווקא במפעלים שכשלו, ליצירת תקדימים ולהנהגת נורמות מוסריות שליליות, הפוגעות בדמוחה של ההסתדרות. לדעת הביקורת, רווקא בתקופה זו, כאשר מתבצע תהליך אידנון מחדש וגנקסים בצדי הבראה הכרחיים, אין המערבת המשקית והאיגונית יכולה לשאת בכל הוצאה ודיגה, מעבר להתחייבויות הקבועות מראש להגנה על העתר, וזאת על־ידי הפרשה הולמת ובמחה. יש לבדוק מחדש את כל ההסדרים שנקבעו עד כה, ולהתאימם לתנאים השוררים כיום".

וילן מכחיש כי התפטרותו נובעת ספרסום הנתונים על פיצוי הפרישה של נולץ. לדבריו, פיצוי הפרישה הללו קטנים מפיצוי הפרישה שניתנו לבעלי תפקידים בכירים אחרים, שפרשו לאחרונה מתפקידים בכירים בחברת העובדים. התפטרותו נובעת, לדבריו, מן ההברה שדרוש לחברת „הסנה", במיוחד לאור מצבה כיום, יו"ר מועצת מנהלים במשרה מלאה ובעל הבנה מקצועית גדולה משלו. התפטרותו ומינויו של ריצ'רד ערמון ליו"ר מועצת המנהלים של „הסנה", יקלו את יישום תוכנית ההבראה בחברה.

ריצ'רד ערמון, מי שהיה מנכ"ל החברה, נתמנה ליו"ר מועצת המנהלים של החברה ומיכאל מילה, מנכ"ל „תורן" מקבוצת בנק הפועלים, מונה למנכ"ל „הסנה". לצד שינויים פרסונאליים אלה אישרה הודעה המנהלת של חברת העובדים את רכישת שתי חברות־הבת של „הסנה", „שמשון" ו„רותם", על־ידי קרן ההשקעות של חברת העובדים, תמורת 35 מיליון ש"ח. צעד זה נעשה במגמת האמצים לממש נכסים, כדי להתגבר על הפער שהתהווה בהון החברה, בין נתתי המאזן לדרישות המפקח על הביטוח. וילן ימשיך לכהן בתפקידיו האחרים בחברת העובדים ובהם חבר מועצת המנהלים של קיבוצן „מור", הנתון גם הוא בקשיים: מפ"ם תדרוש שיינתן לאנשיה תפקיד בביר אחר לאחר שאיבדה את אחד המוקדים החשובים במשק העובדים.

לראשונה בפולין / רינה נעמי

חשתי כאילו הייתי כבר שם

הציניות הידועה של הצברים פינתה את מקומה לבכי ולעצב עמוק, אך גם לגאווה יהודית וציונית. „הרצחת וגם ירשת" ו„לזכור ולא לשכוח" ליוו אותם בכל מקום

אמי מעולם לא סיפרה לי את כל קורות בני משפחתה בשואה. כל מה שידעתי הוא, שהם התחבאו בציבור בזב־במשך שנתיים, מתחת לביתו של פולני, שאפילו לא ידע שהם שם, וכך ניצלו. מעת לעת ביקשתי לדעת יותר פרטים אך אמי לא רצתה, בכל הנראה, להגאיב לנו. גם את סיפורה של אבי, שהוגלה לגרמניה מרומניה שם נולדתי, המלחמה והכבלה, לא ידעתי. במרוצת הזמן שמעתי שבן־דודו בוצ'ל, ולאחר מכן בקונגו, הפעפלים „אסלנטיל". ומיד, החזר על־ידי הבריטים למאוריציוס ושהה שם כחמש שנים.

הסקרנות שלי לגבי הישרדותם של הדור באה על סיפוקה כאשר נחתתי בנמל התעופה של הארצות הברית. נלוויתי לסיור לימודי באתרי השמדה. ובשרידי הקהילות היהודיות בפולין, שערכו כ־300 בני־נוער ישראלים מטעם אגף הנוער במשרד החינוך והתרבות. היתה זו משלחת רשמית ראשונה של נוער ישראלי שיצאה לגיר־הדריקון, ביוזמת השר יצחק נבון. נבון עמד בראש משלחת ישראל לאירועים לציון 45 שנה למרד גטו ורשה, שנערכו בפולין באפריל. מיד בשובו קבע השר כי מערכת החינוך צריכה לשאוף לכך שכל נער ונערה יבקרו בפולין במסגרת הטאמצים המקדמים להעמיק את החינוך היהודי הציוני ולחזק את תחושת השייכות הזיקה של הנוער לעם ולארץ.

בבר בדרך למלון עברה בקרב הישראלים תחושה מוזרה, שהלכה וגברה במהלך הימים הבאים. היתה זו הרגשה של שייכות וניכוד בעת ובעונה אחת. אני אישית חשתי כאילו כבר הייתי שם, בגוף הזה, בשורשים האלה, בבית הקברות הגדול הזה שבו סמונים בשלושה וחצי מיליון יהודים. אך לא רק אני, בת של ניצולי השואה, הרגשתי לפתע שייכות בבל־מאודי לעברה המפואר והנורא של יהדות פולין. גם נערים שלא ידעו על השואה מהוריהם אלא מספרי הלימוד מצאו את עצמם קשורים, פה על אדמת פולין, בעבותות היסטוריות וברגשות עצומה לקהילה זו, שהיתה ואינה עוד.

רצינו לעשות משהו כדי שהמתים יחיו, כדי שיראו שיש להם המשך וביטוי בדגלי ישראל שלקחנו עמנו לבל מקום. המחשבה שאנו ממשיכים את שושלת היהדות, שהנאצים ביקשו לעקור מגזע האנושות, העבירה בנו צמרמורת. בני־הנוער שעמדו לצידי במצעות־הזכרה ביסאו את אחת החוויות הגדולות שעברו בסמע זה, באומרם שהנה מצאו עצמם קרובים ומזהים עם סבלם של המתים. „המוות והחיים היו כרוכים ושלובים זה בזה", אמר אחד הנערים וביטא בכך את התרשמותם של רבים מחברי המשלחת.

בלבוב שחפץ לפקד את טרבלינקה, מידאנק ובירקנאו ולחוש על בשרו את אימת גודלו של העם והיהדות טוב־עשה. אם יתגלה בביקורו זה לקבוצת צעירים מישראל. הציניות הידועה של הצברים פינתה עד מהרה את מקומה לבכי, לכאב ולעצב עמוק, מחר ניסא, ולגאווה יהודית וציונית, מאידך. הייתי צריכה לנסוע לפולין כדי לראות תלמידי תיכון ישראלים חובקים בדטס רב את דגל המדינה ושרים בתנקוה גדולה את „התקווה".

כולם הסכימו שבארץ זו מקבלים סמלי החיים המתים משמעות רגשית אחרת לגמרי. כל צופר של רכבת, כל טרטור אופנועים וכל תשמיש קדושה יהודי הנקרה בדרך מעבירים בך גלים של הערגשות ותחיות. דגע כזה עברה הקבוצה כאשר אחד הישראלים מצא בבית מלון מורשה כלי כסף המשמש להבדלה במוצאי־שבת. הכלי לא היה מיועד למבידה, אך הישראלי התעקש ורצה להביאו לארץ. הפולנים הסכימו לבסוף למבר, וכולנו הרגשנו כאילו הנצחנו בכך זכר של יהדי אלמוני. היו עוד מקרים כאלה, שהוכיחו לנו כי אפשר למצוא עקבות של יהדי פולין כמעט בכל פינה של המדינה הזו. הביטוי „הרצחת וגם ירשת" ליווה אותנו לכל מקום ומקום.

התגובות של הצעירים במשלחת אגף־הנוער של משרד החינוך על סיום הלימודי בפולין היו כמעט אחידות. כבמטהקסם נעלמו כל הסוגיות המפרידות בין דתיים וחילוניים, בין בני עדות המזרח והמערב, בין עניים ועשירים. הנאצים הרי לא הפרידו בין אלה לאלה. „רק בפולין למדתי להכיר את העוצמה שהיתה לעם היהודי במזרח אירופה ומה נותר ממנה", „כיצר בני אדם היו מסוגלים להגיע לדרגת שנאה כזאת". „התגאיתי ללבת עם דגל ישראל ולהראות לעולם שעם ישראל חי ושמדינת ישראל חיה ומתחזקת", אמרו.

אחד הנערים אמר לי, כי הלקח האישי שלו מהשואה הוא, ש„אלוהים לא מתערב יותר במה שקורה בעולם. הכל בידי אדם ואנו עצמנו צריכים להיות אחראים לכך שלא תהיה שואה נוספת". היו גם נערים שנשבעו לא לקנות עוד לעולם מוצרים גרמניים ואחרים שתהו ביצד יהודים יכולים להוסיף ולשבת בגולה לאחר השואה. כל הנערים היו בדעה שעליהם להמשיך ללמוד על השואה, כדי להעביר לדורות הבאים את המסר: „לזכור ולא לשכוח". מעניין שרבים אמרו כי הלקח האישי, המעשי, שלהם מהביקור הוא שמעתה יחתמו יותר מבעבר לעשות מעשים למען הזולת, למען הקהילה ולמען המדינה. „אנו חייבים להיות יותר מובים ויותר איכותיים", אמר אחד „הולמלים. כדי להעשיר את רשמי סיום הלימודי בפולין ציוף משרד החינוך למשלחת הנוער ניצולי השואה שהיו עדים לזוועות הנאצים. הניצולה, הסופרת מרים עקביא, אמרה בסיכום הביקור: „כל חיי חיכיתי

ארה"ב / „אקונומיסט", ל„דבר"

מדוע התכווץ המעמד הבינוני

קשה להסביר את ההאטה בפריון העבודה, המתפשטת על־פני המשק האמריקאי כולו. כלכלנים מדברים על ניהול גרוע ועל מעט מדי חדשנות. ואולי זה פשוט המחיר שמשלמת ארה"ב בעד תעסוקה גבוהה בזמנים קשים

בין 1967 ל־1987 הגדילה הכלכלה האמריקאית את תפוקתה הריאלית בסחורות ובשירותים ב־70% בקירוב. היא גדלה, במלים אחרות, בממוצע מכובד של 2.6% בשנה באותן שנים. ואולם באותה תקופה גדל כוח העבודה של ארה"ב גם הוא במהירות. הוא התרחב בקצת יותר מ־50%, או ב־2.1% בשנה. כשמצרפים מספרים אלה, מקבלים את אחת החידות הכלכליות הגדולות של השנים האחרונות.

לאחר שתי עשרות שנים של התקדמות מהירה ביותר בעקבות מלחמת־העולם השניה, האט הגידול בפריון העבודה בכלכלה העשירה ביותר בעולם עד לצערי צב. בעשרים השנים האחרונות גדלה התפוקה לעובד (המדד החב ביותר לפריון עבודה) בארה"ב ב־11% בלבד. את זאת יש להשוות לגידול ממוצע בלתי־משוקלל של 17% בפריון של „קבוצת חמש הכלכלות" (ארה"ב, יפאן, גרמניה המערבית, בריטניה וצרפת).

פער רחב זה מעורר שאלות רבות ברבר עיצובה־מחדש של ארה"ב מאז שנות ה־60 האחרונות. מדוע הפריון כה עלוב? כיצד מתיישב סיכום עגום זה עם העובדה, שכל האמריקאים, במעט, חיים הרבה יותר טוב מכפי שחיו בעבר? ואיזה אור מטיל הדבר על הדעה המקובלת, שהכלכלה האמריקאית מייצרת יותר מדי עבודות „גרועות" (בלומר, מכירת המבורגרים) ולא די עבודות „טובות" (בלומר, ייצור ציוד טכנולוגי מתוחכם)?

בארה"ב מאז שנות ה־60 יש גרידת תפוקה ועובדים מן הייצור לשירותים. ב־1967 זקף הייצור לזובתו 28% מן התל"ג: מאז ירד חלקו ל־20%. ענפי השירותים, לעומת זאת, צמחו מ־60% המשק ל־68%, המבכים את התיעוש השלילי של אמריקה מרמזים על קשר בין מגמה זו לבין פריון העבודה הירוד של אמריקה.

מה שמפריע להנחה זו הוא, שבכל הכלכלות התעשייתיות המתקדמות היתה גרידה דומה מעשיית דברים לאספקת שירותים. הייצור במדינות של „קבוצת החמש" צנח מ־30% תל"ג ל־25%: השירותים התרחבו מ־56% ל־63%. מבחינה זו, אם כן, ארה"ב לא סטתה במידה ניכרת מן השאר. ההבדלים הגדולים ביותר בין ארה"ב לבין האחרות הם בסחר הבין־לאומי ובמתפקידה של הממשלה בכלכלה.

ב־1967 היו סחורות היצוא 5% מן התל"ג של ארה"ב: באמצע שנות ה־70 גדל מימד זה של פתיחות כלכלית עד ליותר מ־8%. אבל היחס המריא ב־1980 וצנח מאז ל־7%. יחס היבוא־תל"ג במדינות „קבוצת החמש" גדל מ־14% ב־1967 ל־20% ב־1987.

כיחון שחברות אמריקאיות, בממוצע, מנהלות חלק גדול יותר מעסקיהן בבית מכפי שעושות החברות המקבילות להן בכלכלות הגדולות האחרות, מופעל עליהן פחות לחץ להיעשות יותר תחרותיות. זאת אולי אחת הסיבות לכך שארה"ב מפגרת במירוץ הפריון. עם זאת, ארה"ב היתה משק סגור יחסית בין 1945 ל־1967, והפריון כה גדל במהירות באותן שנים.

לממשלת ארה"ב יש תפקיד בלבלי קטן יותר מאשר למקבילותיה במדינות „קבוצת החמש". ההוצאה הציבורית היתה שוות ערך ל־37% מן התל"ג בשנה שעברה, לעומת ממוצע של 43% ב„קבוצת החמש". יתירה מזו, פער זה התרחב במקצת מאז 1967, כאשר ההוצאה הציבורית של ארה"ב היתה 31% מן התל"ג לעומת ממוצע של 33% ב„קבוצת החמש".

החשיבה השמרנית אומרת, כי ממשלה קטנה צריכה היתה לתת לארה"ב יתרון ביעילות בלבלית. הוצאה ציבורית קטנה פירושה, בין השאר, שיעורי מס נמוכים יחסית, ולכן פחות עיוותים במחירים יחסיים ובתמריצים כלכליים. נראה איפוא כי ממשלה קטנה אינה הסבר מניח את הדעת לגידול איטי בפריון. במה מן הכלכלנים, מכל מקום, אינם מוכנים לדחות את הרעיון. הם מצביעים על ההידרדרות בתשתית של ארה"ב (כבישים וכו'), וטוענים כי יתכן שיש קשר בין חלק זה (הקטן, אמנם) של ההוצאה הציבורית לבין הגידול האיטי בפריון.

רוב החוקרים ממשיכים להרגיש את התרחבות השירותים, אף־על־פי שבכלכלות רבות חל גידול מהיר בפריון בד בבר עם גרידה מן הייצור. בממוצע, עובדים בני אותו גיל ובעלי אותה השכלה משתכרים בכ־20% פחות בענפי השירותים של ארה"ב מאשר בתעשיה ובמגזרים אחרים של ייצור סחורות. לכן סביר להניח כי גרידה גדולה של עובדים מייצור סחורות לשירותים – מה שאכן קרה – עלולה להוריד את השכר הממוצע. על כך יש להוסיף, שהמשכורות הריאליות בתעשיה היו סטאטיות ב־20 השנים האחרונות. בל אלה מצביעים על מאגר גדול של עבודה רלת שכר ב„עבודות גרועות".

על־פי מחקר חדש, בין 1973 ל־1986 שיעור העובדים האמריקאים המשתכרים פחות מ־20,000 דולר לשנה (ברולרים יציבים של 1987) גדל מ־51% ל־55%; שיעור העובדים המשתכרים יותר מ־50,000 דולר גדל גם הוא, מ־5% ל־7%. לפיכך, שיעור המשתכרים בין 20,000 דולר ל־50,000 דולר – דהיינו, שיעור העובדים בעלי מה שהאמריקאים קוראים „עבודות מעמד־בינוני" – התכווץ מ־44% ל־33%. נראה שמספרים אלה הולמים את תיאוריית „העבודות הגרועות".

דומה שאפשר למצוא לזה חיזוק נוסף בגרידה המתחוללת ב־20 השנים האחרונות. המחישה של תפוקה ועובדים ממדינות „חגורת החלודה" הצפון־מזרחיות (כלומר, ממדינת מיין עד הראסטות דרך ניו־ג'רסי) אל „חגורת השמש" של הדרום והמערב נמשכת כבר הרבה יותר מ־20 שנה. ב־1900 חיו 62% מן האמריקאים ב„חגורת החלודה"; ב־1970 ירד השיעור ל־52%. אבל המגמה החישה בשנות ה־70 וה־80. עד 1986 צנח שיעור האמריקאים החיים ב„חגורת החלודה" ל־45%. ככל שהכלכלה האמריקאית בעשתה פחות מתועשת, מועגים כמה חוקרים, יגיעו המעסיקים עובדים בעלי שכר נמוך לעבודות באיכות נמוכה עוד יותר מוצע לאותם שטחים, שתמיד התבססו על ייצור. למעשה, התמונה האמיתית (גם של מגמות השכר וגם של הגרידה האזורית) סבוכה יותר. היא גם אינה מסייעת לתיאוריית „העבודות הגרועות".

ביקח תחילה את השכר, אבל נבחת אותו לפי מין ורמת השכלה. כמו במספרים המקובצים, שיעור יורד של עובדים־גברים משתכר בין 20,000 דולר ל־50,000 דולר, ושיעור גדל הולך משתכר פחות מ־20,000 דולר. אבל לא כן הדבר אצל נשים. שיעור הנשים המשתכרות פחות מ־20,000 דולר פחת, ושיעור המשתכרות בין 20,000 דולר ל־50,000 דולר גדל.

הנשים הצליחו איפוא יותר מן הגברים. מתברר גם כי גברים משכילים, מבוגרים יותר, הצליחו יותר מגברים פחות משכילים צעירים יותר. יוצא מזה שהמשכורות היורדות של גברים צעירים בעלי השכלה לא למעלה מתיכונית הן המסבירות את ההתכווצות שבמרכז התפלגות השכר ואת רוב ההתפשטות בתחתית. ב־1973 השתכרו 64% מן הגברים בעלי השכלה תיכונית בלבד, בני 25 עד 34, יותר מ־20,000 דולר (כמו לעיל, ברולרים של 1987). עד 1986 השתכרו רק 40% מתוכם סכום כזה.

בקצרה, סיכוייו של עובד לזכות בשכר גבוה יותר קשורים למין ובעיקר להשכלה יותר משהם קשורים לשאלה אם הוא/היא עובד/ת בייצור. מכאן משתמע שבארה"ב היתה נפילה בביקוש לעבודה שאינה כרוכה בהשכלה. לחיזוק נקודה זו יש לשים לב, כי ההיצע של בעלי השכלה על־תיכונית גדל מהר יותר מן ההיצע של בעלי השכלה תיכונית־בלבד. הנפילה בשכר היחסי של בעלי ההשכלה הלא־טובה־במיוחד קרתה בשל ביקוש קטן יותר. בל זה אינו מתיישב עם הרעיון שארה"ב מציעה לכוח העבודה שלה פחות עבודות „טובות" ויותר עבודות „גרועות".

נכון, הצטמצמות הייצור בין „חגורת החלודה" ו„חגורת השמש" כמעט לא נגע ב־20 השנים האחרונות. המשכורות גבוהות יותר, בדרך כלל, ב„חגורת החלודה". אבל גם עלות המחיה הממוצעת גבוהה שם יותר. מכמה מחקרים שם עולה המסקנה, כי כמתנחים ראליים, המשכורות בייצור, משרה מול משרה, אינן גבוהות יותר בצפון מאשר בדרום.

אם כך הדבר, אזי הפער בין ההכנסה לנפש ב„חגורת החלודה" ל„חגורת השמש" משקף, כנראה, את יתרונו של הצפון בכך שיש בו יותר עבודות טובות – בייצור ובענפים אחרים – מאשר בדרום. במלים אחרות, יותר עבודות הדורשות עובדים מיומנים, משכילים יותר. ומכאן שאם פער־ההכנסות זה מצטמצם, אין זאת אלא שהעבודות הטובות הללו נודדות מן הצפון לדרום – ולא שעובדים מוכרחים לעבור מעבודות טובות בצפון לעבודות גרועות בדרום.

השקפה מקובלת אחרת על המעבר מן הצפון לדרום מתברדת גם היא, לאחר בחינה מדוקדקת, בכללי נכונה. זה הרעיון ש„חגורת החלודה" סבלה משום שהיא נשענה על תעשיות כמו פלדה, מכונית ומכונות בבדות. מתברר, שבין 1967 ל־1985 התעשיות שהצפון נשען עליהן הצליחו בממוצע קצת יותר מאלה – כגון טקסטילים, עץ ומוצרי נפט – שהדרום המערב נשענים עליהן.

הפרשי השכר בייצור בין „חגורת החלודה" ו„חגורת השמש" כמעט לא נגעו ב־20 השנים האחרונות. המשכורות גבוהות יותר, בדרך כלל, ב„חגורת החלודה". אבל גם עלות המחיה הממוצעת גבוהה שם יותר. מכמה מחקרים שם עולה המסקנה, כי כמתנחים ראליים, המשכורות בייצור, משרה מול משרה, אינן גבוהות יותר בצפון מאשר בדרום.

אם כך הדבר, אזי הפער בין ההכנסה לנפש ב„חגורת החלודה" ל„חגורת השמש" משקף, כנראה, את יתרונו של הצפון בכך שיש בו יותר עבודות טובות – בייצור ובענפים אחרים – מאשר בדרום. במלים אחרות, יותר עבודות הדורשות עובדים מיומנים, משכילים יותר. ומכאן שאם פער־ההכנסות זה מצטמצם, אין זאת אלא שהעבודות הטובות הללו נודדות מן הצפון לדרום – ולא שעובדים מוכרחים לעבור מעבודות טובות בצפון לעבודות גרועות בדרום.

אולם „חגורת החלודה" היתה רק שומרת על שיעור 1967 שלה בכל אחד מענפי הייצור, והיא היתה מגיעה בסופה של 1985 לחלק גדול יותר בייצור האמריקאי הכולל מכפי שהיה לה בתחילת השנה. למעשה, חלק זה ירד בתקופה זו מ־64% ל־53%.

„חגורת השמש" ראתה גידול תפוקה מהיר יותר בכל אחד מענפי הייצור פרט למוצרי נפט. אם כן, „חגורת החלודה" לא היתה – כפי שמניחים בדרך כלל – המאיים בישר המוזל של קבוצת תעשיות המפגרות אחר שינויי הטכנולוגיה. היה זה האיזור שכמעט כל תעשיה שוקעת או לא שוקעת – החלישה לנטוש.

באותיות במה ממדינות הצפון חזרו לחיים – כפי שמעיד הגידול בהכנסה לנפש מאז 1983 – אף שהתעסוקה בייצור המשיכה, בדרך כלל, לרדת. זה מוכיח כי אין האיזור צריך לנזנן על תעשיות הנאבקות על קיומן כדי לשמוד על השפע שלו. אבל מדוע התרחשה הגדירה מלכתחילה עד כה לא הוצע לכך הסבר מניח את הדעת.

תאוריית „העבודות הגרועות" אולי אינה משכנעת כהסבר להאטה בפריון בארה"ב. אבל נכון, בכל זאת, שהיתה גם האטה בתפוקה לעובד, ולכן גם האטה בגידול השכר הריאלי. הדבר מציג שתי חידות נוספות – אחת קלה לפתרון, השניה קשה.

הקלה היא זה: מדוע לא הקימו האמריקאים יותר רעש בעניין שכרם המוקפא? התשובה היא כי כח העבודה המעסיק גדל במהירות, בעיקר בגלל העליה במספר הנשים העובדות בשכר. מאחר שליותר אמריקאים יש עכשיו שכר, ההכנסות לנפש גדלו. השכר הבינוני לעובד (גבר) ירד למעשה. בשני אחוזים במנוחים ריאליים בין 1973 ל־1986; אבל ההכנסה לנפש (דהיינו, עובדים ולא עובדים) גדלה ב־22%.

החידה הקשה היא זו: קשה להסביר את מגמת ההאטה בפריון המתפשטת על פני המשק כולו. כלכלנים מדברים על מעט מדי חדשנות ועל ניהול גרוע. אבל ההסבה לכך אינה ברורה. יתכן שהגידול המועט בפריון הוא המחיר שאמריקה משלמת בעד תעסוקה גבוהה בזמנים קשים. המתוחים בשנות ה־70 וה־80 הגבירו את האבטלה באירופה יותר מאשר בארה"ב, בעיקר משום שהמשכורות באירופה לא נעבו לתנאים המשתנים בשוק העבודה.

המשכורות בארה"ב נשארו נמוכות במידה הדרושה לשמירה על אבטלה נמוכה, מה שהבטיח שרבים יותר מבין העובדים הפחות פרודוקטיביים שמרו על משרותיהם. משמעות הדבר היתה תפוקה ממוצעת נמוכה יותר לעובד (כלומר, פריון נמוך). אם שיעור הפריון של אמריקה הוא רק הפן האחר של שמירה על תעסוקה גבוהה, יתכן שאין הדרישות הללו כה גרועות כפי שהן נראות.

כלל הנפקות לתעשיה בע"מ

הודעה בדבר פרסום תשקיף

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 23 לחוק ניירות ערך התשכ"ח 1968 כי הוגש לרשות ניירות ערך ולבורסה לניירות ערך בתל אביב תשקיף לגבי הנפקת אגרות חוב (סדרה י"ב) רשומות על שם בערך נקוב בסך של 20,000,000 שיח נושאות ריבית בשיעור משתנה שיקבע בעד כל תקופת ריבית מראש בשער השווה לשער ריבית ליבור, אך לא פחות מ־6% לשנה, צמודות (קרן וריבית) לשער היציג של הדולר של ארה"ב אשר יפורסם ביום יום 16.12.88 ותומחות לפרעון ב־4 תשלומים שווים בשנים 1997–1995 (להלן: „אגרות החוב").

אגרות החוב מוצעות לציבור במחיר של 95% מערכן הנקוב בתוספת ריבית הצמודה שיצטברו עד ליום התשלום בעד אגרות החוב, כמפורט בפרק א' לתשקיף. התשואה האפקטיבית ברוטו לפדיון של אגרות החוב המוצעות עפ"י תשקיף זה, כשהיא מחושבת לפי ריבית ליבור בשער 9% לשנה היא כ־10.24%.

ולורס ניירות ערך בע"מ התחייבה בהתחייבות מוקדמת לרכוש מאת החברה למחרת סגירת רשימת התחימות אגרות חוב בערך נקוב של 300,000 שיח, בתנאים בהם יוענקו יתר אגרות החוב ולהעמדין לרשות בטוחה ניירות ערך והשקעות בע"מ, החברה בברורה כדי שתפעל להבטחת מסחר סדיר כמפורט בסעיף „הבטחת מסחר סדיר" בתשקיף.

רשימת התחימות לציבור ויפתח ביום 15.12.88 ותיסגר ביום 28.12.88 (למעט ימי שישי) או במועד בו תושלם מכירת כל אגרות החוב המוצעות, כמפורט בפרק א' לתשקיף.

כבטחון לתשלום סכומי הקרן הפרשי ההצמדה והריבית של אגרות חוב נתקבלה ערבות כלל (ישראל) בע"מי לטובת מחזיקי אגרות החוב. כלל (ישראל) בע"מ ערבה לפדיון אגרות החוב מסדרות ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י, יא–יד ר"12–מ' אשר הונפקו ע"י החברה ואשר יתרתן הכולל ליום 30.9.88 היתה 242,942 אלפי ש"ח. כמו כן ערבה כלל (ישראל) בע"מ לפדיון אגרות חוב מסדרה י"א בע"ב, לפי מסדרות 13–ד ר"14–י בע"ב, לפי 24,000 אלפי ש"ח, אותן עומדת החברה להנפיק עפ"י תשקיפים שפורסמו בתאריך פרסום תשקיף זה. בקשר לערבויות שניתנו על ידי כלל (ישראל) בע"מ ראה עמ' ז–22 בתשקיף. אין ערבות זו מובטחת בשעבוד שוטף או קבוע ואולם כלל (ישראל) בע"מ חותמיבה כי כל עוד לא יפדו כל אגרות החוב היא לא תיצור בעתיד כל שעבודים על רכושה אלא אם תיצור בעת ובעונה אחת שעבודים מאותו סוג ובדרגה שווה, להבטחת תשלומי הקרן, הריבית והפרשי ההצמדה לגבי אגרות החוב, אולם אם תהאמן יסכים אחרת.

למרות האמור לעיל רשאית כלל (ישראל) בע"מ ליצור שעבודים על רכושה מבלי ליצור שעבודים להבטחת אגרות החוב במפורט בפרק א' לתשקיף.

כלל (ישראל) בע"מ (להלן: „כללי") מתאמנת את דו"חותיה הכספיים על בסיס השיטולים במדד המחירים לצרכן ואילו חלק מהחברות המוחזקות של כלל מתאמנות את דו"חותיהן הכספיים בהתאם לשינויים בשער החליפין בהתאם לגילוי דעת מספר 36 של לשכת רואי חשבון בישראל. הפרש המצטבר שנצר בכלל בשל כך שהשתכם ליום 30 ביוני 1988 בסך 26,477 אלפי ש"ח נרע ישירות מההון העצמי של כלל (ראה עמוד ז–7 לתשקיף).

רשומים אגרות החוב למסחר בבורסה מוזנת בקיום פיאר מינימלי שלהן בציבור.

הנפקת אגרות החוב מובטחת בחיתום.

אומדן התחייבויות כלל (ישראל) בע"מ וחברות בת בבעלות או בשליטה העולות על 50% ליום 30.9.88 למנהלי קונסורציום החתמים, בהתאם להודעותיהם הינו כדלקמן:

בנק הפועלים בע"מ כ־264.5 מליון שיח.

בנק דיסקונט לישראל בע"מ כ־45.8 מליון שיח.

החברה מעריכה כי סך כל עמלות החיתום, ההפצה, הניהול והריכוז וכן ההוצאות המשוערות האחרות הכרוכות בהנפקה יסתכם בכ־7.4% מתמורת ההנפקה.

רשימת התחימות לאגרות החוב תהיה פתוחה בכל יום עסקים (למעט ימי שישי) בין השעות 08.30 בבוקר ועד ל־12.00 בצהריים, החל מיום 15.12.88 וכלה ביום 28.12.88, או עד היום בו בהודעה בקשות לרכישת כל אגרות החוב המוקדם מבין המועדים.

הבקשות לרכישת אגרות החוב המוצעות יוגשו לחברה באמצעות בסוחה ניירות ערך והשקעות בע"מ רח' קרל נטר 8, תל־אביב, וכן באמצעות סניפי בנקים וחברי הבורסה לניירות ערך בתל־אביב בע"מ.

עותק מהתשקיף ניתן להשיג אצל בסוחה ניירות ערך והשקעות בע"מ, ואצל הבנקים וחברי הבורסה האחרים.

עותק מהתשקיף, ההיתר לפרסומו ושטר הנאמנות ימסרו לרשם החברות לא יאוחר מיום עסקים אחד לאחר תאריך הנשקיף.

הודעה זו אינה מהווה הזמנה לרכוש את ניירות הערך המוצעים.

הנאמן: החברה לנאמנות של בנק כללי לישראל בע"מ

חתרבה: כלל (ישראל) בע"מ *

מנהלי קונסורציום החתמים: בנק הפועלים בע"מ *, בנק דיסקונט לישראל בע"מ *, כללית ניירות ערך *

מושתתפים בקונסורציום החתמים:

בטוחה ניירות ערך והשקעות בע"מ *
בנק כללי לישראל בע"מ
א.ש. כספים בע"מ
אפיקים חברה לניוון והשקעות בע"מ
בנק המזרחי המאוחד בע"מ
שהר ניירות ערך בע"מ *
כלל מנפיקים בע"מ *
* בעל ענין בחברה

יעד (ר.ס.) יעוץ פיננסי וניהול תיקי השקעות (1988) בע"מ
שחק עוז ניירות ערך והשקעות בע"מ
החברה המרכזית לניירות ערך בע"מ
צמיחה ניירות ערך והשקעות בע"מ
מוריץ את טוכלר בע"מ
אנליסט אי.אם.אס. שירותי ניהול השקעות בע"מ
בכורה שירותי יעוץ והשקעות בע"מ

תאריך הנשקיף: 4.12.88

הרשות הפילהרמונית הישראלית

מנצח: אלדו רוטי

יום ראשון, ב' בכסלו תשמ"ט, 4.12.88, בשעה 8.30 בערב
קונצרט לסדרים מס' 3
סדרה ז': יום ב' 6.12.88
סדרה ז': יום ד' 7.12.88
סדרה ח': מוצ"ש 10.12.88
חדר שלמן
מנצח
ולדימיר פלצמן
פסנתרן
התכנית:
דוסיה – „מסמל"
מוצרט – קונצ'רטו לפסנתר מס' 24 ק. 491
ברליוז – הסימפוניה הפנטסטית

ירושלים, בניני האומה, 8.30 בערב
קונצרט לסדרים מס' 3
יום א' 11.12.88
חדר שלמן
מנצח
ולדימיר פלצמן
פסנתרן
התכנית כמו בת"א סדרות ו–ח

חיפה, אודיטוריום חיפה, 8.30 בערב
קונצרט לסדרים מס' 3
סדרה א': יום ב' 12.12.88
סדרה ב': יום ב' 13.12.88
סדרה ג': יום ד' 14.12.88
חדר שלמן
מנצח
ולדימיר פלצמן
פסנתרן
התכנית כמו בת"א סדרות ו–ח

תל־אביב, היכל התרבות, 8.30 בערב
קונצרט מוסיקה קלאסית קלה מס' 2
מוצ"ש 17.12.88
חדר שלמן
מנצח
איל רוטוך
פסנתרן
התכנית:
קבלבסקי – „הליצנים"
פרוקופייב – קונצ'רטו לפסנתר מס' 3
צ'ייקובסקי – מרש סלאבי
רימסקי־קורסקוב – קאפריצ'יו אספניולי

לכבוד
בית משפט השלום
רחוב הס 20
פתח־תקוה

התובעת: חברת „עמידר חוב' הלאומית לשיכון שלום בע"מ
הנתבעים: אלחנן ורדה הלוף שאול 94/15 כ"ם תיק אזרחי 3768/88
נסלרוש ליאון המלך שלמה 111/21 כ"ם תיק אזרחי 3767/88
אלחרר שמעון מנרה 108/18 תיק אזרחי 3785/88
סקלר רליה השיקמה 10/6 תיק אזרחי 3786/88

הריני מודיע בע"מ הנישה לבית משפט השלום בפתח־תקוה תובענה נגדכם כמפורט בכתב התביעה המצורף בזה, הנכם מזומנים להגיש כתב הגנה, תוך 30 יום מיום שהוצאה לכם הזמנה זו, להתייצב למשפט ביום 6.2.89 בשעה 08.30 לפני הנה"ד.

דע לכם שאם תגישו כתב הגנה ולא תתייצבו למשפט ביום האמור בהזמנה יינתן באותו יום פס"ד שלא לפניכם, אך לפני היום שנקבע למשפט והזמנה להתייצב תבוטל.

בית משפט

הודעה

הגרוף: בקשה להחזר בגיה על הלקה מסי 15 בגוש 7131 בת"ים

ניתנת בזאת לכם בעלי הזכויות בגוש הודעה לפי תקנה 2 ב, לתקנות התכנון והבניה (בקשה להיתר, תנאי האגרות) תש"ל – 1970, כי למשרדי הועדה המקומית לתכנון ולבניה בת"ים, הוגשה בקשה להיתר בניה על הלקה הנ"ל ע"ש הודגמן אריה לשינוי יעוד מחנות התשרים, הבקשה ושאר המסמכים הנוגעים לבניה מצויים בתיק הועדה המקומית, שבמשרדי אזור התעשיה, רח' סמוקה 1 בת"ים.

יוסף בוקן
מהנדס הועדה
מחוזי הועדה המקומית לתכנון ולבניה בת"ים

הודעה המקומית לתכנון ולבניה של נהריה

הודעה על מי בתקים 149, 828, 910 לחוק התכנון והבניה ותכניה

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 (1), (2) לחוק התכנון והבניה ה"ל, כי הוגשה בקשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה של נהריה, לשנוי הקלה בסך בניה.

הדיונים: מגרית מרפאה בקבוצה קלה לפירוק בקיר בסך בניין אסבס.

שעל הלקה 13, 76 בגוש 18170

חתב ריבוי 59 נהריה

את התכנית אפשר לראות במשרדי הועדה המקומית בעירית נהריה.

כל מי שיש לו התנגדות, יוכל להגישה תוך 15 יום מיום פרסום הודעה זו.

ה. לבב
יו"ר הועדה (בשבוב) המקומית לתכנון ולבניה נהריה

הלוח הכללי

הצעות עבודה

ריבוי והדרכה

פולש ונקיון

שרותים

הכרויות

TEL-AVIV ESCORT

דרושים

ריבוי והדרכה

חיבה

הכרויות

ריבוי והדרכה

מכוניות

איתור רכב גנוב

בת"ס לנהיגה

רוצים לקנות

דהיטים

כלי נגינה

הלוואות

בעריכת ארנון מגן

האם הסכיזופרניה תורשתית?

ואם כן – היכן חבוי הגן שלה?

זה זמן רב ידוע שהסטיה, המופרת יותר בשמה הלועזי, סכיזופרניה, יש לה מה שקרוי נטיה משפחתית, לפי הופעתה בשכיחות גבוהה יחסית במשפחות מסוימות לדורותיהן. כ־10% מקרובי המשפחה הישירים וכ־50% מן התאומים הזהים של סכיזופרנים לוקים גם הם במחלה זו.

נטיה משפחתית יכולה לנבוע מגורמים תורשתיים, דהיינו גנים, מגורמים סביבתיים או גם מאלה ואלה יחד. כנגד הנוקים הנרים אחד גנים לשסעת יש לא מעט פסיכיאטרים הסוענים, שהתגבדות המשפחתית של מקרי השסעת מקורה בגורמים סביבתיים משותפים, שהשפיעו בעיקר בתקופת הילדות. כן טוענים ייייכי הגישה התורשתית, כי אילו מחלה קשה כמו השסעת הועברה על־ידי גנים, הין גנים אלה נעלמים מכבר כעקבות הבריה הטבעית. על כך משיבים חסידי הגישה התורשתית, ש־200,000 השנה שחלפו מאז ראשית התפתחותו של מוח האדם הן פרק־זמן קצר מדי בשביל בריה מחלת כזאת, ומעבה נוספת בפיהם: ייתכן שהתכונה התורשתית השלילית המסוגנה בשסעת השתנות, משום שיש בה גם יתרון מסוים, אמנם כלתי־ידוע עד כה. הם מצביעים על הדוגמה הידועה של יחסי הגומלין המסוכים בין האנמיה המרששית, שגם היא מחלה תורשתית, ובין המלריה אנשים הלוקים בצורה הקלה יותר של אנמיה תרששית, שיש להם רק גן אחד של מחלה זו ולא שניים מקבילים, מוגנים בפני המלריה, ובגלל עובדה זו, כבראה, נשרנה כל־כך האנמיה התרששית באזורים נגועי המלריה באפריקה הטרופית.

אין צורך לפרט, עד כמה חשובה השאלה השנויה במחלוקת. השסעת והיא הקשה הנפוצה ביותר מבין מחלות הנפש. הסכיזופרנים מהווים יותר ממחצית המאושפזים בבתי־החולים הפסיכיאטריים, ואחד מתוך כ־100 איש לוקה בשסעת בשלב זה או אחר בחייו, אם כי מרוב המקרים בצורה קלה בלבד. אם נכונה התיאוריה, שהשסעת היא מחלה תורשתית, יש להביא בחשבון נרם זה בתכנון המשפחה.

במקרה של העברת מרוד לדור בכחה התורשה צריך, כמובן, שיהיה גן או גנים האחראי למחלה. מאז שנות ה־70 מגבירים חוקרים שונים את חיפושיהם אחרי גן כזה, בהשתמשם בשיטות חדישות של ביולוגיה מולקולרית שלא הד קיימות בעבר, ולאחרונה בישרו כמה קבוצות על הצלחה מסוימת – אם כי עדיין לא בצורת איתור גן האחראי במפורש למחלה.

צוות חוקרים מבית־חולים נורתוויק פארק במידלסקס ליד לונדון, בראשות סימוני קראו, מרען כי יש גן האחראי לשסעת הוא נמצא על כרומוזומי המין, X או Y. הוא אמנם לא מצא שם שום גן „סכיזופרני", אבל הוא מכסס את התיאוריה שלו על העובדה, שהשסעת שכיחה אמנם במידה שווה בקרוב בבני שני המינים, אלא שהיא מופיעה בהם בצורה שונה. למשל, אצל גברים היא מופיעה מוקדם יותר ופגיעתה קשה יותר. ועוד: כאשר מספר אחים לוקים במחלה, הרי ברוב המקרים אלה הם או רק אחים או רק אחיות. עוד אומר קראו, כי הסכיזופרניה שכיחה במיוחד בקרב אנשים שיש להם שלושה כרומוזומים של מין XXXX או XXXY, במקום שניים כרגיל, וגם זה נותן חיזוק לתיאוריה ברור מיקומו של גן המחלה על כרומוזומי המין.

לא כך, טוענים לעומת קראו חוקרים מאוניברסיטת לונדון, בראשות יו גרלינג, גבון, הם אומרים, יש גן האחראי לשסעת, אבל הוא מצוי לא בכרומוזומי המין, אלא בכרומוזומים מס' 5. חשד זה עלה אצל החוקרים לראשונה בעקבות תגליתם של מדענים אחרים: כאשר הללו בדקו שני סרנים סכיזופרנים, דור ואחיין, הם מצאו כי אצל שניהם היתה הכפלה של קטע מסוים בכרומוזום 5. בעקבות זאת החליטו גרלינג ועמיתיו לבדוק יותר מ־100 אנשים בני שבע משפחות, חמש איטלקיות ושתיים אנגליות, עם נטיה לסכיזופרניה, בהם 39 חולים ממש, וגילו קטע חדש בכרומוזום 5 שלהם. גרלינג אינגו סבור, כי קטע זה והאיזור הגן האחראי לשסעת, אבל הוא משער כי הגן המבוקש נמצא קרוב מאוד לאותו קטע, עד לבלי הפרד, והם עובדים ביחד מרוד־לדור.

עם זאת מעוררת התגלית כמה וכמה בעיות. ראשית, החוקרים מצאו אצל כל אחד מן הנבדקים רק גן אחד כזה. האם ייתכן, שהשסעת היא מחלה תורשתית דומיננטית, בניגוד לרוב המחלות התורשתיות האחרות הנובעות מגנים רצסיביים, כלומר רק נוצרות רק כאשר שני הגנים המקבילים פגומים? ספק, שניה, אותו קטע חדש בכרומוזום 5 נמצא גם אצל חלק מבני המשפחות הנבדקות שהיו נקיים מכל מחלת נפש או שלקו אמנם בהפרעה מסוימת של פיצול אישיות, אבל לא בשסעת ממש. ייתכן אפוא, שכבר הנרם התורשתי בצורת גן או גנים פועלים גם נרמים סביבתיים. הולי ראיה החותכת ביותר לכך, שהשסעת איננה מחלה תורשתית צרופה, היא מה שסיפרנו לעיל: רק כמחצית מן הנתונים החדים של חולי שסעת הם סכיזופרנים בעצמם.

האם לא די בהסתייגויות אלה, הרי לא מכבר יצא צוות חוקרים מבית־חולים בארינגטון בטענה, כי לא רחוק ולא יפר. החוקרים בראשות רגלם בלקוד בדקו בני 10 משפחות בברית סקוטלנד בעלות נטיה לשסעת ולא מצאו שום תופעות יוצאות־דופן בכרומוזום 5 שלהם.

ייתכן גם, כפי שסבורים פסיכיאטרים רבים, שהשסעת איננה מחלה ברוק, כי אם מעין תסמונת שכלולות בה הפרעות נפשיות שונות בעלות סימפטומים דומים, ובמקרה זה אפשר שגם הסיבות יהיו שונות ממקרה למקרה. הם מזכירים תופעה דומה שנתגלתה לא מכבר בחלת נפש נמרצה אחרת – המניה־דפרסיה. בראשית 1987 נתגלה אצל חולי המניה־דפרסיה המרובים יחסית בקרב בני תכת הסמורה של האיימיש בפנסילוניה גן מסוים, ייחודי, בכרומוזום מס' 11 – אבל אותו גן עצמו לא נמצא עד כה אצל שום קבוצה אחרת של חולי מניה־דפרסיה.

ובעיה רחוקה, אישא, מפתרון תרמשעי, ומכל מקום אין לפרשעה שום משמעות ריפוית למחקרים ולהשערות אלה.

מאת רנקה הרניש

לגבי האוסטיאופורוזים, שהיא מחלת עצמות הנובעת מתהליך מואץ של אובדן סידן ודלדול העצם, אין שוויון בין שני המינים: הנשים מופלות לרעה. תהליך של איבוד סידן ודלדול העצם מתחיל אצל כל אשה בגיל 30 והוא מקבל תאוצה רבה עם הפסקת הווסת. אחת מכל שלוש נשים בגיל העמידה צפויה לנזק חמור בעצמות, המתבטא בכאבים, באובדן גובה עד כ־20 ס"מ, בכיפוף גב ובשברים בעמוד השדרה ובגפיים. בין הגוקים שגורמת האוסטיאופורוזים לנשים – קשה ומסוכן במיוחד הוא השבר בעצם צוואר הירך. מדי שנה מבוצעים בארץ כשל שבר זה אלפי ניתוחים, הכרוכים בסכל רב. גם הגברים אינם מחוסנים בפני סכנות האוסטיאופורוזים, אלא שאצלם מתחילה המחלה בשלב מאוחר יותר, וחל בגיל 60 בקירוב, ובצורה המרה פחות.

הסיבה לתאוצה הניכרת בקצב איבוד העצם בעשר השנים הראשונות לאחר הפסקת הווסת היא הירידה החדה בהפרשת ההורמון אסטרוגן אצל האשה, כי הורמון זה ממלא תפקיד מפתח בספיגת הסידן בעצם. במקרים קיצוניים עלול שיעור איבוד העצם להגיע ל־8% עד 10% לשנה. התוצאה היא, שאשה עלולה תוך מספר שנים לאחר הפסקת הווסת שלה לאבד רבע עד מחצית ממסת השלד שלה. תופעה כזאת גורמת כאבים וסיבוכים מרובים, ולעיתים מוות.

בשנים האחרונות חלו ברפואה שינויים גיכרים בגישה כלפי מחלה זו, בהבנת הביעה ובטיפול בה. בניגוד לדעה שרווחה בעבר, שהאוסטיאופורוזים היא תהליך הזדקנות מבני שאינו ניתן לעצירה ולתיקון, הרי היום נוטים לראות בה תופעה פתולוגית שאפשר למנוע אותה מראש, ואם כבר החלה – לטפל בה. הבשורה הגדולה היא, כי אפשר היום לטפל ביעילות באוסטיאופורוזים, למנוע את הידרדרות המחלה ואת הסימפטומים שלה כאבים, איבוד גובה, כיפוף גב ושברים בעמוד השדרה ובגפיים.

התנאי לבלימת המחלה הוא אבחון מוקדם ומדויק של צפיפות העצם. משום כך ממליצים היום המומחים לכל אשה לעבור בדיקה כזאת עם הפסקת הווסת, כדי לקבוע את נקודת ההתחלה למדידת התהליך המואץ של אובדן העצם, ובדיקה שניה כעבור חצי שנה עד שנה, לשם הערכת קצב איבוד העצם, אם האשה לא טופלה, או להערכת יעילות הטיפול, אם טופלה. האבחון בעזרת־מרוד של צפיפות העצם ושל השינויים שחלים בה בזמן מאפשר עצירה של המחלה ושיפור איכות החיים.

באחרונה הובא לישראל מכשיר חדשני, שלטענת יצרניו הוא המשוכלל ביותר מסוגו בעולם, למדידת צפיפות העצם עד כדי דיוק של חצי אחוז, בעזרת במכשירים קודמים נע הדיוק בין 4% ל־30%, לטענת פרופ' שמואל אדלשטיין ממכון וייצמן, העוסק זה שנים בחקר מאזן הסידן של השלד. המכונה החדשה, Lunar DPX שמה, אושרה לשיווק במאי השנה על־ידי מנהל המזון והתרופות האמריקאי FDA והיא מופעלת על־ידי מכון „עצמון" בבית יבמ בתל־אביב. אנשי המכון מציינים, כי הבדיקה נמשכת כעשר דקות, התוצאות מתקבלות ברגמקום ועל פיהן קובע אחר־כך הרופא את הטיפול הדרוש. בתחום זה עצמו עוסקים גם מ.ר.ר – המכונים לאבחון רפואי – הפועלים בבית־החולים „ביקור חולים" בירושלים, בביה"ח „אליעד" בחיפה ובמרכז רפואי דרום בבאר־שבע.

אין צורך לומר, שחברות אלה יש להן אינטרס מסחרי מובהק להדגמת בבדיקות כאלה. באיזו מידה מוצדק הדבר מבחינה רפואית? מה אומר על כך הממסד הרפואי (שנם הוא איננו משוחרר, כמובן, משיקולים כספיים)?

אומר ד"ר אדם גבע, ראש מדור בריאות האשה במרכז קופת חולים הכללית, כי כדיקות אלה יקרות מאוד, והמדובר בלשון דבים: בדיקה בודדת איבה נותנת תמונת מצב וכדי להעריך את קצב ספיגת הסידן מן העצם דרושה סדרה שלמה של בדיקות, לצורך השוואה. סעבה שניה בציר: הדיוק של המכשירים מוגבל. „בדי לכייל את המכשיר יש לעשות כמה אלפני בדיקות" טוען ד"ר גבע. ייתכן, הוא אומר, כי בגלל סיבה זו אין שום מדיבה בעולם שמקובל בה לעשות צעדים אבחנים־סניעתיים כאלה לכלל אוכלוסיית בגיל הקריר.

בעיית הבעיות של הכדיקה כמכשירים היא, שלכל קבוצה אתנית יש נורמות משלה בתחום זה: התנגנות העצם שונה אצל כל קבוצה אתנית, אומר ד"ר נבע, כין היתר בתוצאה מהכדלים בתנאי הסכיבה, בנוהני התזונה, כמידת החשיפה לשמש ועוד. לכן אי־אפשר להתבסס על נורמות אמריקאיות, למשל, כאשר באים לבדוק מצבן של נשים בישראל.

הקופה אינה שוללת את השימוש במכשירים השונים לבדיקת קצב בריתת הסידן מן הגוף, אולם רופאיה ממליצים על בדיקה כזאת רק כאשר קיים חשד סבוסס לקיומו של תהליך אוסטיאופורוזי.

קופ"ח נשענת בתחום זה על המקוכל כחברות הביטוח האמריקאיות ועומדת בקשרים עם ההסתדרות הרפואית האמריקאית. „שעדיין לא מצאה את השיטה האופטימלית לגבי בדיקות העצם", כפי שמדגיש ד"ר נבע.

עוד אומר ד"ר נבע, שאפשר לבדוק את מצב העצם גם בלא להזדקק למכשירים משוכללים. בדיקת שתן פשוטה נותנת תמונה גאמנה ומירידת על במות הפרשת הסידן מהגוף והתפרקות העצם. בקופ"ח הכללית מרבים להשתמש בשיטה זו.

הנושא של האוסטיאופורוזים טרם הוד לתודעת האשה בישראל, מוען ד"ר גבע, ונראה שיש רק מעט נשים המוכנות לקבל טיפול כוקדם, מוגע, נגד המחלה. זהו טיפול דב־שנתי בהורמונים, המבדיך סעקב דפואי קבוע. לדברי ד"ר גבע לא נשקפת למטופלות כל סכנה של תופעות לוואי, ובכל־זאת אין נשים רבות הקופצות על הדרמנות זו.

איתור מוקדם של אוסטיאופורוזים

בקופ"ח כללית טוענים, כי מדידת תכולת הסידן בעצמות, שמציעים מכונים פרטיים לכל הנשים בגיל העמידה, מוצדקת רק במקרים מיוחדים

מתקן זה להמרה ישירה של קרינת השמש לחשמל בשיטה הפוטו־וולטאית נחנך לאחרונה במערב־גרמניה, על מורד המשלפל אל הנער מוזל, מיובלו של הריין. הוא בא לבדוק באיזו מידה יפה שיטה זו, שכבר מופעלת באזורים שטופי שמש יותר, גם לתנאי האקלים של מערב־גרמניה.

פיתוח במחלקה לחקר איזוטופים במכון וייצמן:

אבחון מחלות ילדים הנובעות מפגם בחילוף החומרים הסוכרי

מחלות תורשתיות המתבטאות בקליטה לקויה של הסוכר בגוף נובעות בדרך־כלל משיבוש מעולתם של אנזימים מסוימים, הנדרשים לייצור או לאחסון של גלוקוזה – הדלק הפחמימני הבסיסי אנרגיה לרקמה החיה. השיבוש יכול לנרום, למשל, מוקם גאזדולוגיים, עיכוב הגדילה, והחלשת הלב, השלד או השדירים, ועוד ועוד.

עד כה הוקל לאבחן מחלות אלה, הפרעות תינוקות וילדים רכים, באמצעות ביופסיה של הכבד, שהיא בדיקה כלתי־נעימה ביותר. פרופ' אביבה לפידות ועמיתיה מן המחלקה לחקר איזוטופים במכון וייצמן פיתחו שיטה אבחון חדשה, המבוססת על שימוש באיזוטופים לאדיואקטיביים. השתתפו במחקר זה גם ד"ר בלה קלדרון ממכון וייצמן, רופא הילדים ד"ר סטנלי קורמן מבית־החולים „הדסה" בירושלים ובר הצופים ופרופ' עליזה גוסמן מביה"ח לרפואה באוניברסיטה העברית בירושלים.

השימוש העיקרי בשיטה החדשה נעשה באבחון מחלת שן גידקה – מחלה הנובעת מאי תפקוד של אנזים הכבד גלוקוז־6־פוספטאז. הלוקים במחלה גדיה זו נאלצים לאכול אחת לארבע שעות, כדי שלא יתפתח בהם הלם היפוגליקמי (תת־סוכר במוח). המישה ילדים בביה"ח „הדסה" שלקו במחלה זו קיבלו גלוקוזה מתוצרת המכון, שבה הוחלפו כל האטומים של פחמן־12 (הדגיל השכיח) באטומים של האיזוטופ הכבד פחמן־13. דגימות דם שהוצאו ממסם שעה לאחר הזרקת הגלוקוזה המסומנת נבדקו במכשירים המסוגלים להבחין בין שני האיזוטופים ואלה. בבדיקה נמצא, שהפחמן במולקולות הדם של הילדים היה פסג אחד בלבד, או פחמן־12 או פחמן־13, בעוד בבדיקה דומה שנעשתה בילדים בריאים נתגלו מולקולות מעורבות, שהכילו בעיקר אטומים של פחמן־12 ואטום אחד או שנים של פחמן־13. נמצאו, איפוא, דרך לאבחנה לזיהוי המחלה הזאת.

פרופ' לפידות ועמיתיה הגיעו לאמת בדרך זו גם מחלה נדירה אחרת, מחלת סדי, הדומה למחלת וכסימפטומים שלה (כבד מוגדל, עיכוב בגדילה, חולשת שרירים ולב).

שתי המחלות ואלה נדירות מאוד – פחות ממקרה אחד לכל 100,000 לידות חיות. החשיבות העיקרית במחקר הזה היא המידע שאפשר להניף בקשר לחילוף החומרים התקין ובקשר למחלות מטבוליות אחרות, שכיחות יותר.

קבוצתה של פרופ' לפידות, בשיתוף עם רופא הילדים ד"ר ויימן מביה"ח „קפלן", עוסקת עתה בפיתוח שיטת בדיקה לאי־סבילות לפרוקטוזה (סוכר פירות). הלוקים בתסמונת זו אינם מסוגלים לשרף פרוקטוזה ופירוש הדבר שאינם מסוגלים לעכל את רוב הפירות וכן סוכר, דבש ומוצרים ממותקים מסוגים.

„פיתחנו גישה כללית לבדיקת המסבליות הסוכרי ומחלות אחסון", אומרת פרופ' לפידות. „כשאנו מדשים בארתקנות של אנזים מסוים, אנו יכולים להחדיר לגוף המחלה חומר כסוכן במחמן־13 שהאנזים צריך לפעול עליו. אם מתברר שחומר הבחון איננו סמוחר ואיננו נהפך לכימיקלים אחרים, פירוש הדבר שהאנזים איננו פועל כראוי. הסכן הלא־רדיואקטיבי מספק לנו כלי בטוח לקביעה זאת".

3 תחנות חדשות לבדיקת שד ייפתחו בת"א

מאת רנקה הרניש

התמחתה מסרטן השד בתל־אביב גבוהה מן הממוצע הארצי בכ־41% אחוז, כפי שמלמדים נתונים שנאספו במשך השנים בעידית ת"א. המומחים מייחסים תופעה זו, בין הסאר, להרכב הגילי של אוכלוסיית העיר. עם זאת הנבדר בסקר שיטחה ראש אגף הרפואה הבריטית בעידית, ע"ד חביבה אבי־גיא, כי רק 8% מנשות העיר ביל 20 ומעלה משלבות לשחות עצם בשנה בדיקת הדא עם הבדיקה העצמית לגילוי מוקדם של סרטן השד. הסקר מצביע על עובדה מראיבה נוספת הדא, שבסכנות הדזוביות של הדיד הבדיקה להשיבות גילוי מוקדם של סרטן הדד נבוסה בחתר: רק 2% מן הנשים המתגוררות בדהם העיר משלבות את הבדיקה העצמית עם בדיקת רופא עצם בשנה. ל־39% מכלל נשות העיר לא נעשה מעולם בדיקת שד.

„נתוני הסקר מראיגים מפני שדדע, כי אחת מתוך 13 נשים עלולה ללמות בסרטן השד בשהלך חייה" – אמרה בשיחה ל„דבר" ערד הביבה אבי־גיא. על רקע זה הא אמה ובהה בנעים של חאגף לרפואה ציבורית בעיריה עם האגודה למלחמה בסרטן ותוחלם לפתוח כבר בחודש זה שלוש תחנות חדשות לבדיקת שד, בנוסף על התחנה הקיימת מסוג זה הפועלת ברחם בעיר. שלוש מן התחנות החדשות יהיו בדרום העיר, בשד' ירושלים 110 ביפו ובדיר הגיבור האלבוני 17 בד'אליזה. התחנה השלישית תיפתח בחה' קדילת הארשה 8 בחדר־יוסף.

יומם הקצר של הסינים

איש הסינים והמצרים הקדומים היו מחשבים את הזמן לפי המידות של ימיהם, כי אז היממה שלהם היתה אורכת לא 24 שעות, כי אם 23 שעות, 59 דקות ו־59.93 שניות, ובמלים אחרות: הזמן החולף בין שתי אריחות שמש עוקבות ארוך היום יותר בשבע מאיות השניה מאשר לפני 4,000 שנה, והסיבה: תנועת כדור־הארץ סביב צירו הואטה במקצת במרוצת השנים.

עובדה זו נתגלתה לאחרונה לאסטרונומים מקליפורניה ומבריטניה, כאשר בדקו דיזוחים סינים קדומים על ליקויי שמש שהתרחשו בשנים 1876 לפסה"נ, 899 לפסה"נ ו־532 לסה"נ. כבר בעבר נמצאו עדויות להאטת סיבוב כדור־הארץ סביב צירו, לפי מקורות ערביים ובבליים, אבל אלה נגעו רק ל־700 השנים האחרונות.

האטת סיבוב כדור־הארץ נזקפת לחתרחקות הירח מן הכוכב שלנו. ההאטה בתקופה ההיסטורית מתבטאת, כאמור, בשברירי שניה, אבל אלפי שנים הם גרגיר קטן כתולדות מערכת השמש. אחד החוקרים, קווין פנג מן המעבדה להנעה סילונית בפסדינה של סוכנות החלל האמריקאית, אמר כי לפני ארבעה מיליארד שנה, כלומר בראשית ימיה של מערכת זו, היה המרחק של הירח מכדור־הארץ בשליש ממרחקו היום (שהוא 384,000 ק"מ בממוצע), ואודך היממה היה שמונה שעות בלבד.

החוקרים גם השוו את הרישומים הסיניים של ליקויי הירח המה עם רישומים של ליקויי ירח מתקופת שושלת שאנג, שמשלה כסין בשנים 2,400 עד 1,200 לפסה"נ, וחישובי אודך היממה לפי רישומים אלה תאמו את החישובים לפי ליקויי החמה ב־1876 לפסה"נ וב־899 לפסה"נ.

טיסן מטאורולוגי בשדה־בוקר

מאת אמיר רוזנבליט

טיסן מטאורולוגי מוטה־רדיו פותח במכון לחקר המרחב בשדה־בוקר. לדברי מפתחיו הוא אינו גופל בארחתו מן המטוס העיר ללא סיים (מל"ם), זול ממנו בדרבה ועשוי להתאים לצרכים שונים, כגון צילומי תת־אדום אוירים של גידולים חקלאיים, גילוי מקורות של מפגעים אקולוגיים, איתור בעל־חיים ועוד.

עלות המחקר ובניית האב־טיפוס של הטיסן היתה כעשירית מעלות הפיתוח של המל"ם או של הבלון המטאורולוגי. האיש שמפתח ומיישם את הפרויקט הזה, רפי לוסקי, מנהל הקדם לתעשיה ותיהול אוריחי במרכז הראיה בנגב. לדבריו מדובר בפריצת דרך בתחום המחקר האווירי, כין השאר משום שמרחק ההמראה הנחיתה של הטיסן הוא כ־40 מטרים ברוח רגילה, ובאמצעות רוח חזקה אפשר להטיסו במרחק תאוצה של חמישה מטרים בלבד, כלומר מכל מקום במעט.

הטיסן המטאורולוגי הוא נייד ואינו נזקק להפעלתו למערכת קבועה על הקרקע. אולם בשלב זה מנסים אנשי המכון לחקר המדבר לפתח מערכת שתשדר נתונים לבסים. בעזרת מערכת זו אפשר יהיה להטיס את הטיסן גבוה יותר ולקבל נתונים בזמן אמיתי.

אורך הטיסן 2.5 מ' ומוטת הכנפיים שלו 3.5 מ'. הטפק הסנוע כ־4 כ"ס. בתוך הטיסן מורכב ציוד לאיסוף נתונים. לוסקי סקווה, כי בעתיד אפשר יהיה להשתמש בטיסן שלו לא רק בתחום המטאורולוגיה, אלא גם למטרות שונות בתעשיה, למשל.

חוקרים ממכוני מחקר בחבי הארץ כגלים עניין רב בטיסן החדש וחלקם אף הציעו לשתף פעולה בפיתוחו.

רפי לוסקי שרוע ליד הטיסן שבנה

זון – מספא מקומי לפרוץ

כתחליף למזון מרוכז מיובא

כיום רק כ־30% ממנת המזון בדפנות החלב הם מספא מקומי, בעיקר תירס חדיסה הנקצרים כשהם עודם ירוקים, בטרם עשיית גרעינים, ונתונים לפרות בצורתם הגרה או כתחמיץ; 70% המזון הם מזון מרוכז בצורת גרעינים המיובאים מחו"ל, בעיקר מארה"ב. העדפה זו נובעת מכמה סיבות: הגרעינים המיובאים נמכרים לארץ במחירים נמוכים של עודפי תוצרת חקלאית, הם מכשיזים תנובת חלב גבוהה יותר, מאשר מספא שרוב יזדק הם אינם צורכים מים מקומיים יקרים מפו...

הנה בשנים האחרונות מבקשים חוקרים מקהל המחקר החקלאי, מרכז וולקני, לשוב ולספח במה מספא מקומי ישן־חדש, שמבחינה בוטאנית הוא קרוב מאוד לחישה – זון שמו. הזון הזה נמצא מספא מקובל בארץ עד שנות ה־60 והפרות האכסו בו בעודו יזדק. אולם עם המעבר לדפנות גדולות, למרכזי מזון אוריים ולשימוש בכלים כבדים בחקלאות לא היה עוד מקום לאספקה מריה של זון לדפת והוא נזנח למעשה.

כאשר פותחה באירופה מכנולוגיה חדשה להקמלה מהירה של ירק הזון, ונוצרה האפשרות ליצור ממנו תחמיץ, ולהאכיל בו את הפרות ללא קשר למזג האויר, הוחליט החוקרים ד"ר ח. אמיר ממרכז וולקני, ביחד עם י. דהמלאן מתחנת הניסיונות ברמת הנגב וחוקרים אחרים, לבחון דרך זו גם בתנאי הארץ. הניסיונות הראו, כי בשיטות החדשות אפשר להאכיל פרות בזן עד כדי 60% ממנת המזון הכללית. תרכב זה של ממנת המזון מגדיל את תנובת הלב בכ־2 ליטר בממוצע לחלבת ביום, כלומר כדי 10% בקירוב, מעלה את אחוז השומן בחלב מ־3% ל־3.5% ומגדיל את העלות של ממנת המזון היומית לפרה מ־6 ל־5 ש"ח. בנוסף לזאת אפשר להשקות את הזון במי ביוב מסוהרים ובמים מליחים, שאינם ראויים לגידול מאכל.

הישובים שנערכו בעקבות ממצאים אלה בכרכו לתכנון כולל של משרד החקלאות הראו, כי גידול זון ומספא גם איכותי אחר יכול להתחרות מבחינת כדאיותו הכלכלית הן ביבוא מזון מרוכז והן בגידול כתחנה.

בינתיים בדרע השנה זון על־פני יותר מ־2,000 דונם ברמת הנגב ומקודים להגדיל את שטחי המדע של ירק זה בשנים הבאות.

למה להיגמל מעישון, וכיצד

ביומים אלה הוקמה בארץ עמותה ארצית, ראשונה מסוגה, לסגיעה יחד לזקי־דים. מטרות העמותה, שבראשה עומדים רופאים מבתי־חולים שונים, להנביר בציבור את המודעות לסכנה המונגרת של מחלות לב וכלי דם עקב יחד לזקי־דים ולסמדו כיצד להיפטר מגורם סיכון זה ומגורמי סיכון אחרים. העמותה גם תוציאה קלטת המחכנת לאורה חיים בריא ומכילה, בין השאר, תרגילי הרעמלות מודרכים. אנו מביאים מאמרה, בלשונו, את הקסנ הזן בסקי הציבון לבריאות בכלל וללב בפרט.

הציבון הוא אחד מן ההרגלים המסוכנים ביותר לבריאות. לא רק שהוא מרוש את תהליך טרשת העורקים ומעודה גורם סיכון נכבד ביותר למחלות לב, אלא שהוא גם גורם סיכון למחלות קשות אחרות, כמו מחלות ריאות כרונית, סרטן הריאה, סרטן הושה, סרטן תלל הפה ודרכי הנשימה, סרטן בכיס השתן, בכליה, בקיבה ובצואר הרחם. בקרב מעשנים גם קיימת שכיחות גבוהה יותר של כיב (אולקוס) בקיבה ובתריסרון. נשים מעשנות חשופות לסיבוכי הריון רבים יותר. הינוקות נולדים במשקל נמוך יותר, הם סובלים מיותר סיבוכים בלידה ובהמשך חיקם מאוחמים חריפים בדרכי הנשימה.

אם איך מעשן, הפחתת את הסיכון שלך לחלות במחלת לב בכ־25 אחוזים. אם אתה מעשן, העובדות הבאות יעזרו לנו אולי לשכנע אותך להיגמל מהרגל מסוכן זה:

★ הסיכוי של גברים מעשנים לעבור התקפי לב גדול ב־60% עד 70% יחסית לגברים בני גילם שאינם מעשנים. מוות פתאומי בגיל צעיר – 35 עד 55 – שכיח יותר פי־שניים עד פי שלושה בקרב מעשנים.

★ נשים מעשנות חשופות יותר למחלות לב, אך אם הן משתמשות בכנוסף גם בגלולות למניעת הריון, הסיכון שלהן לחלות עולה פי עשרה מן הנורמה.

★ אנשים הסובלים מיותר־לחץ דם ובמיוחד גם מעשנים סובלים פי חמישה יותר מהתקפי לב בגיל צעיר.

★ ולבסוף, העישון אינו מעלה רק את הסיכון לחתקפי לב. מעשנים אשר יש להם בנוסף גם יתר לחץ־דם עלולים לסבול משיתוק בגלל שבץ מוחי בשכיחות הגבוהה פי 16 בהשוואה לאנשים ללא גורמי סיכון אלה.

אחד הדברים שמעשנים ותיקים אומרים לעצמם הוא: עישנתי כל־כך הרבה שנים, מה זה כבר משנה עכשיו לא נכון. כל יום שבו אינך מעשן הוא רווח נקי לכלי הדם, לריאות, ללב, לך עצמך. אין מאוחר מדי בהפסקת העישון. נמצא למשל, שאפילו אנשים שעברו כבר התקפי לב יכולים לשפר את סיכוייהם לעניד על־ידי הפסקת העישון.

הפסקת העישון אינה עניין קל. אחד הדברים שאינם טובים לאנשים שאינם מעשנים הוא, עד כמה העישון הוא הרגל ממכר. המעשנים מאמינים באמת ובתמים, כי לא יוכלו לתפקד בחצי היום־יום ללא הסיגריה, לא יוכלו לאכול, לשתות קפה, לכתוב, לנהוג, או להתגבר על הזרגזות. אלה מכם שניסו פעם להפסיק לעשן ולא הצליחו משוכמעים ודאי, שהם עצמם לעולם לא יצליחו להפסיק לעשן. נאמר כאן כי מיליונים של אנשים בעולם, שהיו מכורים לעישון, הצליחו להיגמל מכך. הם לא היו פחות מכורים ממך. הם לא עישנו פחות ממך. הם למדו להפתעתם שזה בהחלט אפשרי. בהחלט אפשר ליהנות מארוחה או מכוס קפה ללא סיגריה לסיום וגם ללא הרגשת של חסר.

גמילה מעישון אינה תהליך קל. אולם מחקרים שונים בעולם הצליחו לאפיין, מי הוא אדם שמאוד רצוי להפסיק לעשן וחיה חחלטי יותר. בתקופה הראשונה שלאחר הפסקת העישון קיימים סימני גמילה, אולם הם הולכים לאחר ימים עד שבועות. סימנים אלה הם עצירות, השמנה מרובה, תרשות דעך, מתח, אי־שקט, דכאון, עליה במשקל ולעיתים גם החמרה בשיעול. יש אנשים הסובלים גם מקוצר נשימה, לחץ בחזה, הפרעות בראיה, הזעת יתר, אי שקט וכאבי ראש. כדאי שתדע מראש כי אלו הן תופעות זמניות של גמילת הגוף מניקוטין. ככל שהגוף מתנקה מעודפי הניקוטין, תופעות אלה יחלפו. כל מי שהצליח להפסיק לעשן, יספר לך עד כמה הוא מרגיש טוב יותר היום, עד כמה נעים לקום בבוקר, ללכת, לרוץ ללא התנשמות, עד כמה האוכל טעים יותר והריחות נעימים יותר. אתה יכול להאמין לו.

„אני מתעמת עם פילטר, אני מעשנת סיגריות דלות ניקוטין ואינני שואפת את העשן לריאותי".

כל הטענות תאלה יותר משהן רציניות הן מספקות למעשן תירוצים להצדקה עצמית. הדברים נבדקו במחקרים שונים. אין מעשנים שאינם מכניסים את העשן לריאות. פילטר וסיגריות דלות ניקוטין אינם מפחיתים באופן משמעותי את סיכוני העישון.

„אם אפסיק לעשן, אעלה במשקל, וגם עודף משקל הוא יותר מדי סיכון למחלות רבות".

נשא זה נבדק אף הוא. ראשית, לא כל אלה הנגמלים מעישון עולים במשקל. ושנית, ניתן להפחית את המשקל מאוחר יותר.

אנו ממליצים כי לא תיאבק לבדך נגד העישון. קיימים כארץ חוגים לגמילה מעישון. הגמילה תוך השתתפות בחוג כאה היא קלה יותר. יותר מכך: אין די בהפסקת העישון, צריך גם להישאר לא־מעשן. גם את זה תוכל ללמוד בחוגים השונים. פרסים נוספים תוכל לקבל ביחידה לחינוך לבריאות, משרד הבריאות, ירושלים, המחלקה למניעת העישון, טל. 636261-20

רפואה ומדע

מופעים ולילות

בעריכת זאב פרי

מופע

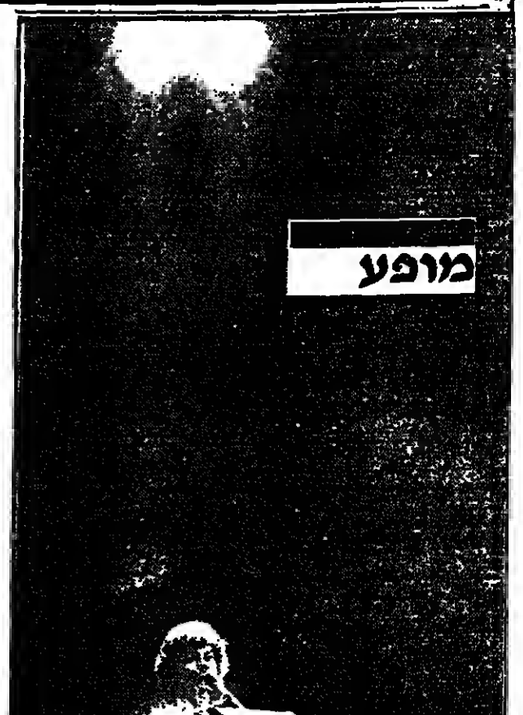

האחד והיחיד

מתי כספי – „אחד לאחד", „בית ציוני אמריקה", 30.11

הפתיחה הצנועה והסולידית – מתי בסמי עולה על הבמה המינימליסטית, קד קידה ומתיישב אל הפסנתר, לא העידה ולו ברמיזה על הבאות. הערב היה חגיגה אחת גדולה של צחוק. המתיחות הרבות שהוטחו בעניין פניו של כספי, בעלי המבע הקפוא, אריסותו, ועיניו שחולן מלא בתמהדות של אפאטיות, כל הטענות הללו נרחקו כאן לקרן זווית מחמת חוסר ביסוס תוקף. הבחור הזה הוא פשוט שחקן מלידה. משחקי פנים, חיקויים, בליל משפטים חסרי פשר וקשר, משחקים קולים והקרמות מילוליות לשדים היפים.

הכל נעשה במינה הנכון, בלכוש הנכון ובעיתוי הנכון. מתי ופסנתר וגיטרה, מתאימים כמו כפפה ליד. ישוב אל הפסנתר, הוא נראה כמי שמצוי במקומו הטבעי והחולם ביותר. כאילו מאז ומעולם היה שם, נולד לפוריצה הזו. הוא חש משוחרר מאוד, חופשי וניתוק, תוך שהוא מעניק לנו את החסד להנות ממרכולתו המפוארת – נכמות ובאיכות. לא לחינם הוא משמש מושא פיסנת השאיפות של מוסיקאים רבים. מיקומו הבלעדי בשלב העליון של סולם המוסיקאים הישראלים עובדה שכמעט ולא ניתנת לערעור. אין טובים ממנו ואין טובים כמוהו. משפשף וקליל ב„שיר הספונג'ה", מרגש וכואב ב„היא חזרה בתשובה", מצינ (כן, כן, ממש מציג) את „כלבלב הרביד'בבם" ומתיר לנו לשיר איתו את „איך זה שבובב אחד לבד מעו". משיר לשיר הוא גולש'מסלסל'משחק בקולו והכל מרוקדק ושוטף בזרם מבע. אמן רב פנים וצדדים ומראות – אם נאמר רבגוני, תהיה בכך משום הקלה בערכו של כספי. אולי „מרהים" היא המילה המתאימה.

הדס מגן

זכרונות סיני

„אוסמבל מאיר'מערב" חתרסים בחודשים האחרונים, בעיקר הודות לשני אירועים מרכזיים: זכייה בפסטיבל הכאז 87' ב„פרס חגיגות ה'40 ליצירה הישראלית המקורית" והשתתפות בחופעתה של אסתר עופרים בסדרת הופעותיה בארץ, השתתפות שקצרה שבחים רבים מצד המבקרים.

חברי החרכב יופיעו ב'17 בחודש ב„צוותא" ת"א לרגל צאת תקליטם החדש „זכרונות סיני". בלהקה מנגנים: ישראל בורוכוב – קונטרבס, דוד'לימר, יעקב מידן – חליל סקסופון וקלרינט, ויקטור עידה – קאנון, עוד וכינור ויובל מסנר, צלו. הלהקה, שהשתתפה בפסטיבלי כאז ומוסיקה אתנית רבים, יוצאת בחודש מרץ לסיבוב הופעות בארה"ב. ישראל בורוכוב כותב את החומר, שתועד על גבי קלטות וקומפקט'דיסק המופצים בחנויות ברחבי הארץ.

הדס מגן

מה קורא ביוגראפיות

במעט ב„אמנית מפרסמות „כתר" ו„דביר" סדרות מקבילות של ביוגראפיות יוצרים והוגים. „כתר" הקדימה את „דביר" בשלוש ביוגראפיות של דארוזין, גלילאו וצ'ארלי צ'פלין. עתה יוצאות „דביר" בסדרה בת שמונה ביוגראפיות, מיניהן גם כאלו שכבר טופלו ב„כתר" (דארוזין וגלילאי). המחברים שונים, כמובן. את הביוגראפיה הקצרה, התכליתית, של דארוזין ב„כתר" כתב יוהאנט המלבן. את זו ב„דביר" כתב מתתן האוואדה.

הסדרה של „כתר" אינפורמטיבית בעיקרה, מוקדת את מהלך החיים של היוצר ומלווה בתצלומים. היא אינה מציעה הארה חדשה ולחידוש המצומק אינו מקל על הקריאה.

ב„דביר" סולת הסדרה את הביוגראפיות של מאקיוואלי, בודהא, ברגסון, גנה, (בנוסף על דארוזין וגלילאי). היא נקראת „גדולי העבר" ומתורגמת מהסדרה הבריטית בשם זה בהוצאת „אוקספורד יוניברסיטי פרס". מחבריה לא הסתפקו בסיכום מידע ומציאת, אלא ביקשו גם להאיר את סמרם ב„תזה" משלהם (לבד ממיקל קאריתרס, מחבר „בודהא" שהסתפק בסיכום ביוגראפי, תוכן תורתו של בודהא והסבר על התפשטותה הרחבה).

המפתיעה ביותר בסדרה זו היא הביוגראפיה של סטילמן דרייק על גלילאו (בתרגומה של עפרה יוגב). דרייק בחר להתמקד בפרשת הרשעתו של גלילאי בידי האינקוויזיציה הרומאית ב'1633. לטענתו הצטיין גלילאו באמנותו לבנסיה וייתכן כי דוחקה בשל נאמנותו ומסירותו לכנסיה, יצא ענש ולא נשכר.

דרייק מתעכב על ייחודו של גלילאו בכך שגישתו המדעית לא נבטה בהמשך לפילומופיה הטבעית של ארימטון, בניגוד למדעני האוניברסיטאות שהמשיכו את הפילוסופיה הטבעית של אריסטו. חשיבותו היתה בכך שסירב לקבל את הפילוסופיה במורת'דרך למדע.ניסויים אמפיריים ומדידות הובילו את גלילאו לחוקי נפילת הגופים. התנגדותו לסמכותם המקובלת של הפילוסופים גרמה לפילוסופים לפנות לכתבי הקודש והחלידה את המאבק על חופש המחקר המדעי, מאבק שעדיין מטעהל בחלקים שונים של העולם.

גלילאו קרא תיגר על האמונה הדתית בשם המדע, מבלי שנתכוון לבך למעשה. הוא היה קנאי לא רק לאסטרונומיה של קופרניקוס אלא גם לעיתיד הכנסיה הקתולית ולהגנה על האמונה הדתית מפני כל מילוי מדעי. על פי דרייק היה גלילאו נבון וחזיר מדי, לא נתפז להסיק מסקנות מכדי להסתבך בעימות הממסד המדעי והכנסייתי. הוא לא היה חלקי הקרע בין דת למדע, אלא הפרוטורים לפילוסופיה בזמנו.

הבשלן הפולני לשק קולקובסקי הוא מחבר הביוגראפיה על אנרי ברגסון (בתרגום עודד הגן), חוקן פרס נובל לספרות בשנת 1927, בעל השפעה מרכזית מאוד על עולם ההגות בראשית שנות המאה, ואישיות נידחות למדי כעבור פחות מיובל שנים. קולקובסקי מתעכב על חשיבות עבודותיו „מסות על הנתונים הבלתי אמצעיים של ההכרה", „חומר וזיכרון", „ההתפתחות היוצרת", „האנרגיה הרוחנית", „משך וטימולטניות", „שני המקורות של המוסר והדת".

מעניינת מאוד גם הביוגרפיה של ס.ג. ריד (בתרגום סמדר ויוסי מילוא) על גנה והפרשנות שלו ל„פואטיקה" ו„יסורי ורתר הצעיר".

בסיכום, סדרות הביוגראפיות של „כתר" קצת אנאכרונסטיות והיא נקראות בעיקר ככלי מידע שימושי לתלמידים. סדרות „גדולי העבר" של „דביר" תעניין כל קורא ומתעניין.

מירי פז

גלריה לאמנות באוניברסיטת ת"א

באוניברסיטת תל'אביב תיפתח מחר גלריה לאמנות. הגלריה הראשונה בה מוקדשת חוקה לירושלים: „על אחד ההרים" – ירושלים באמנות הישראלית. הגלריה תיקרא על'שם גניה שריבר. בנה, הסופר ברוס שריבר („הירידה לעריסה", שתורגם לעברית ויצא לאור לפני זמן קצר) מגיע לישראל ויהיה נוכח בטקס הפתיחה. מקדם יותר ערך לכבודו המכון לתרבות הצרפתי מיבא עם סופרים שבה ישאו דברים ידיד אמרת הסופרים, יעקב אורלנד ואנשי אקדמיה.

תזמורת סימפונית בראשון לציון

אחרי 106 שנים מחדשים בראשון לציון ימים כקדם. תזמורת סימפונית בת 45 נגנים שהוקמה בעיר, מחזירה עטרת „האורקסטרה" המפורסמת ליושנה. קונצרט הבכורה של התזמורת יתקיים הערב, באולם קולנוע נעמן בעיר. המנהל המוסיקלי והמנצח של התזמורת הוא שמעון כהן, המוכר גם במלחין וכמעבד. תכנן הראשי – שמעון משורר. סולנית – רחל וידמן – כינור.

התזמורת תגיש התזמורת סדרת קונצרטים פופולאריים לנוער, ותיקח חלק בחפקות מיוחדות בגון ליווי אופרות והופעות משותפות עם זמרים ישראלים. ביוזאר תפתח במדרות קונצרטים למנויים בהשתתפות סולנים ומנצחים אורחים. בתזמורת מנגנים כ'15 עולים חדשים.

עונה 5 לפילהרמונית הצעירה

התזמורת הפילהרמונית הצעירה פתחה בסוף השבוע, בקונצרט הגיגי, את העונה החמישית שלה. מנצח התזמורת הוא גם המנהל המוסיקלי לעונה זו – זאב דורמן, המשמש עוזרו של מאסטרו זובין מהטה בתזמורת הפילהרמונית הישראלית. העונה יעבדו עם התזמורת הצעירה המשמה מנצחים שונים: זאב דורמן, יואב תלמי, שלום רוגלי'דיקלים, פרופ' ראש מנרמניה ומנדי רודן.

כמה מן המנצחים המפורסמים בעולם יטלו חלק בחזרות ובקונצרטים של התזמורת הצעירה ביניהם: מאסטרו קורט מאזור, מאסטרו לאונרד ברנשטיין, מאסטרו לאונרד סלטקין, מאסטרו זובין מהטה. זה האחרון ערוך גם קונצרט משותף של שתי התזמורות, הצעירה והבכירה, כאשר את תפקידי הסולו יענו הצעירים.

סרטי פרסומת במוזיאון ת"א

מרתון סרטי פרסומת ייערך היום במוזיאון תל'אביב. הסרטונים, שזכו במדליות בפסטיבל קאן האחרון לסרטי פרסומת, זוקרנו פעמיים, אחר הצהריים ובערב, בשיתוף עם פרסום „אריאלי". בינתם סרטונים לחברות אמריקאיות. כמו „פפסי קולה", „לויס" או „מקדונלד", סרטים יפניים, בריטיים וצרפתים שלכולם מאפיינים יחודיים. הזוכה בפרס היה סרטון הפרסומת ל„פאסאטי" של פולקסוגן.

ורדה צימרמן

תקליט רוק

„עוד פנצ'ר" – להקת „פנצ'ר"

האזנה לתקליטם של שלושת החברים הצבריים – אהרון קמלן, דיוי דרוי ואמיר בהן, המכנים עצמם בשם „להקת פנצ'ר", תישמע במהדורה מחודשת של התכנית „שלושים בצל" שהגיש יקיר צביב כשהנ"ל משמשים לו לקטעי קישור. בין השירים, המודבבים ממלל הומוריסטי, יתנו חברי „פנצ'ר" קטעי קישור, ארוכים יותר וארוכים פחות. אבל כולם מצחיקים מצחיקים. הנחת שני האלמנטים המשולבים ובאים לידי ביטוי באלבומה של הלהקה – הביחוד והמוסיקה, על שתי כפות המאזניים, תמריץ את הכף לטובת הביחוד. המסרה היא לבדו, יותר מלחדש או להתעמק בתוכן המוסיקלי. המוסיקה תהיה נספח למלל, ובהתאמה. השיר „סנגו" בסיקבב הסנגה „חד בחבר הבאתי לך/ זה בגלל שאני אוהב אותך כ"כ/ חד בתום דרקת לפח/ למה את שונאת אותי כ"כ". שיר אהבה תלוי למוזרו ותלוייה על הקיר ילך כך: „הו מרילין, מרילין/ השם שלך עטוף בריח נפטלין/ היופי המופשט שלך/ מוריד את החמסין". בשיר ההתנגה הממורף תשולב מוסיקת רוסיה מהוהה ודעשת עם קריאות (לוהאי כביכול), הלקוחות מחזוי ערב חתונה, קריאות שבגיל אפשר לשמוע אותן מרחפות בחלל אולם החגיגה. מצחיק מאוד הקמע על „האנודה למלחמה בבירוקרטיה", שבו מבקש אחד החברים להצטרף לאגודה ולמשרת זו משלחים אותו הלוך ושוב בין פקידים ושפטים. גם קטע אחר, המביא שיחת טלפון אופיינית של שני חברים בנוסח „אז מה העניינים, בסדר, מה איתך. בסדר, אז מה אצלך, בסדר, אז... מה חדש, אני יודע, בסה, ואצלך, ככה סבה, יום יום, שעה שעה, אז מה אצלך. בסדר. איך... איך מה. איך בכלל. בסדר, אני יודע ואצלך. בסדר.רוצה לדבר על זה?... לא עכשיו, אני חייב לרוץ...".

הדס מגן

דיוקנים סביבתיים

בני אדם מול פסלים. קיבוץ מול תל אביב. יום מול לילה. במשפט אחד: הניגוד בין בני אדם, ביום, בקיבוץ לבין פסלים, בתל'אביב בלילה, זהו נושא תערוכת צילומיו של גבריאל פלטי המוצגת בימים אלה ב„בצלאל". שמה של התערוכה „דיוקנים טביבתיים" והיא מחברת בין שתי כותרות'משנה – „קיבוצי ו„חיי לילה". הראשון צולם ב'1986 לקראת שנת היובל של קיבוץ הזורע, שבו הוא מתגורר והשני צולם בשנה זאת.

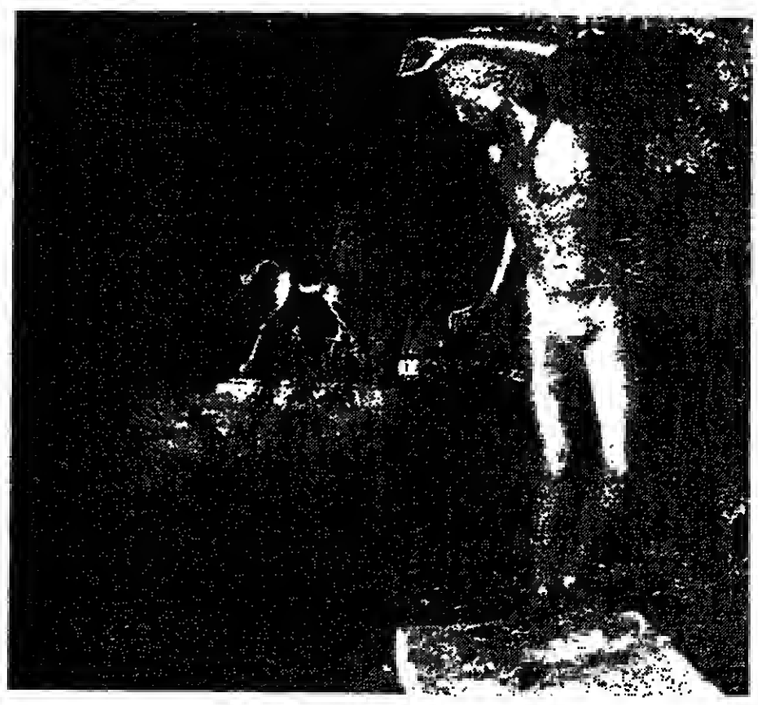

קולנוע

■ תל־אביב

אפולו: נשר הבראל 2 9.50, 7.30, 5.00
אילה: הקלות הגלתו נסכלת של הקיום 5.45, 9.15
בית ליסין: בולשוה בעל הביצים העקשית 25.15
גן־יהודה: ווילן והנסיכה 9.30, 7.00, 4.30
בורדיון: הגיגה של באבס 5.00, 7.15, 9.30
לוי: בוקר טוב ויטנאם 9.45, 7.20, 5.00
דיזנגוף 1: קפה בראזיל 9.30, 7.30, 5.00, 3.00, 1.00, 11.00
דיזנגוף 2: המודדנים 9.30, 7.30, 5
הן יין של אביה 3.00, 1.00, 11.00
דיזנגוף 3: פקין בלוז 5.00, 3.00, 1.00, 11.00
כפר קסן שלי 9.50, 7.30
דיקלה: ביג 9.35, 7.10, 5.00
דיזנגוף: לחמי החלל 9.30, 7.30, 5.00
סנגרבי: מנוך
מודיאון תיאטרון: קיץ אצל מאנו 9.30, 7.15, 4.30
מקרים: תתך ממוקש 7.15, 4.30, הנעקה לחופש 9.15
הקולנוע ובית ציוני אמריקה: 8.00
שלום לך בן
תן 1: נוח לחיות 9.55, 7.20, 4.45
תן 2: סאריקאן 9.55, 7.25, 5.00
תן 3: תקלה מומלאה מס' 2 9.50, 7.30, 5.00
תן 4: לסכיוד באמבה 9.50, 7.20, 5, 2, 11 בבוקר
תן 5: פרנסיק 9.50, 7.30, 5.00, 2.00, 11.00 בבוקר
פיליה 1: מלחמה ושלום 7.00, 2.30
פיליה 2: U2 9.50, 7.15, 5.00
פיליה 3: זיים חדשים לאחר הנישואים 5.00, 7.15, 9.30
לב 1: יום שני הבאר 9.45, 7.45, 5.00, 11.30, 2.00
לב 2: הזיים הם נוד ארוך ורוגע 9.45, 7.45, 5.00, 2.00, 11.30
לב 3: ביאטריס 9.35, 5.00
בגלל המלחמה הזאת 7.35, 2.00, 12.00
לב 4: הנסיכה הקסומה 9.45, 7.45, 2.15, 11.30, 2.00, 5.00
לוסון: מרחוי 9.30, 7.30, 5.00
מנגרבי: מנוך
מודיאון תיאטרון: קיץ אצל מאנו 9.30, 7.15, 4.30
מקרים: תתך ממוקש 7.15, 4.30, הנעקה לחופש 9.15
סמרייה: מנוך
איתן (לשעבר אלנבי): רמיין גלן לניזל 7.15, 9.30
אמיר: מוכנים בכסאים 9.35, 7.10, 4.30
פרייס: אנה 9.30, 7.15, 4.00, 2.00, 12.00
23.30 בקצב השטן
צפון: מאקר – הארש והחלום 9.50, 7.00, 4.30
שוקה: מרחוי חצות 9.50, 7.00, 4.30
תמרו – רמתיאביב: ליידי איב 9.50, 7.30
תבלה: הקומיסרית 9.45, 7.30, 5
תל־אביב: מרחוי – מייקל ביסקן 9.30, 7.30

■ ירושלים

אמפרייה 1: מוכנים בכסאים 9.30, 7.00, 4.30
אמפרייה 2: צל החמלה 9.30, 7.15, 5.00
אמפרייה 3: הגיגה של באבס 9.30, 7.15, 5.00
אמפרייה 4: הפתיחה בערוב
אריאלה: מרחוי – מייקל ביסקן 9.00, 7.00, 4.30
ארנונה: תקלה מומלאה חלק 2 – 9.00, 7.00, 4.30
אר 1: סאריקאן 9.15, 6.45, 4.30
אר 2: קפה בראזיל 9.15, 7.15, 4.30
אר 3: הנסיכה הקסומה 9.00, 7.00, 4.30
אר 4: ביקרי ג'ינו 9.00, 7.00, 4.30
אר 5: פרנסיק 9.15, 7.00, 4.30
ארמון: מוקר טוב ויטנאם 9.15, 7.00, 4.30
בית אגרון: 4.30 מצבה קין בחלל 8.15 לבידינס
8.00 מנוקי פיטון – שחרור החמן
10.00 מלכרנקס – שגעון בחלל
בוכרי: יום מני הטיקר 9.00, 7.00, 4.30
כרמאל: מרחוי חצות 9.15, 7.00
מחרי: בעל הבאבלה 9.15, 7.00, ביטל נוט 11.30
סנטר 1
ווילן והנסיכה 9, 6.45, 4.30
סנטר 2
U–2 9, 7, 4.30
סנטר 3
לסכיוד באמבה 9, 7, 4.30
סנטר 4
מת לחיות 9, 6.45, 4.30
עדן: מאה השנים 9.00, 7.00, 4.30
רון: נשר הבראל 2 9.00, 7.00, 4.30
תיאטרון ירושלים: כסף קטן שלי 9.30, 7.00
בגלל המלחמה הזאת 9.30, 7.00

■ חיפה

אדיר: הנסיכה הקסומה 4.30, 7.00, 9.15
אדלה: יום שני הבאר 9.15, 7.00
ארמון: סנטר
חן: מת לחיות 9.15, 5.45, 4.15
מוריה: ספר הנינגל 10.00 בבוקר 4.00
צלילת בחמה 12.00 בחמיים גם בחמ 8
5.30
עצמון 1: מרחוי 9.15, 7.00, 4.30
עצמון 2: נאיבו השרש 9.15, 7.00, 4.30
פאר: נשר הבראל 9.15, 5.45, 4.15
קרן אור: ליבי אייב 9.15, 7.00, 4.30
רון: ווילן והנסיכה 9.15, 7.00, 4.30
רב בת 1: מאי סאנ 9.15, 6.45, 4.15
רב בת 2: כלב 9.15, 7.00, 4.30
רב אור 1: מרחוי חצות 9.15, 5.45, 4.15
רב אור 2: בוקר טוב ויטנאם
רב אור 3: שם המשחק 9.15, 6.45, 4.20
מוקיר: מסיח לארוחה 9.15, 7.00
אורנה: מרחוי 9.15, 7.00
הדומה: הקיץ של אביה 9.15, 7.00
מצפן: ניק ונני 9.15, 7.00

■ אשדוד

אשדוד: תקלה מומלאה 2 7.15, 4.30, 11.00
מפנש גולות 9.15
צמרת: הקיץ של אביה 9.30, 7.15

■ אשקלון

אפרת: מרחוי 9.30, 7.30, 4.30
נאיה: מרחוי בראבות 9.30, 7.30
רוזה: ביג 9.30, 7.30

■ באר־שבע

הן: פרחים בעלית הגג 9.30, 7.15

■ הרצליה ■ רמת השרון

הדר: הגיגה של באבס 9.30, 7.15
הוד: הנסיכה הקסומה 9.30, 7.15, 5.00
מלון ריאלה: קפה בבוקר 9.30, 7.15
נוסבה: הנשמה בבוקר 7.15, פרנסיק 9.35
תמרה: הטרול והבלבלה 5.00, בוקר טוב ויטנאם 9.30, 7.15

■ דימת־גן וגבעתיים

אורנה: נשר הבראל 2 9.45, 7.15, 5.00
אפרקן: סנטר
לילי: הגיגה של באבס 7.15, 9.30, 5.00
הדר: ווילן והנסיכה 9.30, 7.00, 4.30
רב גן 1: מרחוי 9.50, 7.30, 5.00
רב גן 2: בוקר טוב ויטנאם 9.55, 7.20, 5.00
רב גן 3: ציים שחורות 9.55, 7.30, 5.00
רב גן 4: מת לחיות 9.50, 7.25, 5.00

■ נהריה ■ עכו

הדר: סנטר
רון: מעיגה צמודה 9.15, 7.00
היבל: הנרמנה: סיסת לאוזנר 9.15, 7.00

■ נתניה

אפרת: מת לחיות 7.15, 9.30
פנורמה: ביג 9.30, 7.15, 5.00
שרון: מרחוי 9.15, 7.00

■ קרית שמונה

שניר: אבנים 9.00, 7.00

■ חדרה

חדרה: מת לחיות 9.30, 7.00

■ כפר־סבא ■ רעננה

שמה: ללא מעצורים 9.15, 7.00
הן: בוקר טוב ויטנאם 7.00, 9.15
אביהו: סנטר

■ רמת־גן

אפרת: נשר הבראל 2 9.50, 7.30, 5.00
אילה: הקלות הגלתו נסכלת של הקיום 5.45, 9.15
בית ליסין: בולשוה בעל הביצים העקשית 25.15
גן־יהודה: ווילן והנסיכה 9.30, 7.00, 4.30
בורדיון: הגיגה של באבס 5.00, 7.15, 9.30
לוי: בוקר טוב ויטנאם 9.45, 7.20, 5.00
דיזנגוף 1: קפה בראזיל 9.30, 7.30, 5.00, 3.00, 1.00, 11.00
דיזנגוף 2: המודדנים 9.30, 7.30, 5
הן יין של אביה 3.00, 1.00, 11.00
דיזנגוף 3: פקין בלוז 5.00, 3.00, 1.00, 11.00
כפר קסן שלי 9.50, 7.30
דיקלה: ביג 9.35, 7.10, 5.00
דיזנגוף: לחמי החלל 9.30, 7.30, 5.00
סנגרבי: מנוך
מודיאון תיאטרון: קיץ אצל מאנו 9.30, 7.15, 4.30
מקרים: תתך ממוקש 7.15, 4.30, הנעקה לחופש 9.15
הקולנוע ובית ציוני אמריקה: 8.00
שלום לך בן
תן 1: נוח לחיות 9.55, 7.20, 4.45
תן 2: סאריקאן 9.55, 7.25, 5.00
תן 3: תקלה מומלאה מס' 2 9.50, 7.30, 5.00
תן 4: לסכיוד באמבה 9.50, 7.20, 5, 2, 11 בבוקר
תן 5: פרנסיק 9.50, 7.30, 5.00, 2.00, 11.00 בבוקר
פיליה 1: מלחמה ושלום 7.00, 2.30
פיליה 2: U2 9.50, 7.15, 5.00
פיליה 3: זיים חדשים לאחר הנישואים 5.00, 7.15, 9.30
לב 1: יום שני הבאר 9.45, 7.45, 5.00, 11.30, 2.00
לב 2: הזיים הם נוד ארוך ורוגע 9.45, 7.45, 5.00, 2.00, 11.30
לב 3: ביאטריס 9.35, 5.00
בגלל המלחמה הזאת 7.35, 2.00, 12.00
לב 4: הנסיכה הקסומה 9.45, 7.45, 2.15, 11.30, 2.00, 5.00
לוסון: מרחוי 9.30, 7.30, 5.00
מנגרבי: מנוך
מודיאון תיאטרון: קיץ אצל מאנו 9.30, 7.15, 4.30
מקרים: תתך ממוקש 7.15, 4.30, הנעקה לחופש 9.15
סמרייה: מנוך
איתן (לשעבר אלנבי): רמיין גלן לניזל 7.15, 9.30
אמיר: מוכנים בכסאים 9.35, 7.10, 4.30
פרייס: אנה 9.30, 7.15, 4.00, 2.00, 12.00
23.30 בקצב השטן
צפון: מאקר – הארש והחלום 9.50, 7.00, 4.30
שוקה: מרחוי חצות 9.50, 7.00, 4.30
תמרו – רמתיאביב: ליידי איב 9.50, 7.30
תבלה: הקומיסרית 9.45, 7.30, 5
תל־אביב: מרחוי – מייקל ביסקן 9.30, 7.30

■ ירושלים

אמפרייה 1: מוכנים בכסאים 9.30, 7.00, 4.30
אמפרייה 2: צל החמלה 9.30, 7.15, 5.00
אמפרייה 3: הגיגה של באבס 9.30, 7.15, 5.00
אמפרייה 4: הפתיחה בערוב
אריאלה: מרחוי – מייקל ביסקן 9.00, 7.00, 4.30
ארנונה: תקלה מומלאה חלק 2 – 9.00, 7.00, 4.30
אר 1: סאריקאן 9.15, 6.45, 4.30
אר 2: קפה בראזיל 9.15, 7.15, 4.30
אר 3: הנסיכה הקסומה 9.00, 7.00, 4.30
אר 4: ביקרי ג'ינו 9.00, 7.00, 4.30
אר 5: פרנסיק 9.15, 7.00, 4.30
ארמון: מוקר טוב ויטנאם 9.15, 7.00, 4.30
בית אגרון: 4.30 מצבה קין בחלל 8.15 לבידינס
8.00 מנוקי פיטון – שחרור החמן
10.00 מלכרנקס – שגעון בחלל
בוכרי: יום מני הטיקר 9.00, 7.00, 4.30
כרמאל: מרחוי חצות 9.15, 7.00
מחרי: בעל הבאבלה 9.15, 7.00, ביטל נוט 11.30
סנטר 1
ווילן והנסיכה 9, 6.45, 4.30
סנטר 2
U–2 9, 7, 4.30
סנטר 3
לסכיוד באמבה 9, 7, 4.30
סנטר 4
מת לחיות 9, 6.45, 4.30
עדן: מאה השנים 9.00, 7.00, 4.30
רון: נשר הבראל 2 9.00, 7.00, 4.30
תיאטרון ירושלים: כסף קטן שלי 9.30, 7.00

■ חיפה

אדיר: הנסיכה הקסומה 4.30, 7.00, 9.15
אדלה: יום שני הבאר 9.15, 7.00
ארמון: סנטר
חן: מת לחיות 9.15, 5.45, 4.15
מוריה: ספר הנינגל 10.00 בבוקר 4.00
צלילת בחמה 12.00 בחמיים גם בחמ 8
5.30
עצמון 1: מרחוי 9.15, 7.00, 4.30
עצמון 2: נאיבו השרש 9.15, 7.00, 4.30
פאר: נשר הבראל 9.15, 5.45, 4.15
קרן אור: ליבי אייב 9.15, 7.00, 4.30
רון: ווילן והנסיכה 9.15, 7.00, 4.30
רב בת 1: מאי סאנ 9.15, 6.45, 4.15
רב בת 2: כלב 9.15, 7.00, 4.30
רב אור 1: מרחוי חצות 9.15, 5.45, 4.15
רב אור 2: בוקר טוב ויטנאם
רב אור 3: שם המשחק 9.15, 6.45, 4.20
מוקיר: מסיח לארוחה 9.15, 7.00
אורנה: מרחוי 9.15, 7.00
הדומה: הקיץ של אביה 9.15, 7.00
מצפן: ניק ונני 9.15, 7.00

■ אשדוד

אשדוד: תקלה מומלאה 2 7.15, 4.30, 11.00
מפנש גולות 9.15
צמרת: הקיץ של אביה 9.30, 7.15

■ אשקלון

אפרת: מרחוי 9.30, 7.30, 4.30
נאיה: מרחוי בראבות 9.30, 7.30
רוזה: ביג 9.30, 7.30

■ באר־שבע

הן: פרחים בעלית הגג 9.30, 7.15

■ הרצליה ■ רמת השרון

הדר: הגיגה של באבס 9.30, 7.15
הוד: הנסיכה הקסומה 9.30, 7.15, 5.00
מלון ריאלה: קפה בבוקר 9.30, 7.15
נוסבה: הנשמה בבוקר 7.15, פרנסיק 9.35
תמרה: הטרול והבלבלה 5.00, בוקר טוב ויטנאם 9.30, 7.15

■ דימת־גן וגבעתיים

אורנה: נשר הבראל 2 9.45, 7.15, 5.00
אפרקן: סנטר
לילי: הגיגה של באבס 7.15, 9.30, 5.00
הדר: ווילן והנסיכה 9.30, 7.00, 4.30
רב גן 1: מרחוי 9.50, 7.30, 5.00
רב גן 2: בוקר טוב ויטנאם 9.55, 7.20, 5.00
רב גן 3: ציים שחורות 9.55, 7.30, 5.00
רב גן 4: מת לחיות 9.50, 7.25, 5.00

■ נהריה ■ עכו

הדר: סנטר
רון: מעיגה צמודה 9.15, 7.00
היבל: הנרמנה: סיסת לאוזנר 9.15, 7.00

■ נתניה

אפרת: מת לחיות 7.15, 9.30
פנורמה: ביג 9.30, 7.15, 5.00
שרון: מרחוי 9.15, 7.00

■ קרית שמונה

שניר: אבנים 9.00, 7.00

■ חדרה

חדרה: מת לחיות 9.30, 7.00

■ כפר־סבא ■ רעננה

שמה: ללא מעצורים 9.15, 7.00
הן: בוקר טוב ויטנאם 7.00, 9.15
אביהו: סנטר

■ רחובות

בית הקלה עניים שחורות 9.15, 7.15
הדר: מרחוי חצות 7.00, 9.15
הן: מרחוי 7.15, 9.15
ב.ב. רון 1: מרחוי חצות 9.50, 7.15, ביג 5.00
ב.ב. רון 2: מרחוי – מייקל ביסקן 9.30, 7.15, 5
ב.ב. רון 3: מיסיסיפי 9.30, 7.15, גוליבר בחברת הגמדים 5.00
נשמה: אבנים כל כך 9.30, 6.45, 4.00
ראשון: נשר הבראל 2 9.30, 7.00
תקלה מומלאה 4.30, 2, 11.00

■ ראשל"צ ■ רחובות

בית הקלה עניים שחורות 9.15, 7.15
הדר: מרחוי חצות 7.00, 9.15
הן: מרחוי 7.15, 9.15
ב.ב. רון 1: מרחוי חצות 9.50, 7.15, ביג 5.00
ב.ב. רון 2: מרחוי – מייקל ביסקן 9.30, 7.15, 5
ב.ב. רון 3: מיסיסיפי 9.30, 7.15, גוליבר בחברת הגמדים 5.00
נשמה: אבנים כל כך 9.30, 6.45, 4.00
ראשון: נשר הבראל 2 9.30, 7.00
תקלה מומלאה 4.30, 2, 11.00

■ עפולה

משהו: חיים חדשים לאחר הנישואים 9.00

■ רמלה ■ בת־ים

אירוס: מגפים להחיים 9.30, 7.30, 5.00
עמנואל: מרחוי חצות 9.30, 7.00
מבדל: בוקר טוב ויטנאם 9.40, 7.15
פנינים קרית שרון:
מנה: ווילן והנסיכה 9.30, 7.00, 4.30
רוטה: מרחוי 9.30, 7.15

■ פתח־תקוה

הבל: מרחוי – מייקל ביסקן 9.30, 7.15, 4.30, 11.00
יוקל: מרחוי חצות 9.30, 7.00, 4.30
הבל: ווילן והנסיכה 9.30, 7.00, 4.30
שלום: ניק ונני 9.30, 7.30

■ רחובות

בית הקלה עניים שחורות 9.15, 7.15
הדר: מרחוי חצות 7.00, 9.15
הן: מרחוי 7.15, 9.15
ב.ב. רון 1: מרחוי חצות 9.50, 7.15, ביג 5.00
ב.ב. רון 2: מרחוי – מייקל ביסקן 9.30, 7.15, 5
ב.ב. רון 3: מיסיסיפי 9.30, 7.15, גוליבר בחברת הגמדים 5.00
נשמה: אבנים כל כך 9.30, 6.45, 4.00
ראשון: נשר הבראל 2 9.30, 7.00
תקלה מומלאה 4.30, 2, 11.00

שידורים

טלוויזיה

חינוכית

א' חנוכה
08.00 עד־כאן, רצף דמי הטלטקסט.
08.05 שעת כושר.
08.15 חלבוה: שמים אחשן, ורמיטו 2 (כ).
08.40 מסך לטפרות (ישראל) שלושה משלי שועלים (כ).
09.00 אנגלית (ז').
9.20 חשעה שלמן, נישים ונפלאות (כ).
10.30 אנגלית (ז').
11.00 השובן (ז') משפרים פוארים.
11.15 צרפתית.
11.35 גיאוגרפיה (ח"ד) אפריקה (חקודשות).
12.00 אנגלית (ז').
12.25 ספרות (ז'–ט') בלהות א' (כ).
13.00 אנגלית (ט').
13.30 היסטוריה כללית – הגילדות. בימי הביניים.
14.00 עד־כאן – רצף דמי הטלטקסט.
14.05 האוניברסיטה המפוחה: כדור הארץ – חוף: ילדות (גילאי 10–6) לחיות ביחד.
15.00 הי בינבה – על אי בודד – לאחר ליל סערה בים, נקלעים בינבה ומבי לאי בודד למרבה הפלא גם זעם נקלע אליו (כ).
15.10 רוזב סמטסון – ברוזב מכיים את הר החמוכה. ניחוחות הוא עולים מהרחמים הזוגים והאורחים הגים מאבלי הזה, מתמשקים וחשרים.
15.40 שעת כושר.
16.00 הקוסם מארץ עוץ (פרק 39). „הבריחה". בני החבורה מנסים להסתלק מארמונו של בלך המנסים אך זה טומן להם מלכודת ואומם לגרבם. הישועה באה מכיוון בלתי צפוי. כעת עליהם למצוא דרכם אל פני האדמה (כ).
16.25 כך היו חיינו (פרק 37) „לשאר". שנת 1940, תושבי אנגליה חוששים מפלישה גרמנית. הגברים מתאמנים בסמנרת „המשמר האזרחי" ונאים מנסות לנהל משק בית תקין למרות המחסור במצרכים.
17.00 שרב חדש.
17.30 הדלקת נר שני של חנוכה בביצוע מקהלת חילדים ליד האקדמיה ע"ש רובין, ירושלים.
17.33 קח סיפון – שעשועון לילדים בני כל הגילים. בקח סיכוך חוגים את הר החמכה: עם שופטיות, נרות חעד שפע של מתנות.
18.00 פוח המתוק – סרט הנפשה „בדרמות המחוש – היום השלישי. בירקל ועיקרנו אוכים לעצרה בלתי צפויה מהאחרת יסמן (יעבוד עברי).
18.25 סרט הנפשה.
18.30 קיצור החדשות (ערבית).
18.32 עם הבינבים – הפעם עם לחקות „פוש אדרבי" אשר תחילה את דרכה ב'1984 במנרסטר, אנגליה. סוקן הלחקה מיק חוקטל מושפע מ